

II
C. 76084
f. 2187

ORBEŃNICE

ali

hudobija in nedolžnost.

Povest,

za Slovence predelal

France Zakrajšek.

26084, II, C, f. 2.

OGLENICA

ali

hudobija in nedolžnost.

Povest,

za Slovence predelal
France Zakrajšek.

Z dovoljenjem vis. čast. Kerškega knezoškofjstva.

V GRLOVCU 1865.

Natisnil Jožef Blaznik v Ljubljani.

Pervo poglavje.

Hudobni mož v Černi vasi.

V nedeljo popoldne je bilo. Delavci so bili kaj dobre volje, ker prislužek v minulem tednu ni bil ravno majhen; zato so se to nedeljo še bolj veselili in si zraven še kak poliček več privošili ko po navadi.

Posebno živo je pa bilo v kerčmi pri debelem Jurčku. Vsem gostém se je brala neka posebna zadovoljnost na očéh. Bilo jih je pa tudi toliko okoli miz in sploh po hramih in pred hišo, da se je tako rekoč vse terlo; zakaj vedel je prebrisani kerčmarček prav dobro, ktera vinska kapljica se najberže speča. Vince je dišalo, bokal za bokalom se je verstil; petja pa se vé ni bilo konca ne kraja, kakor se sploh godí pri takih priložnostih. Pa ne samo rudarski delavci iz bližnje oglénice, kjer so premog kopalí, ampak tudi njihovi nadzorniki, torej že precéj omikani ljudjé, so bili zraven. Pa kaj bi tudi ne? Vsaj so se rudarji ali premogarji tako pametno védli, da jih je bilo veselje gledati in poslušati. Če ravno so namreč kako pošteno zapeli, vendar niso vpili in se gerdo derli, kakoršna je žalibog rada po navadnih kerčmah. Vikši so jim torej radi kako nedolžno veselico privošili. Tudi rudarijski mojster in uredniki iz oglénice se niso danes pogrešali v sredi veselih

delavcev, oni so še le povišali radostno obhajanje tega dneva. —

Čuj! zdaj zacvilijo klarineti, prilagaje zaškrip-ljejo stare gosli, hripave trobente zatrobijo in vam-pasti bas zagodernjá vmes. Veselica se prične.

Skozi vrata in okna, ki so bila na stežaj od-perta in koder so prijetne sapice pihljale v kerčmo, pokuka zdaj mnogo veselih obrazov. V senci pred hišo se je namreč že sukala množica mladenčev in deklet, godci so pritiskali, da je bilo kaj, debelopod-plati škornji so ceptali po deskah in marsikteri vrisk je oznanoval daleč okrog, da je tukaj veselje domá. Tri košate lipe s svojim gostim perjem so pa raz-penjale zeleno strešico nad plesavci ter je tako bra-nile vročih popoldanskih žarkov. Otroci pa iz vasi so se igrali po travniku, kamor je je povabila blaga vonjava mnogobarvnih cvetlic. Nekteri so žogali, ne-kteri pa se s takanjem obročev radovali. Ni bilo menda le enega človeka tod okoli, ki bi se bil kisto deržal, temveč zadovoljno in veselo je bilo vse, ka-mor si pogledal. Dekličiči in dečki so ukali, starši so pa njihovim nedolžnim igram kaj prijazno prigledo-vali. To je bilo pač veselje!

Plesišču nasproti, to je na desni roci pred hišo, zelenela je kaj prijetna lopa, ki jo je na gostem ovi-jala terta samosevka. Kakor na več krajih blizo kerčme, tako se je tudi tukaj bila zbrala še precej velika družba. Veči del vikši nadzorniki so bili tukaj s svojimi ženami; na kamneni mizi se je pa penil čer-nega vinca kozarec blizo kozarca, vse se je gibalo. Zdaj se vzdignejo možjé izza mize ter napivajo svo-jemu tovaršu Potočinu, kterega je glavar pred vče-ranjim povišal na nadzorniško stopnjo. Veselo ter-kajo kozarec ob kozarec in vošil ni konca ne kraja. Vidi se jim, da jim besede pridejo iz serca; zakaj Potočin je bil mož prav odkritega serca, ali pri vsem tem miren in krotak, in kdor je imel kdaj opraviti

ž njim, gotovo se mu je za vselej prikupil. Ni torej čuda, da ga vsi radi imajo in spoštujejo zaradi njegovih lepih lastnosti. Komaj neha en napitek, napiva se mu spet še bolj gromovito kakor prej, tako gré v drugo in v tretje; potlej pa sledijo posamezne zdravice s primernimi ogovori, ki oznanujejo odkritoserčno veselje nad novim nadzornikom. Potočin sprejema serčna vošila, kakor se spodobi, prijazno pa vendar nekako krotko in ponižno. Nova in precéj imenitna služba ga ni nikakor napihnila, kakor se veči del pri ljudéh godi, ki so berž prevzetni, če jih kaka sreča doleti. On si je mislil: Kdor visoko leti, ta se nizko usede. Tudi danes ga je sama ponižnost, še skoro nevrednega se šteje, da mu tako čast skazujejo, vsaj ni še kaj takega storil, da bi bil tudi v resnici zaslužil nepričakovano povišanje. „Koliko jih je v oglénici,“ tako sklepa Potočin svoj odgovor, „ki bi bili te službe vredniši od mene!“

„Ne govôri tako nespametno,“ povzame na to Globočnikov, drugi viši nadzornik. „Ne boj se nikar, da se je naš glavar zmotil. Verjemi, ni ga ni, da bi imel večo pravico do te stopnje, kakor jo ti imaš, čeravno so nekteri že delj časa v oglénici od tebe, to je res. Premisli pa samo, kako sitno in pred vsem kako odgovorno je opravilo vsacega nadzornika, in naj bi se pri podelitvi te službe samo na leta gledalo, in ne na osebno pripravnost? Le povej, kdo bi bil bolj vreden od tebe? Človek bi že sodil po tvojih besedah, da res nisi prav korenjak; še dobro, da te poznamo vsi, kar nas je v oglénici. Tovarš! ponižnost je lepa in hvalevredna lastnost, pa nikar mi ne govori, da nisi vreden in Bog vé, kaj še. Naš glavar je mož, da malo tacih. Ne misli, da bi te bil povišal, če bi ne vedel, kaj dela; on pozna vsacega, koliko velja in kje je potreben. To ti povém, da bi ti ne bil nikoli vikši nadzornik, ako bi bil res takšen, kakoršnega sam sebe imaš. — Sicer si

lahko misliš, da je marsikdo hlepel po tvoji službi, in kako ga je moralo grizti, ko je slišal, da si ti odslej viši nadzornik. Svet je že tak; vendar terdim pri vsem tem, da so naš vikši pravega moža izvolili, ki je vreden naslednik rajncemu Klemancu: bodi mu zemljica lahka! — Zató prijatelji! Bog živi novega našega tovarša Potočina, in v čast si štejmo, da je naš, živi Potočin! Bog daj ti vse dobro! — Naj živi pa tudi naša gorska gosposka in posebno naš vikši glavar, ki poštene zasluge čisla in je vredno obdarovati ume. Naš glavar naj živi!“

„Živi, živi!“ zadoni kakor iz enega gerla. Vsa družba vstane, in v tem hipu so vse kupice do dna izpraznjene, kakor bi hotel vsak pokazati s tem svojo posebno udanost in ljubezen do vikšega poglavarja.

„Da, da!“ reče drug ogleda, Hribar po imenu. „Vidil sem marsiktero serpo oko, ko je glavar na znanje dal, da je Potočinu to službo zaupal. Marsikdo se je namerdnil pri glavarjevih besedah, kakor bi ga hotlo jeze in zavisti konec vzeti; ta in uni se je kujal, češ, da bi te černi muri popil, ker te bom moral odslej poslušati. Da, da! to sem vidil jaz; vendar ljubi naš tovarš! ti nič ne maraj. Naj le kuhajo sovraštvo ti zavidniki, naj le gledajo brezasto, kakor pred večeranjim, ko so te hotli z očmi prebosti iz zgolj togote in zavida. Ne boj se, Potočin! saj ti tako nič ne morejo te uboge reve; odsihmal jim boš ti zapovedoval, oni pa te morajo poslušati, in tako jim lahko vse rogovile omuliš, tem bedakom.“ —

„No, jaz menim, ta ne bo tako huda,“ pristavi še kdo drug. „Človek bi mislil pri Hribarjevih besedah, kdo vé, kaj si nek je pri vsem tem. Hribar! ni še take sile ne! Po vsem, če se veš spomniti, imajo ga njegovi prejšni tovarši vendar le radi. Da! jaz terdim celó, da jih bo prav malo med njimi, ki

bi mu to srečo v resnici zavidali, ali mu kako nagajali. — I no, če hočeš, ta Tone pač! Vem, da ima ta človek že zdavnej piko na Potočina. Res je, res, da ga hudo sovraži; zato bi jaz temu hudobnežu kar nič ne upal. Vsi vedó, da ga ne more živega terpeti; saj je pa tudi gerd zvijačnik ta Tone, in če le more koga opravljati ali mu kako napresti, koj je pripravljen to storiti, samo da ga nihče ne opazi, ker je ravno tako plašen kakor hudoben.“

„Da bi tako ne!“ povzame nekdo izmed družbe. „Sam slepar gleda iz tega človeka, in žalibog je ni dobre dlake na njem. Zelel bi samo, da se ga naš glavar enkrat otreše pri kaki priložnosti. Res, prav nobena škoda bi ne bilo tega potuhnjenca. Svojo glavo bi zastavil, da je ta slepar Jurčkovim kokošim zaval, on in nobeden drugi ne. Malo poprej sta se z Jurčkom pričkala za nič. Se vé, da je pošten Jurček imel prav. Ker mu pa ta hudobnež ni mogel drugače do živega priti, gré in zavda njegovim kokošim. Recite, ali ni to gerdo maščevanje in ali ni vreden, da ga samo zato iz službe spodijo? Uboge živalce! Kako veselje je imel Jurček nad njimi! Sram ga bodi, malopridnika!“

„Lovre! ti ga pa vendar prenašlo sodiš,“ vgovarja nadzornik Potočin. „Res, da ni moj prijatelj, čeravno ne vém, zakaj me sovraži, in malokdaj bi se bil mogel za-nj ponesti; tudi vém dobro, da ni kaj pošten človek, vendar tak malovrednik menda ne bode, da bi se bil tako hudobno pomaščeval nad nedolžnimi živalcami. Jaz menim, da se ni še tako čisto spozabil —“

„Ne mara bi ga ti še zagovarjal?“ tako mu uni berž besedo prestriže. „I pa le reci za božjo voljo, kdo izmed naših ljudi naj bi bil mogel to hudobijo doprinesti? Jaz ga že ne vém nobenega; zgolj poštene duše so, kar jih je v oglenici. Ti pa verjemi ali ne, vsaj jaz za mojo stran imam za terdno, da je to

edini nesramnež, ki more kaj tacega storiti. Znesel se je nad kuretnino, ker ga je vikši poglavar, ko je zvedel, da se za vsako golo nič z ljudmi prepira, ostro okregal in mu zažugal, da ga bo iz službe spodil, ako se ne poboljša. Zató ga je pa tako ostro prijel in posvaril, ker pozná Jurčka, da je zvest in pošten delavec. Ne ne, Potočin! le ti mene ne uči; jaz poznám ljudi te dlake. Ta Tone je premeten in hudoben človek, na kterege se ni nič kaj zanašati. Toliko sem hotel le zdaj povedati, pa saj ga vsi poznajo.“

„Tiho, tiho!“ segne mu zdaj Potočin v besedo, ko vidi, kako se še nekteri pripravljajo, da bi berž ko ne še kako povedali o Tonetu. „Lejte ga tam na travniku, menda ravno proti nam gre. Javaljne bi ga kaj veselilo slišati vse, kar se je že tukaj o njem govorilo. Jaz bi rekel, pustimo to reč; človeka tako zabolí, kedar sliši kaj tacega od svojega bližnjega. Sicer še enkrat, ne stavl bi svoje glave, da je Tone živali zavdal, čeravno sem prepričan, da ni človek kaj prida, kakor sem že prej rekel. Vsaj mu niso mogli tega dokazati, in lahko, da se je vse to po kaki nesreči naključilo. Bog vedi! Kar se pa mene tiče, bi rekel: Tone ni tako hud, kakor strašen, in tako mi-slim od vsacega človeka.“

„Nikar mi ne zameri, tukaj misliš pa napek. Jaz sodim človeka, kakoršen je,“ odgovori Lovre, nemalo kakor nejevoljen. „Ni tako hud, kakor strašen! Ali ga ne vidiš, kako čmerno gleda na nas, in pa kako hudobno škili še le proti tebi, Potočin? Le poglej ga, in ta, da ni hudoben? Še enkrat: ne trošice ne upaj temu gerdežu, ki je že bil na situ in na rešetu. Eh! to človeče naklepa kaj, meni se nič ne dopada. To ti rečem, tovarš! ta Tone ti bo kako napredel, da jo boš pomnil. Verjemi, s tem prepekanim tičkom boš imel še kaj opraviti. Torej poslušaj in varuj se!“ —

„V božjih rokah sem, zdaj in vselej; ravno zato se pa nič ne bojim,“ reče na to Potočin mirnega serca. „Kdor Gospodu zaupa in svoje dolžnosti zvesto spolnuje, tega on varuje vseh nesreč, da se mu ni bati nikakoršnih hudobnežev.“

Med tem, ko se tako pogovarjajo v lopi, prikrade se namestni ogleda, že omenjeni Tone, blizo kerčme. Hudobno izpod očesa pogleduje za možmi, ki tam v senci sedé. Ti se pa kar nič za-nj ne menijo, čeravno jih tako pisano gleda in z očmi strelja za njimi, da bi utegnil že en sam pogled njegov marsikterega stresniti. Vsa njegova podoba je namreč kazala na človeka, s katerim bi nikdo kaj rad opraviti ne imel. Nizko temno čelo in potuhnjeno migljajoče oči, debelo napete ustne in tumpast nos njegov, vse to ni bilo kaj primerno se ljudem priljubiti. Verh tega se mu je brala na obličji vsa hudobija in prederznost, in vse njegovo vedenje je očitovalo neko strašno spodlezljivo potuhnjenost in skrivno piko na vse, kar je njemu kako na poti; z eno besedo, bil je viditi kakor priklenjen pes, ki je koj pripravljen se v ljudi zagnati, da je z ostrim zobom razmesari in ugonobi. Ni torej čuda, da so se ga njegovi pajdaši tako škerbno ogibali, in če ni bila ravno velika sila, ni hodil nobeden kaj rad v njegovo bližo. Tako je tedaj prišlo, da ni imel ta nesrečni človek čisto nobenega prijatelja v vsej oglenici. Kdor ga ni imel za kaj sovražiti, ta se mu je pa umikal, in tako je bil skoro vedno sam in tudi danes, ko se je vse radovalo krasnega dneva, ni bilo kakor po navadi žive duše pri njem.

„Le veselite se, le,“ zamermrá Tone serdito z zobmi škripaje, ter vzdigne skrivaj svojo žugajočo pest, kakor bi hotel zdaj pa zdaj izlahkotiti si svoje serce nad sovražnikom; „le terkajte, le pijte na zdravje novemu nadzorniku, vašemu Potočinu, ki mi je to službo izpred ust popadel. Meni je bila namenje-

na. Bes te ropi! kako se je muzal okoli vikšega glavarja, tako dolgo je hinavčeval in se šlevil okoli njega, dokler ga ni premotil. Pa le napivajte mu — pride čas, da bom vam to veselje skerhal, da se zdaj iz mene norca delate. Boste že vidili, kaj se pravi Toneta v nič devati in mu službo krasti. Jaz, jaz vam jo bom zasolil, le čajte. Vsaj za danes mi ne bo spodletelo, čeravno bo še le majhen začetek to. Le kovajte ga v zvezde; tepče! še danes se boš za lasé prijemal. Prijatelj! obljubim, da sem ti jo navil za danes, če me je le moj Jožek dobro razumel in če se le spopade s tvojim fantalinom, kakor gre, in ti ga do dobra nabunka po gerbi. Pa ne boj se, moj Jožek je debel za ušesi kakor jaz, in tako upam, da sem ti vsaj za danes veselje opelinil, kakor zaslužiš. — Tudi to kisko merdo, njegovega fanta, ne morem živega terpeti, ravno tak je, kakor ta nevredni prepeljuh, njegov oče. Tudi moj Jožek ima hudo piko na fanta. To ti je pa tudi tiček, ves se je po meni zvergel. Ha ha ha, to vem, kamor ta udari, ne bo čisto brez vse kervi, ali vsaj poznalo se bo. — Aha! kakšen šunder je to? Kako kričanje! Da, da! ravno od tiste strani prihaja. Pa ne da bi se že terkala?

Pri teh besedah stopi Tone nekoliko nazaj, pa stegne svoj vrat proti travniku tako radoveden, da komaj sope; potem kimne ves zadovoljen ter zategne široka usta s strašnim nasmehljem, češ, tako je prav.

„Ima ga že!“ zagodernjá sam pri sebi ves zamaknjen od groznega veselja ter si roke mane. „Sem si pač mislil, da ne bo dolgo čakal. Zdaj pa nemalo v stran, da se ljubeznjivi očka nad menoj ne stogoti v prvi jezi. Kako bo pihal, naj ti dobro tekne, Potočin! — Rohnel bo, rohnél; torej ne daj, da me tukaj najde, ki méni, Bog vé, kaj da ima nad tem kisavtom. Se vé, enacega škvarta sta sin in oče; zato ga ima tako rad, da bi smerkolina v kašno goro djál iz zgolj

ljubezni. Eh! to pa že vém, našeška ga moj Jožek, da mu gospod nadzornik vseh klobas še ne prešteje. To bo pač vse višnjevo, če je Jožek le količkaj dobre volje. Ko bi pa še le vedel, kdo da ga je tako hencano ocehtal. Ha ha ha! ali bo pač debelo gledal, kakor tisti, ki je vidil pse zvezde zobati: Ha ha ha nadzorniku sem jo že osolil.“ —

To skrivaj izgovorivši potlači klobuk do oči, pregnjete se skozi trumo in v malo trenutkih ni ne tiru ne sledu za njim.

Še ni mogel daleč biti, kar zadoni zares strašno kričanje od tiste strani, kjer so se otroci na travniku igrali. Grozen šunder je bil in žalostni glasi so oznanjali strah in grozo, da je vsacemu v serce segalo. To slišati planejo možje vsi zavzeti izza kamenite mize in ženske kakor opanjene od strahu nastavljajo ušesa ter vpirajo plašne oči na tisto stran, od koder je čedalje v žalostnejših glasih donelo. Strah je spreletaval vse pričujoče in premerščavalo se jim je po životu.

„Tam se je gotovo kaka nesreča zgodila,“ spregovori najpervi izmed družbe Potočin. Neznano težko mu je bilo pri sercu in neki strah ga je obšel, kakor bi ga kaj silno groznega čakalo; sicer pogumni in krepkodušni mož se je tresel kakor kaplja na veji.

„Prijetelji! hitimo koj pogledat, morda je hitro pomoči treba,“ reče na dalje in se pri tej priči napoti proti onemu kraju, kjer je vedel, da se otroci igrajo. Toda ni dosti hodil, kar mu prijoče cela truma otrok naproti. Pač žalostno je bilo viditi in slišati. Otroci so v eno mer le upili in se kupoma gnjetli okoli nosil, na katerih je ležal deček kacih dvanajst let, ves okervavljen in kakor mertev. Štirje možje, ki so ga nesli, položé zdaj prav rahlo kervava nosila na tla, pa se kaj pomembno spogledajo, ko vidijo nadzornika Potočina bližati se. Ves bled je in videlo se mu

je po vsem životu, da vre in kipí v njem. Vse pogleda na Potočina.

„To bo pač žalosten pogled za očeta!“ reče eden onih noscev živo ganjen. „Dajmo fanta zagerniti, tako bo menda bolj pametno, da ga njegov oče tako hitro ne opazi. Tako se lahko preveč ustraši, in Bog vé, kaj se še utegne zgoditi.“

„Kaj bi mu pa tudi vse to pomagalo?“ povzame drug noseč, „zvedel bode, tako ali tako je vse eno, zvedeti pa po vsakem mora, in prej ko se ubozemu fantu pomaga, tem bolje bo za-nj in za očeta njegovega. — Pa saj je že tukaj! Jej, ali bo johotanja! Res želel bi, da bi me še tukaj ne bilo; lejte ga, kako je prepaden!“

In res, nadzornik Potočin ni bil več daleč. Ravno ko je ta noseč govoril, ril je skozi trumo, ki je bila iz radovednosti in sočutja nosilnico obsula. Ko pride zraven, napne svojo glavo čez nosila, ter zakriči, da se Bogu smili, ko zagleda svojega lastnega sinčka z globoko rano na glavi in brez vse zavesti.

„Oče nebeški!“ zavpije Potočin in težave mu hočejo serce utergati. Koj poklekne poleg nosil ter vpre svoje prestrašene oči v blede lica dečkova. — Za božjo voljo! kaj se je zgodilo? Moj Janezek! Ali je mertev? —

„Ne žalostite se toliko, gospod Potočin!“ odgovori hitro oni noseč, ki je bil malo prej pomiloval nesrečnega očeta. „Ni mertev ne, vaš Janezek, le malo slabo mu je; vendar gré upati, da mu bo kmali odleglo z božjo pomočjó. Ne bojte se, gospod nadzornik! jaz mislim, da bo skoro spregledal ubogi fantek. Res da ni brez rane, in posebno na glavi jih ima nekaj odpertih, da kervaví tako. Pa saj ni čuda, ker ga je Tonetov Jože z loparjem sekal in nabijal, kakor bi bil obnorel. To vam rečem, ta Jože je hudoben serboritnež. Počenega groša ni vreden, kakor njegov oče. Kol je iz tega plota in le ene pridne se ne sliši od njega“ —

„Tedaj Jože, Tonetov sin je mojega fanta tako hudo stebel? popraša hitro Potočin ter se začne tresti od jeze. „Tedaj Jože je? Čaki ti gerdež, to boš čutil. Kje pa je zdaj?“

„Bog vé, kje je že! Tod okoli ga gotovo ne bo, to vam rečem,“ pristavi noseč. „Komej nas je zagledal ta potepuh, da se bližamo Janezku na pomoč, kar spustil se je v beg, da se je vse kadilo za njim. Ni ga bilo volja počakati, da pride ta reč do gostega. Eh, da smo neporedneža v pesti dobili, odmerili bi mu jo bili z enako mero; ali zadišal je še za časa, da se mu huda prede, torej se je precej izkidal izpred naših oči, ta malovrednik.“

„Naj pa bo za zdaj, sicer prideva že skup, da si jo poveva iz oči v oči!“ zamermrá Potočin, ki je bil komaj jezo nekoliko potlačil. „Potem pa — bom jaz že storil, kar je treba. Vam pa, dobri prijatelji! se živo zahvaljujem, da ste prihiteli mojemu sinu na pomoč. Vendar prosim, ne odlašajmo preveč, da mi ubogo dete po poti ne umerje. Saj vidite, kakšno je!“

„Prav imate, gospod! odgovoré vsi. „Le berž kam v kako hišo; res, da ni prav taka nevarnost, vendar bolje je bolje. Pa kam naj bi Janezka nesli?“

„V mojo hišo, to se vé,“ sili je nesrečni Potočin. „Eden pa izmed vas bodi tako dober, in naj gre hitro zdravniku povedat kako in kaj, da pride hitro na pomoč. Prosim, le berž prijatelji! Jaz pa bom pomagal na mestu unega, ki pojde po zdravnika.“

Eden izmed noscev je bil koj pripravljen iti, odstopi hitro od nosilnice pa steče kakor blisk do zdravnikovega stanovališča. Ostali trije nosci s Potočinom vred vzdignejo koj na to nosila in se podajo žalostni proti Potočinovi hiši, ki pa po sreči ni bila daleč. Medpotoma popraša nadzornik otroke, ki so šli iz zvedavosti in sočutja za nosilnico, kaj je bil vzrok tej nesreči. Enoglasno mu povejo otroci,

da se je Tonetov Jože začel ravšati in da je tako rekoč prepir iz terte izvil. Prav za prav pa ne vé nobeden, kako je od začetka to prišlo.

„Janezek je čisto nedolžen!“ tako se deca odrežejo. On naj bi se bil začel prepirati, ki ni še nikomur ni žalice prizadel? Oh, Janezek je že dober fant, samo ta Jože je gerd človek. Kako smo se lepo igrali, kar na enkrat ga začne klofutati in sekati po glavi, da-si nobeden ni vedel za kaj.“

„Jaz pa vé, kako se je začelo,“ spregovori eden izmed večih fantov. Ker sem bil zraven, zato sem tudi vse dobro vidil, kako je to prišlo. Žogali smo z Jožetom, in ravno je bil Janezek na versti meček zalučati, ktereга bi bil moral potle Jože vreči s svojim loparjem. Janezek je zadel, kakor gre, žoga se je dvignila. Jože je pa dvakrat pomeril, ali nobenkrat je ni zadel. Meni se je jelo pozdevati, da ni htel nalašč zadeti, vsaj druge krate je ni dolgo iskal. Toda čujte, kako jo je Jože navil. „Ti neumna šalobarda,“ obregne se v Janezka, si pač ravno tako neroden kakor tvoj oča, ki so ga te dni nadzornika naredili. Ta štrama je nadzornik, Bog vé, da bi počil od smeha, ha ha ha!“ — Janezek se zaripne pri teh besedah, sram ga je bilo slišati kaj takega, bled in rudeč je prihajal zaporedoma, da se mi je smilil; toda ni besedice ni zinil; molčal je, čeravno ga je Jože vedno milo jéro psoval in ne vem še kaj vsega. Da da, Janezek je imel prav. Ko je pa vidil, da išče Jože po vsej sili prepira, vergel je žogo na tla, pogleda zaničljivo na Jožeta ter mu herbet oberne. Zdaj pa se je še le začelo! Jože se zakadi na-nj kakor odklenjen pes in bi htel Janezka zaklati. Težki lopar vzdigne, pa ga začne udrihati ž njim, da se je koj ves kervav na tla zgrudil. Pa ne da bi ga bil zdaj izpustil, še le verže se na-nj, ga čeljusti, seka in nabija s pestmi, kakor bi norel, po persih, po zobéh in po glavi ali kamor je prišlo. Ostali fantiči

to viditi, smo bili zeleni od strahu. Serce nam je kopnelo, in še nismo prav vedeli, kaj se godi. Tiho smo bili; ker kdo izmed nas naj bi se ga bil lotil? Jože je močen, gorjé, če bi se ga bil kdo zderznil, še prebodel bi ga bil. Le ubogi Janezek, smo šepetali; kar prisopotajo ti štiri možjé Janezku na pomoč, vidili so, kaj se godi. Še o pravem času so prišli, če ne, bi ga bil še ubil. Toda ko zagleda te može, zamermrá le še: „No Janezek, ti pa že ne boš več kaše jedel!“ Po teh besedah jo pa ulije v bližnji gozd, kakor bi pihnil. Gospod Potočin, to je gola in čista resnica, kakor je Bog v nebesih, in če hočete smo vam na postrežbo, kjer in kedar hočete.“

„Da da, gospod Potočin, to je ravno tako, kakor je Balantinov povedal; vse je tako. Če hočete, bomo vam priče vsi, kar nas je tukaj. Jože je hudobnež, Janezek je nedolžen. Da bi kmalo ozdravel!“ pa vpijejo otroci kakor iz enega gerla.

Lahko je verjeti, kako so Potočinu te besede dopadle. Nekoliko pomirjen spregovori:

„Serčna zahvala vam otrokom. To me še tolaži, da je moj Janezek nedolžen; samo tega si ne vem razložiti, zakaj se je Jože mojega sina polotil, ker mu vendar nikoli nič žalega storil ni?“

„To je pač lahko. Njegov oča ga je podšuntal,“ zagotavlja drugi fant. Saj sem vidil, kako sta si pomežkovala in kako natihoma sta govorila, na vse kraje oziraje se malo pred tepežnjo. Zdaj še le vem, zakaj sta tako potuhnjeno pasla oči nad Janezkom; sicer sem si že takrat mislil, to ima gotovo kaj v sebi, da tako škili ta za Janezkom. Kaj le hočeta, sem si mislil, da tako skrivno delata? Tako sta se pogovarjala nekoliko minut, potem je pa Tone odšel proti tej strani. Legel je po travi, kakor bi po ledu hodil, da ga kdo ne opazi. No, gospod Potočin, ali ni bilo na to nastavljeno? — Pa kaj vidim? Da-te, Janezek! Saj že gleda in se giblje. Ali ga ne vidite?“

Pri teh besedah pogleda vse na ranjenega dečka. Janezek je res spregledal. Na to položijo nosila prav rahlo na tla, in Potočin hiti na njegovo stran.

„Janezek, moj ubogi Janezek, kako ti je?“ vpraša ga nadzornik, ki se ga ne more nagledati in se mu od veselja solze po obrazu pocedé.

„Nekaj mi je boljše, ljubi oča!“ spregovori oča Potočinov sin s slabim glasom, pa vendar tako, da ga vsi slišijo, „samo na zatilniku me še hudo boli. Pa kaj se je z menoj zgodilo? Kje sem, in kako je prišlo, da sem tukaj ves kervav? Za božjo voljo! —

„Ljubi sin, le tiho bodi za zdaj, bodeš že zvedel. Ne bilo bi zdaj dobro, da misliš na to, ker bi ti utegnili škodovati. Kmalo bova doma, in tam ti bomo z božjo pomočjo pomagali, da te ne bo več tako bolelo.“ Tako miri Potočin svojega sina.

Fant se sladko nasmehljá očetu, kakor bi se mu htel za njegovo skerb zahvaliti. Odslej se je vidil vés miren, dokler ne pridejo na dom. Tu je mati že čakala na pragu z razpetima rokama in vsa blede. Vidilo se jej je, da jo težave obhajajo in jej serce tergajo, vendar obnašala se je še precej mirno, ker upala je na božjo dobrotljivost in vsemogočnost.

„Ne boj se, ljuba žena! Hvalimo Boga, ni še tako huda, kakor smo pričakovali. Janez je že spregledal in že govori! Uboga žena vzdigne svoje oči proti nebesom v zahvalo, da jej je Bog sina smerti obvaroval ter hiti v hišo, da pogleda, ali je še kaj treba. Že poprej je bila namreč Janezkovo posteljco postlala in vse po sobici počedila, da ne bi bilo kaké zmešnjave ali overe. Pripravila je tudi suhih gob, obez in povojev, da bode vse pri roci. Zdaj položijo Janezka na mehko žimnico, kolikor mogoče na rahlem, ker zevala je široka rana na njegovem zatemenju, iz ktere se je še vedno gosta kri cedila. Torej je bilo posebne previdnosti treba, da se ob njo ne zadene. Na to prinese mati mlačne vode,

da mu spere nesnago na zatilniku in na obrazu. Strašno je bilo videti, in kako je moralo še le ubozega fantička boleti! Vendar ni tarnal ali johotal, ampak mirno se je deržal, ko ga je skerblijiva mati snažila in umivala. Z milim očesom jej je izraževal serčno zahvalo. Kmalo pride tudi zdravnik. Njegovo prvo delo je, da poskusi z iglico, ali je rana globoka ali nevarna. Zeljno pričakujejo vsi okoli stoječi, in posebno imajo starši svoje oči vperete v zdravnika čakaje, kako boče to reč razsodil, ali boče kaj upanja ali ne! —

Naš zdravnik ni nikoli delal na skok. Kedar se je dela lotil, skušal, premišljal in prevdarjal je dolgo, preden je govoril. Tako tudi danes. Dolgo noče spregovoriti, vedno poskuša in poskuša s svojo iglico; tudi obraz mu temni, da je viditi še bolj pobit kakor prej. Strašen pogled za uboge starše! Marsikteri izmed ljudi, ki so se bili v Potočinovi hiši zbrali, pomajal je žalostno z glavo. Vendar na zadnje se zjasni zdravniku blago obličje; zdaj še le dene v stran okervavljeno iglico.

„Veselite se z menoj, prijatelji moji!“ spregovori zdaj verli mož. „Za terdno upam, da mu je čepinja še cela, čeravno ni menda dosti manjkalo, da bi mu jo bil hudobnež razbil. Rana je res globoka; vendar če se v malo dneh poterdi, kar upam, da se bo, nimamo potem nobene nevarnosti več pričakovati, in Janezek boče kmalo zdrav in vesel. Jaz sem vam porok, da popolnoma ozdravi. Zdaj pa, prijatelji, prosim vas, pustite to sobo, ker Janezek potrebuje pred vsim pokoja. Zdaj ga obežem in povijem, pa bo. Ne boj se Janezek, to ti bo dobro djalo.“

Zdravnik obeže bolnika, kakor gre, z veliko previdnostjo ter mu nekakšnih kapljic vlije, da mu odleže. Potem napové staršem, kako imajo čez noč z bolnikom ravnati.

„Za zdaj ni več mojega opravila tukaj; reče zdravnik vzešči klobuk in palico v roke — vendar

zagotavljam vas, da ni čisto nobene nevarnosti več. Da bi ne imel gostih las, zadel bi ga bil malo-pridnik še bolj globoko; lasje so ga rešili gotove smerti. Pa kaj stavite, da bo Janezek že v štirinajstih dnevih skakljal po dvorišču in po travniku. No, pa za zdaj z Bogom. Jutri pridem spet!“

Drugo poglavje.

Potočin in Tone.

Ker so z Janezkom z vso skerbjô in previdnostjo ravnali, prebolel je prej, kakor je zdravnik sam upal in pričakoval. Od dne do dne mu je bolje prihajalo in Potočin, ki je bil sklenil, Tonetovega Jožeta prav živo prijeti zastran one hudobne tepežnje, je rad vse pozabil, kar se je bilo njegovemu sinu pripetilo. Kar je, to je, si je mislil, da mi je le sin otet. Bog ga bodi zahvaljen! že po štirinajstih dnevih je bil namreč Janezek toliko pri močéh, da je smel posteljo svojo zapuščati in hoditi po dvorišču, v treh tednih je pa bil popolnoma zdrav.

Potočin je bil res blaga dúša. Ko je vidil, da je zdaj lahko brez vsake skerbi zarad sinovega zdravlja, je že delal, kakor bi še ne vedel, kaj se je bilo zgodilo med njegovim sinom in Jožetom. Za ves svet bi ga ne bil tožil, čeravno so mu nekteri svetovali, naj to stori, da bi se fant vsaj enkrat zmodril, in da se za naprej še kaj hujšega ne naključí. „Zdaj je vse dobro,“ odgovarjal je tim, in maščevanje, vsaj veste, da ni kerščansko; fantu utegne to škodovati za vso njegovo prihodnost. Fant je neumen, se bo že sam spametil, očeta pa se vé moram posvariti, da po-

skerbi kaj več za-nj.“ Tako je Potočin govoril. Pri prvi priložnosti pokliče res namestnega ogleda Toneta k sebi, ter mu z živimi besedami priporočuje, naj fanta bolj ostro derži kakor doslej, drugače ne bode nikoli nič prida iz njega. Tone pa ne da bi se mu bil zahvalil za toliko dobrotljivost njegovo, še le sklenil je v svojem hudobnem sercu, za to posvarilo se strašno nad njim zmaščevati. Potočin, kakor bi bil segnil v seršenovo gnezdo, shudil je tega človeka s svojim rahlim ravnanjem, čeravno je imel tako rekoč vso osodo njegovega sina v rokah. Tone je res molčal, ker spomnil se je glavarjevih ostrih besedi; vendar, da je mogel, z očmi bi bil Potočina prebodel, tako ga je jel še le sovražiti. Neki pregovor pa pravi: Človek obrača, Bog pa oberne. Taka je bila tudi tukaj. Kar je bil Jože storil na travniku, razglasilo se je koj po vsej Černi vasi, potem pa tudi dalje v bližnjem mestu. Kdo bi neki ljudem usta mašil? Vse je bilo nejevoljno na toliko hudobijo, in tudi sodnikom ni moglo to dolgo skrito ostati. Ne terpi namreč dolgo, da pridejo beriči v Černo vas po Jožeta in ga v sodnijo pritirajo. Huda pravda se vname, priče povejo vse na drobno in na tanko, kaj se je zgodilo in kako zvijačno je bil mladi hudodelnik Janezka napadel. Rekli so, htel je ubozega Janezka umoriti. Čeravno se je pa Jože na videz kesal in tarnal, berž ko ne da bi sodnike premotil, vendar niso hteli nobenega usmiljenja ž njim imeti. Sodniki so rekli: Kakoršna je pregreha, takošna bodi tudi pokora ter ga obsodijo, da ga sodnijski hlapci pred vsim dobro stepejo, potem pa v ječo veržejo, kjer naj ostane štiri mesce v zaporu. Janezek je bil torej že davno zdrav, ko je Jože še v ječi pokoro delal. Tako je kaznil Bog hudobijo.

Če je pa bil Tone že poprej Potočinu tako hudovojsko napovedal, da je peklenško sovraštvo kuhal proti njemu, zdaj pa ga je obsodba njegovega

sina tako grozno razkačila, da se je penil od jeze. Grizlo ga je posebno tudi to, da je vsem ljudem v zobe prišel. Malo, da se ni pri tej priči spasel nad Potočinom; pa ker je vedel, da to ne gre, kakor bi pihnil, odlašal je to delo vedno iskaje priložnosti se znositi nad sovražnikom. Odsihmal je jel nadzorniku nagajati, kjer in kakor je bilo mogoče. Posebno je pazil, da bi ga kje v službenih opravkih v klešče dobil. Vendar Potočin je svojega nasprotnika čez in čez poznal, in ni mu več upal. Poznal je Toneta, da je hudoben, kar ga je; zato je on še bolj pazil kakor Tone, ker je dobro vedel, da ta hudobnež zdaj dalje meri in čudne reči snuje v sercu.

„Pred ko pred si bomo prizadevali,“ mermral je Tone, ako je kje Potočina zagledal, „da ti vodo nemalo skalimo. Čern svet se ti bo delal, če te le primem kje in potlej pa reci nadzorništvu lahko noč. Ali se boš obračal in zvijal, da te bo milina gledati! Kakor se je meni, tako se bo tudi tebi primerilo; če si ti mojega fanta, bom pa jaz tebe. Ne boj se, saj nisi vsegavedežev, da bi ti ne mogel kje na perste pogledati. Pride čas, ko ti bom vse osle pokazal. Le velevaj ti, jaz pa ti jo bom takošno naredil, kakoršne se ti še ne nadjaš. Tako hudobno je mislil Tone. Da-si je pa Potočin prav dobro vedel, da mu misli ta gerdi človek kako umeriti, vendar ni se bal; temveč še bolj zvesto kakor poprej je spolnoval svoje dolžnosti tako, da mu ni mogel v tem oziru nihče blizo. Če jo je pa Tone kako nastavil, da bi to nje-ga osebno utegnilo žaliti, delal je, kakor bi ničesa ne vidil ali ne slišal. Samo če ga ni htel poslušati, tu se je znal tudi Potočin postaviti, in ni se mu zdelo škoda, ako je Toneta prav dobro okregal, kakor je zaslužil. Da se ni bal Tone ob kruh in zaslužek priti, očitno bi mu bil pokazal svojo nepokorščino. Ker ga je tedaj le še ta skerb v nekem strahu držala, ni ravno rekel, da bi tega ali unega ne sto-

ril; vendar šketil in vlačil se je pri delu in spolnoval je svoje dolžnosti samo poverhoma. Tone je moral Potočina poslušati, hoti ali ne hoti, toda ogenj je pihal od jeze, in serce mu je prihajalo od dne do dne bolj polno zavisti in čemera.

Dolgo se mu ni hotla nobena priložnost ponuditi, čeravno je vedno gledal in stregel na Potočina, da bi kje kako napako izpazil pri njem, ter ga koj pri prvi priložnosti pri vikših zatožil, ker sline so se mu cedile po njegovi službi, in še rajši bi ga bil izpodlezel in se tako sovražnika iznebil. Vendar vse to njegovo prežanje in pa nič. Potočin je bil svoji službi kos, in znal je vsaki reči njen glas, da mu ni mogel nikdo ne najmanje stvarce očitati. Sploh je delal še več, kakor kar je dolžnost od njega tirjala, in tako ni bilo mogoče, da bi se bil s čim okrivil. Od te strani se ni bilo Tonetu ničesa nadjati, naj je pasel nadzornika, kolikor je le hotel.

Nekega večera se pa primeri, ko se je Tone ravno vračal na dom, da zagleda Potočina po soseskini cesti bližati se mu. Perva njegova misel je, da se ogne nadzorniku, ktereга je na smert sovražil, če tudi mu ta nikoli nič žalega ni storil. Kar misli, stori. Kar bi trenil, skoči za debelo hrastovo deblo, tukaj počene in se potuhne, kakor divja zver, kedar čaka uboge živalce, in ki je že pripravljena, se na njo zaleteti ter jo z zobmi in s kremplji raztergati. Tako je ta merski človek prežal in dihtel morijo za hrastom; grozivno se mu je spreminjal gerdi obraz in oči so se mu bliskale kakor tigri.

„Ej, da sva sama, gotovo bi se nikomur ne kolcalo po tebi, prijatelj Potočin!“ tako zamermrá Tone tiho, da se ne izda. V tem trenutku se mu začne debela robatica v rokah gibati. „Veš, kako si mi na serce prirasel, da bi te koj — toda hm! Da bi le ti vragovi drevarji tako blizo ne bili, pač sam hudir je ondukaj derži. Da ta gerdavž le enkrat za-

krikne, znajo me izvohati, in ta bi bila žaltova. Ne ne, saj se mi še kaka priložnost ponudi, in potlej bo njegovega nadgledovanja enkrat konec. Njegova služba mi pa ne uide, če je še kaj pravice na svetu. Potočin! midva se bova že vidila o svojem času, ne skerbi ti, eno ti jo že nakacám; če ni drugače, vsaj rudečega petelina dobiš enkrat na streho, da ti za dolgo posvetim.“

V tem se je Potočin vedno bolj bližal, in šel je ravno mimo hrastovega debla, za katerim je čepel njegov sovražnik. Opaziti ga ni mogel, ker se je Tone previdno skrival; celó sapo je na-se vlekel, da bi kacega suma v Potočinu ne zbudil. S hudobnimi očmi je gledal za njim, ko je odbajal, potem se zravna kvišku ter ozrevši se na vse strani, ali ga kdo ne vidi, napoti se v nekoliki daljavi za nadzornikom. Toda ni hodil naravnost za njim, ampak skrival se je iz previdnosti zdaj za kak germ, zdaj za kak plot ali pa za kako debelo drevo. Stokrat se je prej ozerl in zamislil, predno se je zmaknil od mesta. Če je pa hodil, lezel je kakor tihotapec, pa se zopet skrivil kam v kako listje ali v kak germ, da ga ni mogel Potočin ugledati ozrevši se nenadoma. Tudi dervarjev se je skerbno ogibal, ki so ravno takrat blizo ceste stare štore ruvali. Tone je slišal, kako je Potočin znane dervarje pozdravljal in jim dober večer vošil, ravno tako serčno se je glasil „Bog daj“ od ruvališča. Potem je šel Potočin zopet naprej, in Tone se je pomikal za njim, ali prav plazil se je boječ kakor preplašeni tihotapec (kontrabantar), da ne bi ga kdo zapazil.

Zakaj da je Tone tako previdno in skrivnostno delal, ni morda sam prav vedel. Nekaj je naklepal, dobrega gotovo ne. Kakor smo vidili, z ubojem je bil misel spremenil zavoljo dervarjev, ki so tam blizo delali. Morda je pa lazil za Potočinom, dokler bi prišla v kako goščavo, kjer bi ga mogel na samem

napasti in tako sovražnika ubiti. V gosti šumi se vse to lahko opravi in vendar bi ga nihče ne vidil. Mogoče, da je to mislil. Morda je pa lazil za njim samo iz radovednosti. Toliko je pa gotovo, da se mu ni kaj mudilo, drugač bi bil korake nekoliko pohitiril. Tone je pa hodil vedno počasi, kakor od začetka, in zdelo se je po vsem, da čisto samo na Potočina meri.

Kar prižvižga mlad rokodelček po samotnem gozdu. Prav čedno je bil oblečen in opertiv nosil je še precej nabasan roncelj ali kernir. Da mu je mati pri odhodu marsikako staro petico v roke stisniti morala, vidilo se je po obleki in po vsem, kar je imel pri sebi. Ko pride blizo Potočina, postoji pred njim ter ga nekaj popraša privzdignivši prav spodobno svoj nizki klobuk. Kaj ga je izpraševal, ni mogel Tone zastran precejšne daljave razumeti. Potočin je ravno tako prijazno odgovarjal rokodelčku, ki ga, izvedevši vse, dvorljivo pozdravi in odide. Veseli mladeneč jo žvižgaje navije naravnost proti Tonetu.

Tone je še vedno zijal, ko jo je mladi rokodelček veselo proti njemu mahal. Globoko se je zamislil, čelo se mu je zgerbilo in ustni ste se mu čudno sklepali in odklepali. Da ga ni glasni žvižg predramil, dolgo bi bil tako stermel tje v en dan. Zdaj mu zaigrá grozen namuzljej na ustnicah in v očéh njegovih zaplami ogenj, kateri je priča groznega naklepa; zdelo se je, da ga prešinja kervava misel. Še predno so ga zapazile rokodelčeve oči, zarije se v germovje in tu čučne v velo listje. S peklenkim pogledom meri rokodelca, ki koracá brezskerbno memo njega. Zdaj se vzdigne iz goščije, še enkrat mu zablisne hudobno oko, pa počene spet, kakor bi ga vest dramila; ali zopet zarudi na licu — znamenje, da ga je misel premagala. Hudobni Tone se zravná, pogleda spet okoli sebe, ali je ni kje kake neugodne priče ter mahne z vso njemu dane močjó po zatemenu ubozega roko-

delca. Hudobnež ga je s svojo težko gorjačo tako močno zadel, da kakor od strele zadet ne da glasú, ampak se koj brez vse zavesti na tla zgrudi. Pred malo trenutki še čili in veseli rokodelc je bil zdaj mertvecu podoben. Tone ga ne ogleduje dolgo, ker utegnili bi med tem kdo priti in ga pri delu zasačiti. Torej zgrabi na videz mertvo truplo mladenčevo ter ga zavleče za gosto germovje, kjer se mu zdi, da ga nihče vidil ne bode, in se koj dela loti. Pred vsim preišče vse žepe rokodelčeve. „Aj, aj!“ zamermrá Tone sekljaje z očmi kakor zaljubljenec, ko najde prav lepo s svilo in zlatimi nitkami vezeno težko mošnjjo, ta že ni prazna, kakor je viditi. Tu je cvenk! Aló, v moj žep, da ne pride v škodo. — Aha, sem si pač mislil, fantek imá tudi zlato uro! S temi besedami pograbi zlato uro, ki je visela na prav lični zlati verižici, ter vtakne oboje v svoj žep. „Zdaj pa opertajmo si ta le kernir,“ povzame hudobnež, „res škoda bi ga bilo, ko bi tukaj trohnel. Merličiči pa ne potrebujejo teh igračic.“ Tone sname zdaj kernir, nabaše si ga na herbet, pogleda blede podobo ubozega rokodelca, da mu dodá, ako je še treba, ter jo mahne proti Černi vasi vès zadovoljen, češ, da je Bog vé kako dobro djanje doprinesel. Ravno se je mračilo, ko je hodil s kernirjem na herbtu po goščavi. To mu je posebno ugajalo, ker bal se je vendar, da bi ga utegnili kako oko viditi, tako pa ni bilo skoro mogoče. Kaj se utegne z mladenčevim truplom zgoditi, za to ni maral, ali da to bolje povemo, na to še mislil ni. Pustil ga je pod milim nebom ležati, naj se zgodi ž njim, kar koli hoče. Vsaj on je namen dosegel, to mu je bilo zadosti.

Prišedši v Černo vas, zavije jo naravnost proti hiši, v kateri je Potočin stanoval. Nadzornikovo stanovališče je bilo nekoliko odstranjeno v vasi. Tone ni kaj počakoval, sklep je bil storjen. Ko pride tje, pogleda skozi okno, da vidi kako in kaj. Po njegovem obra-

zu soditi bi rekel človek, da mu gre vse po godu. Potočinova soba je bila svetla, ker majhna lešerba je svetila na mizi. Pri njej je sedela nadzornikova žena z Janezkom in nekim malim součenčkom njegovim; učenčka sta kramljala in se smejala, mati je pletla, kakor je podoba, v resne misli vtopljenja. Moža ni bilo doma, ker je imel še kaj opraviti pri gospodu glavarju.

„Je že prav tako! Njega ni, to je kakor navlašč za moje opravilo,“ godernjá Tone sam pri sebi. „Prav za prav bi si ne bil skoro upal, ko bi vedel, da je doma. Ta slepar ima tanek nos, to šviga kakor martinček povsod okoli. No, gospod Potočin, milostljivi gospod nadzornik, zdaj ti eno naredim, da jo boš gotovo pomnil svoje žive dni. Ako pojde vse, kakor si mislim, k letu ne slišiš več kukavice, ali boš vsaj kje čepel v zasluženem pokoji. Nore, mene si se lotil!“

Zdaj leze tiho stopaje okoli hiše kakor tat, in še sopsti si ne upa, da mu kdo sledi ne izvoha. Na to skoči čez plot na lahkem kakor maček ter pride tako skozi vert na dvorišče. Tu se dolgo ne ogleduje, vidi se mu, da je tukaj star znanec. Hitro je našel, česar je poželed, namreč lestvico, katero koj na zid postavi. Še enkrat se ozrè in nategne ušesa, ali je vse tiho kakor prej. Potem se spravi po lestvinih klinih gori na streho. Tu se plazi še nekoliko okoli ter zgine na enkrat skozi lino v prostorno podstrešino Potočinove hiše.

Nekaj časa je ostal na diljah, dokler je tukaj vso ropotijo pretaknil in preril. Ko zopet ven pride, ni bilo več rokodelčevega kernirja na njegovem herbtu. Pustil ga je med kložnjo na Potočinovem podstrešji. Zakaj, to bomo kmalo vidili.

Spustivši se zopet na tla, dene lestvo, kjer jo je bil vzel, z vso previdnostjo, da ne zadene kam ž njo v gosti temi in tako kacega suma ne obudí.

Na to se verne črez borjač v vert in odtod črez plot na cesto. Vse mu je šlo srečno izpod rok, in nikjer ni bilo žive duše ne viditi ne slišati. Samo Potočinova žena in omenjena dva otroka sta sedela kakor prej pri mizi, kar je bilo Tonetu jako po všeči, ker se mu ni bilo ničesa več bati. Ko vidi, da je vse dobro, pohitri svoje korake bolj vesel, kakor je bil prišel pred nekoliko trenutki. Še ni prav daleč od Potočinove hiše, kar zažene strašen smeh.

„Aha, to je že druga po versti!“ zahrohota zlobni ogleda v svoji škodoželjnosti ter si roke mane, kakor po navadi. „To je že druga, prijatelj! Pa le čakaj, menda ti jih ne bo več treba. Zasolil sem ti jo, pa tako, da se za vse veke iz klešč ne izješ. Lahko noč, gospod nadzornik! že jutri zgodaj pridejo po té, da te uklenjenega dotirajo k gospod sodniku. Ti gerdi ubijavec ti, prav lep možak si mi, ha ha ha, da greš ljudi napadat in morit! Da veš, ni dobro čez mero stopati. Ti uboga reva, ali boš režalo slišati, da sem jaz namesti tebe obče čestiti in spoštovani gospod nadzornik, in to bode precej, ako ni vrag. Menda pa ne bo predolgo terpelo, da ti zaškrobotljajo jetničarski ključi za vse žive dni. No, Bog pomoz!“

Tako se je veselil nečloveški Tone svoje v nebo vpijoče krivice, ki jo je ravno kar svojemu bližnjemu bil naklonil. Izhrohota se do dobra, oberne se proti kerčmi, kamor je po navadi zahajal. Tu stopi noter. Kakor povsod, vedel se je tudi tukaj ošabno in zaničljivo, češ, kdo je meni kos! Zdaj se vse de strani za mizo zraven ure ob steni, kjer ni bilo nobenega gosta. Polič ola si zaukaže. Ko odide kerčmar, pomakne hitro, da ga nihče ni mogel zapaziti, jeziček na uri za celo uro nazaj. To je bilo toliko laže opraviti, ker se ni nobeden gost kaj menil za-nj, še manj pa ga pogledal. Navlašč so se ga ogibali, da ne bi imeli opraviti ž njim. Tudi danes

so se rajši med seboj pomenkovali, in ga v nemar puščali, kajti dobro so vedeli vsi, da je on podšuntal svojega neporednega Jožeta, da je bil Potočinovega sina tako hudo stepel. Priskutil se je vsem iz vasi in tudi vsacemu, kdor ga je le poznal.

Tone se vé, da ni dajal še žal besedice za to, da so ga ti ljudje tako po strani gledali, ali vsaj na videz je delal, kakor bi za vse to še ne maral, čeravno je vse vrelo in kipel v njem.

„Le čaj, ti gerda smetlaka ti!“ odreže se tiho godernjaje in pogleda z razžaljivimi pogledi na mirne goste, kakor bi htel reči: Zabavljam vam vsem! Naj sem enkrat namesti Potočina, onda boste še le vidili, kako svet napreduje. Pa saj pridemo kmalo vkup, in potlej pa me bote drugač gledali.“

V tem se verne kerčmar s policiem penečega ola, pa ga postavi na mizo pred čmernega gosta. Tone prime za pivno ročko in pije. Zdaj pogleda nekdo izmed gostov na uro, kakor bi se mu nekam mudilo, ali vès začuden zakliče: „Kaj še le sedem je zdaj? Pri moji kakoši, če nisem že mislil, da bo prec osem odbilo! No, tedaj ni še taka sila še. Valentin, pojte, prinesite mi ga še en poliček, ker je tako zgodaj.“

„Meni tudi, meni tudi!“ zakličejo zdaj vsi gosti. „Še eno uro smo lahko tukaj. Le hitro se zasuknite, Valentin, pa prinesite ga nam še iz najboljšega sodička.“

Tudi Tone si ga ukaže še en poliček. On pije ol v več oddihih, čeravno bi ga rad na en sam dušek izpil; toda nekaj mu že roji po glavi, da mora ostati v kerčmi. Ko vidi namreč, da so vsi gostovi pogledi od njega obernjeni, pomakne v hitrici jeziček na uri za ravno toliko časa naprej, za kolikor ga je bil poprej nazaj pomaknil. Delo je bilo storjeno. Zdaj izprazni pivno ročko do dna, plača in gre, kakor je bil prišel, zaničljivo gledaje in ne maraje za nobenega gosta, da bi mu vošil lahko noč. Tone gre

domú, ali prav za prav letí, kakor bi ga seršeni pikali.

„Hvala Bogu, da se je enkrat pobral!“ oddahnejo se vsi gostje, ko je Tone kerčmo zapustil. „Človek si še ne upa vesel biti, če je ta slepar blizo. Za božji čas, kaj lazi neki okoli po noči?“ „Hm!“ oglasi se nekdo izmed gostov,“ to vam je navihan in nasukan tič. Ali ste ga vidili, kako je gledal in vihal nos, ker ga nismo hteli ogovoriti? Toliko je pa že gotovo, da se ne klati zastonj tod okoli. Bog vedi, kako zvi-jačo nosi že spet v svoji cajni ta hudobnež! Saj veste, kako je dal uni dan Potočinovega fanta nasekati. Ej, da se je meni taka krivica zgodila, kako bi ga bil jaz nategnil, in gotovo bi bila enkrat za vselej zadela kosa na kamen, da bi bila skerhana za vse čase!“

„To njegovo lezenje se pa tudi meni prav nič ne dopada,“ povzame še kdo, „jaz bi ne rekel trikrat, da ne streže po Potočinu, zavoljo kterega njegov fant v ječi čepí, ker hudoben do čistega je ta cigan.“

„Ravno to sem imel tudi jaz na jeziku,“ pristavi eden izmed delavcev. „Pred ko pred bomo izvedeli, kam ta človek meri. Kar se pa mene tiče, pridem mu že do kraja, če je le kako mogoče.“

Tako so se pogovarjali premogarji o Tonetu, ki se jim ni še sanjalo, da jih je prehitel.

Tone pa ni letel v eno mér proti domu. Ko je bil tako blizo, da bi bil le še parkrat prestopil do hiše, postojí na cesti, da se oddahne, zakaj previden je bil v vsaki reči, in vedel je dobro, da ga vsaka malinčica utegne izdati ali vsaj kako v zadrego pripraviti.

„To pa res kaj veljá!“ govori hudodelnik sam seboj. „Ha ha, da sem te štrame opetnajstil. Zdaj pa se še manj bojim nego poprej. Naj me le imajo na sumu, kolikor hočejo, tu imam priče, da sem bil ob sedmih v kerčmi. Ob sedmih! Tedaj ravno

takrat, ko so rokodelca v gozdu napadli. Ha ha ha, ali sem te tepce prevaril, da bodo morali pričati in prisegovati za-me. Vem, da bi me rajši vidili na vislicah, kakor mi to privošili. Toda kar je, to je. Takrat sem bil v kerčmi, vidili so me, da nisem mogel biti ob sedmih v gozdu, in tako se ne bojim več nobene nevarnosti.“

Na to stopi v hišo ves vesel svoje sreče v hudobiji; ali neki pregovor pravi: Sreča ima spredej lasé, zadej je pa gola. Bodemo vidili, ali se je Tone dolgo veselil.

Tretje poglavje.

Nedolžnost in krivica.

Ravno tisti popoldan, ko je hudobni Tone Potočinu za petami bil, in ko je kmalo potem omenjenega rokodelca nenadoma iz germovja prišedši na tla treščil in ga okradel, primeri se, da pride čverst deček po stezi do onega gozda. Znano se mu je veselje na obrazu in orodje, ki ga je imel pri sebi in okoli sebe, pravilo je očitno, da gre nad pisane metuljčke. Deček je deržal v roci zelenkasto mrežo, in na traku mu je viselo dokaj novih in lepo izdelanih škatljic za ulovljene metulje. Še ni prav blizo gozda, ko zagleda znano staro ženico na kamnu sedeti. Mati Šcirna — tako so ji rekali v Černi vasi — imela je v omenjenem selu malo hišico ne daleč od Potočinovih. Da-si ni imela premoženja, živila se je vendar z lastnim pridom, da jej ni bilo treba beračiti in ljudi nadlegovati. Nabirala je namreč po leti smukavic, zelišč in korenin, kakoršnih potrebujejo za

razna zdravila. Kedar jih je imela že doberšno v shrambi, nosila je je v bližnje mesto in skupljala je po navadi pri ondišnjem lekarju toliko, da jej je zadostilo za nekoliko časa. Bila je poštena in pridna ženica, zato so jo vsi radi imeli; staro in mlado jo je čislalo, kajti pri njeni starosti je bila silno modra in marsikomu je znala pomagati s hitrim sovetom. Tudi deček jo je močno spoštoval. Komaj jo zagleda, gre jej naravnost naproti, ter jej zaupno roko poda.

„Dober večer, mati Ščirna!“ ogovori jo deček prijazno.

„Kaj je to, da ste tukaj sami? Saj ni žive duše tod okoli, in vi sedite tukaj na cesti. To nič dobrega ne pomeni. Morda ste se utrudili, in da se hočete tukaj nekaj počiti. Kaj ne da?“

„Prav za prav nisem toliko trudna, če hočeš, ljubi Janezek!“ odgovori na to stara ženica. „Ravno sem prišla od doma, torej sem še malo hodila. V gozd sem bila namenjena, da nabereš si smukavic in drugih rastlin, kakoršnih veš, da iščem za lekarnico; ali tukaj sem oslabela, da nisem mogla ni stopinjice naprej. Bog vedi, še zdaj se tresem, da ne bi mogla za vseh svet v gozd iti. Da da, za danes bo stokrat bolje, da me kdo nese domú. Jagod ne bom tako danes nabirala, kakor vidim. Da, ljubi moj Janezek, tukaj me je prijelo, in vedi, to je huda bolezen, ki me tare: Lačna sem! Lačna, da bi umerla. Oh neznano strašna lakot me grudi, in lakot, moj Janezek, pri starih ljudéh je gotova smert, lakot, lakot!“

„Kaj, lačni ste, mamka? O temu bomo kmalo pomagali!“ začudi se Potočinov Janezek privzdignivši pokrov metuljske škatljice. „Da-te, lačni! Ubo-ga mamika, to je huda bolezen. Nate, mati Ščirna! To je moja južina, res da je sam kruh, pa iz serca vam je privošen. Le jejte, le! Jaz nisem lačen,

saj sem se opoldne dobro najedel; — lečo zabeljeno s slanino smo jedli, mati Šcirna, in to je moja najljubša jed. Tako je prav. Naj vam tekne, le jejte. Ta namazan kruh bo lakot odpravil, če Bog hoče.“

Mati Šcirna pa ni rekla, da bi kruha ne vzela. Še kako rada je segla po jedi, jej v sili ponujeni, da si je le glad utolažila. Lakota je res strašna. Morala je mati Šcirna dolgo jesti, predno se je mogla dečku za storjeno dobroto zahvaliti. Ko se je nekoliko najedla, povzdigne svoje zgerbančeno ali vendar pošteno obličje, ter pogleda Janezka z milim očesom. Solzica hvaležnosti svetila se jej je v očéh.

„Lepa hvala ti, moj Janezek! Bog plati stoterno!“ spregovori zdaj mati Šcirna, „prav veliko dobroto si mi skazal. Sam sebi si kruh od ust odtergal in ga meni podelil. Morda si mi celò življenje otel. Bog naj ti to poverne, moj sin! Pa vsaj se ti bo dobro godilo na zemlji, ker od mladih nog si bil vselej priden deček, in to je tudi prav lepo, da stare ljudi spoštuješ, ki ne morejo več tako čversto stopati, kakor so poprej. To je lepo, in Bog ti poverni to stotero, kar si mi dobrega storil. Ti si prav dober človek!“

„Mamka! le toliko ne govorite, saj ni vredno toliko lepih besedi,“ pristavi Janezek, Potočinov sin. Skoro ga je bilo sram in na lahkem je zarudel, da ga je toliko hvalila. „Samo to me veseli, da sem vam ustregel in da vam moj kruh tako diši; vendar to bi še rad, da bi ga še kaj več imel. Al'te, mamka, to je dober kruh? Le škoda, da ga ni več! Kaj, ko bi se jaz hitro povernil v vas? Mati mi ga koj dajo, ako ji povem, da je za vas, in tako vam ga prinesem še lep kos, da boste imeli zadosti za danes. Al'te, ta bi ne bila taka slaba misel? V pol uri sem spet tukaj.“

„Ljubi moj Janezek, že vidim, da te je zgolj dobrota in da imaš serce na pravem mestu,“ odgovo-

ri mati Ščirna v živo ginjena tolike skerblijivosti ter poboža dečka po cvetečem licu, kakor bi se mu htele tako še posebej zahvaliti za dobroto njegovo. „Da da, ti si dober fant; vendar ni še taka sila, da bi se trudil domú zavoljo mene. Ne ne, ni treba, moj sín; saj imam kruha zadosti za zdaj, kar si mi ga dal. Tudi nisem več lačna. Hvala Bogu in tebi, da si mi pomagal. Zdaj imam že toliko moči, da prestanem in brez vsake težave svoj pot grem, kamor sem bila namenjena. Ne skerbi, boš že vidil, kako jo bom mahnila. Ali Janezek, kam pa ti greš?“

„Kaj jaz? Eh, mamka, ali ne vidite, kaj imam pri sebi?“ reče na to Janezek veselega obraza. „Zdaj grem na Travišče lepih metuljev lovit. Saj veste, to je lep širok travnik sred gozda, kjer cvetijo tisoč in tisoč žlahtnih cvetlic. Eh mamka, tu je po navadi dosti metuljčkov!“

„To ti je lahko verjeti, moj Janezek!“ prikimlje mu mati Ščirna, veselé se ž njim, — „kolikokrat sem že hodila po tem travniku, in da ne bi vedela, kaj in kako? Da da, to Travišče je res lepo in prijetno. Človek bi se veselja zjokal, viditi toliko krasnih cvetlic na tem travniku. Vendar jaz poznam še boljši kraj, kjer je toliko lepih in velicnih metuljev, da jih ti celó še ne prešteješ. Ti bi ne verjel, kako lepa je ta liváda. Vse je polno najžlahtnejših cvetlic in živopisanih metuljev, da nikjer tako ne. Ker si bil tako dober proti meni, povem ti to mesto, da ga koj najdeš.“

„Je li to mogoče, mati Ščirna?“ razveseli se Janezek in ob enem začudi nad to nepričakovano novico. „Kolikokrat sem že preletel ves gozd od konca do kraja, in ne spominjam se, da bi bilo kje večih in lepših metuljev kakor ondi na Travišču.“

„Verjamem, Janezek, verjamem ti rada!“ odgovori na to stara ženica. „To je pa tako. Do tistega kraja, ktereга jaz menim, ne more vsaki človek.“

Toda mati Šcirna lazi povsod okoli. Menda ga ni celo uro okrog nobenega drevesca, germa ali kamna, da bi ga jaz ne poznala. Pa tudi ti najdem vsako mesto, po noči ali po dnevi vse eno. Vendar poslušaj, kaj ti bom zdaj povedala: — saj poznaš Hudi mlin na Bistrici?“

„Lejte no, kako pa da, mati Šcirna. Ta mlin je komaj en streljaj proč od Hude jame, kakor jo ljudje imenujejo. Tam tedaj?“

„Ne še prav tam, ali ne daleč od onega mesta. Poslušaj, moj sin. Tje pojdi k mlinarju, in reci mu, da sem te jaz poslala, jaz mati Šcirna, in da ga lepo prosim, naj ti dovoli skozi njegov vert v Hudo jamo iti. Le povej mu, da te jaz pošljem, vidil boš, da ti ne odreče. Travnik pa, od ktereга sem ti govorila, je mlinarjev in nikod drugod ne more se do njega, kakor skozi njegov vert. Prišedši enkrat skozi vert, potlej pa obrni se gor proti „Hudi jami,“ to je kakih deset minut hoda, ako greš naravnost tje gor. Ko si tam, najdeš na desni ozko stezico skozi gozdič. Tod moraš naprej, si me li razumel, Janezek? Po tej ozki stezici moraš iti, da ne zajdeš. Ne boš pa hodil celo deset minut, pa prideš zopet do tako imenovane tope vode, poleg ktere se odpre tvojemu pogledu čudno lepa trata. To je tisti travniček, kateri leži kakor Travišče prav sred gozda. Če si tam najlepših metuljev ne naloviš, le reci mi potler, kar hočeš. To ti povem pa, da ne najdeš lepšega kraja, kakor je Kroglica. Samo glej, da ne zajdeš.“

„Že prav, mamka, že prav! No lepo se vam zahvaljujem, da ste mi to povedali,“ reče na to Janezek vès vesel te novice.

„Zdaj pa naj grem koj k mlinarju, da ne bode prepozno — to je grem, če me več ne potrebujete, mamka. Ako mi imate kaj naročiti, pa rajši tukaj ostanem, in nad metulje pojdem jutri, vsaj je še čas.“

Le povejte mi, mati Ščirna, ali vam zamorem še kako ustreči?“

„Ne ne, ljubi Janezek! le pojdi, kamor sem ti povedala. Za zdaj pa ne skerbi več za me,“ pristavi stara ženica, saj se prav dobro počutim, Bog ga bodi zahvaljen. Lahko se zopet dela polotim. Zdrav ostani, Janezek, dokler se zopet ne vidiva in veliko metuljev si nalovi. Srečno!“

„Z Bogom, mamka, z Bogom!“ kliče Janezek za njo, ker mati Ščirna je bila že vstala ter jo kaj čversto mahala proti hosti kakor po navadi. Ves zadovoljen gleda Janezek za njo, potler se pa tudi on napravi na pot. Potegne jo proti Hudemu mlinu, kakor mu je bilo povedano. —

* * *

Drugo jutro, še prav zgodaj raznesla se je huda govorica po Černi vasi. Tu pa tam je stalo po nekoliko ljudi, ki so si z nekako skrivnostjo nekaj na ušesa šepetali, in marsikdo je žalostno z glavo pomajal, kakor bi htel reči: Bo, ali za zdaj še ne morem tega verjeti. Kakor se je slišalo, napadli so razbojniki včeraj popoldne mladega rokodelca, ki je potoval zraven gozda po široki soseskini cesti ves zdrav in vesel; da so ga tam našli vsega kervavega in brez vse zavesti, in da so ga koj morali v bolnišnico prenesti. Tudi so si ljudje pripovedovali, da ga nikdo drugi ni napadel, kakor Potočin; ker je na vse zgodaj dobil sodnik pismo brez podpisanega imena, v katerem je stalo, da je nadzornik Potočin to hudodelstvo doprinesel. Govorilo se je celo, da je komisija že v Potočinovi hiši, ki na tanko preiskuje vse hrame, v katerih bi se utegnile ukradene reči najti. Ako se sumnja vresniči, bodo neki razbojnika zdaj pa zdaj pritirali žandarji.

„To ne bo nikoli res!“ zavpije eden Potočinovih prijateljev sred radovedne druhali, ki se je bila pred nadzornikovo hišo sošla in zijala prodajaje čakala, kaj se bode iz vsega tega izcimilo. „To ne more biti, da bi bil Potočin ta hudodelnik, on, ki je bil vselej tako rahločuten mož in najbolj poštena duša v Černi vasi, ni se mogel zakriviti s takim zločinstvom. Ne ne, tū se je gosposka gotovo zmotila, za to sem vam jaz porok.“

„Hm, kaj takega bi jaz pa že ne terdil!“ oglašil se nek človek ter pogleda ramena majaje govornika, da nikdo ni prav vedel, kaj hoče. „Eh, kdo vé? Nemalo poterpljenja, pa bomo kmalo vidili! Skušnja-va lovi človeka na zanke, dokler ga ne zahomota.“

„To je vse res, ali Potočin je mož, ki mu ga ni para,“ zagotavlja prejšni govornik gerdega opravljivca, „marsikdo naj se skrije pred njim. Potočin je pobožen mož in prepošten, da bi se kaj takega le misliti moglo od njega. Še enkrat: Tu je kaka pomota, in ni drugače!“

„Pomota? Bog hotel, da je to samo pomota, vendar tukaj je vsa druga, kakor vidim,“ nadaljuje svoj govor oni človek, ki je vso krivnjo zvrčal na ubozega Potočina. Pri teh besedah zamežika kaj zvito in potuhnjeno s svojimi očmi. „Denar je slepar, in slama, saj veste, vname se pri oguji. Ta je moja misel, sicer je pa toliko že zdaj gotovo, da so der-varji vidili Potočina samega včeraj na cesti malo prej, ko se je nesreča zgodila. On je bil sam na cesti in nobeden drugi ne. Pravijo, da je rokodelec sin precej premožnih starišev, da je imel dokaj denarjev pri sebi, kakor tudi kaj lepih oblačil, perila in drugih dragotin. Verh tega je nosil tudi zlato uro na zlati verižici, po kateri se vé ni več duha ne sluha nikjer.“

„To mi je vse eno,“ spregovori Potočinov prijatelj z naglo in živo besedo gledaje zaničljivo na

škodoželjnega obiravca. „Jaz pravim in terdim, da je Potočin popolnoma nedolžen pri vsem tem, naj kdo govori in misli, kar hoče, od njega. — Ali se pa vé, kdo da je našel ranjenega rokodelca na cesti?“

„Kako pa da, to se vé! Stara Ščirna ga je našla včeraj, ko je lazila po gozdu, na travi ležati. Ker se ji je na pol mertev zdel, pokliče koj dervarje na pomoč, ki so tam blizo delali. Da niso bili ti ljudje hitro pri roci, Bog vé, kaj bi se bilo z mladenčem zgodilo, berž ko ne bi bil tam umerl. Dervarji so ga pa nesli naravnost v bolnišnico, kjer so mu tako dobro postregli in s toliko skerblijivostjo ravnali ž njim, da je danes že zdrav in vesel. Kakor hočejo nekteri vedeti, je neki tudi on pri komisiji v Potočinovi hiši, da ogleda in spozna svoje reči, ako se v nadzornikovih hramih najdejo.“

„Nič ne bodo našli,“ zakliče nadzornik Globočnikov na to, ki se je že od začetka bil potegnil za Potočinovo čast in tako krepko svojega prijatelja zagovarjal. „Svojo glavo zastavim, kaj takega Potočin ni mogel storiti. On ni ubijavec, za kakoršnega ga imajo. Bomo kmalo vidili, da se bo očistil vse sumnje.“

„Oho!“ zahrohota zdaj uni, ki je uboj Potočinu pripisoval, „oho! Ni ubijavec? On ni mogel kaj takega storiti! Se ve da ne, ha ha ha! le pogledjte tje, gospod Globočnikov. Zdaj ga pa ženó, vašega poštenjaka, vašega blagoserečnega in rahločutnega Potočina, lejte ga tam z uklenjenima rokama! — Pa pri moji veri, kaj vidim še? Tudi rokodelčev kernir je v njihovih rokah, lejte, uni berič ga ima. Zdaj pa le recite, da ni res, zdaj ga le zagovarjajte, kolikor hočete. Ha ha ha, to mi je pa res lep pošten mož, ta Potočin! Tolovaj je, ki je nedolžnega mladenča napadel in okradel, pa vsaj se mu ne vidi, naši sodniki mu bodo že poštenje plačali, kakor zasluži.“

„Zdaj pa le tiho, vi Tone!“ obregne se Globočnikov v svoji jezi nad opravljivca — „vi ste človek malo prida, da morete tako hudo govoriti od tega poštenega moža. In ko bi tudi vse okoljščine pričale zoper njega, bilo bi ga vendar težko dolžiti zavoljo tega. Kar se pa mene tiče, rečem in terdim tudi zdaj brez vseh ovinkov, da je Potočin nedolžen. Da pa preidem na drugo reč: Odkod pa vi Tone veste, da je najdeni kernir onega rokodelca?“

„I no, tako se mi pozdeva, ker ga je berič iz Potočinove hiše prinesel, kakor ste sami vidili. Kaj drugega bi si mogel človek neki domišljati pri takih okoljščinah? Menda nič drugega ne. Kernir bo pa po mojih mislih največi spričevavec resnice,“ pristavi Tone, ktereга že dobro poznamo, veselé se v svojem togotnem sercu, da je vse tako prišlo, kakor jo je on bil napeljal. „Sicer želel bi tudi jaz, da ni to res, in prav žal mi je, da sem govoril.“

„To vam je že težko verjeti po vsem tem, kar ste doslej že tukaj rekli. Vendar jaz menim, da ste zastonj govorili, kajti Potočin se bo tako kmalo opravičil in te sumnje očistil.“ Tako se odreže Potočinov zvesti prijatelj ter Tonetu zaničljivo herbet oberne.

V tem, ko se je tako govorilo, prikaže se res Potočin z uklenjenima rokama, od obéh strani spremljajo ga beriči in oboroženi žandarji. Če ravno je vse zijalo vá-nj iz radovednosti, vendar je nosil vedno glavo po koncu, da se mu je znala nedolžnost na očéh. Nekteri so z glavami pomajali, kakor bi hotli reči, lejte, kdo bi bil kaj takega mislil in pričakoval, nekteri so ga pa milovali, ker užalilo se jim je nad verlim Potočinom. To je bil res žalosten pogled.

„Dober dan, prijatelji in tovarši moji!“ spregovoril je prvi Potočin,“ in ne najmanjega strahú ni bilo poznati na njem, marveč vedel se je kakor

pravi kristjan, dobro vedoč, da je njegova osoda pod mogočnim Gospodovim okriljem. „Obdolžili so me da bi bil včeraj tega mladega rokodelca napadel in ne vem, kako se je moglo zgoditi, našli so tudi njegov ronec v moji hiši. To govori res močno zoper mojo nedolžnost, toliko vem sam; vendar z božjo pomočjo se bom kmalo opravičil, kajti za to sem vam jaz porok, dobri ljudje, da je v tem oziru moja vest tako čista kakor tistega otroka, ki se je danes rodil. Bog vé, da je to res in da se je vse to brez moje vеди zgodilo. Čeravno bodo morda nekteri vsled najdenega ronceljna na mé vklanjali, ker to je na videz veljavno, kako sem jaz prišel v to zadrego, ne vé. Bog mi ne daj več živemu biti, ako ni vse to res.“

„Verjamem ti to, Potočin!“ reče Globočnikov, ki je bil že bliže pristopil, da starega znanca in prijatelja serčno pozdravi in objame. „Verjamem ti vse to, ljubi prijatelj, in menda jih bo malo med nami tukaj, ki ne bi verjeli tvojim besedam. Da da, ljubi Potočin, le bodi brez skerbi zarad tega. Upamo, da pride resnica kmalo na dan, naj govori, kar koli že zoper tvojo nedolžnost.“

„Dragi Globočnikov! Ti me razveseluješ in krepíš, prav serčna zahvala za te le tvoje lepe besede,“ odverne na to Potočin v živo ganjen. Menda pa ne bo dolgo terpelo, da postavi vse to Bog na gotovo, in to pričakujem od Njegove pravičnosti; potler pa bo jasno ko beli dan, da je moje serce čisto te strašne krivice. Za zdaj pa moram preterpeti, hoti ali ne hoti, da-si tudi mi je težko pri sercu zavoljo moje družine. Prijatelj, prosim te za voljo božjo, imej skerb za ubogo mojo ženo in za mojega Janezka, dokler bom v ječi. Serce jim poka od žalosti zastran mene, da-si sta popolnoma prepričana, da sem nedolžen. Globočnikov, rotim te pri živem Bogu, stori mi to ljubav. Obljubi mi, da hočeš ju tolažiti in jima prijatelj in varh biti, ako bi treba bilo?“

„To ti na moje poštenje obljubim!“ odgovori Globočnikov ter prijatelja serčno objame. „Zastran nju dveh ne bodi si v nikakoršni sili, na nju bom jaz gledal, jaz tvoj prijatelj.“

„Tedaj z Bogom! Vi pa, dobri ljudje, odpeljite me, kamor vam je bilo zavkazano,“ in s temi besedami se oberne proti beričem in žandarjem, „odpeljite me v ječo, brez nobenega upora grem za vami.“

Potočin je pozdravljal znance ter jim odzdravljajal do ječnih vrat.

Kmaló potem se zapró vrata za njim, ktera je jetničar odpiral sam tedaj, ko mu je jesti donášal ali ko so obtoženca v zaslišbo jemali, to je, kedar so ga pred sodnike peljali, da bi ga izpraševali.

Ta preiskava je terpela mnogo dni in žalibog, Potočinova reč se ni htela na dobro obrniti, čeravno je vedno terdil, da je nedolžen. Več ko so ga sodniki zasliševali in izpraševali, tembolj se je zapletala pravda od dne do dne, da niso skoro več vedeli, kaj bi počeli. Potočin ni mogel utajiti pa tudi ni tajil, da je bil tisti čas, ko se je bilo hudodelstvo doprineslo, ondi blizo nesrečnega mesta, da celó povedal je sam, da sta se malo poprej z rokodelcem nekaj menila, da ga je bil vprašal, kam da cesta derži. Kar pa drugo utiče, terdil je kakor doslej svojo nedolžnost, in vse njegovo vedenje je pravilo vsacemu, da resnico govori. Potočin je namreč odkritoserčno in možato odgovarjal na vse, ne bojé se ničesa, ker ni bil kriv.

Toda pri vsem tem so okoljščine govorile in pričale zoper njega. Nobeden ni mogel upati, da ga bodo izpustili, kajti najnevarniša priča je bil kernir; rokodelca vprašajo, ali misli, da je zatoženec kriv, odkimlje ta dvomljivo rekoč, da ne more reči, ne da, ne da ne. Kako bi bil pa mogel tudi to vedeti? Ko ga je hudodelnik udaril, zadelo ga je kakor strela z jasnega, in od tiste dobe do onega trenutka, ko se

je bil v bolnišnici zavedel, ni mogel se spomniti, kaj se je ž njim zgodilo. To je tedaj bilo vse, kar je rokodelec vedel povedati.

Ubogi Potočin je prišel res v klešče, kakor mu je bil hudobni Tone skrivaj obljubil, njegova reč se ni htela nikakor zjasniti, še le hujša in nevarnejša je postajala. Ves sum je letel na-nj, ukradene reči so našli pri njem, čeravno ne vseh in ubogi mož bi bil skoro obupal, tako ga je jelo zdaj skerbeti. Ljudje so ga milovali in njegovo bitko osodo obžalovali, zakaj prav prepričan ni bil še nobeden, da je on to hudobijo doprinesel, da-si je bilo skoro vse zoper njega. Gospa Potočinova in njen sin Janezek sta v eno mér solze točila, in če sta se kje prikazala, bile so jima oči vse objokane in rudeče. V svoji preveliki žalosti se nista dala utolažiti, naj je Globočnikov prigovarjal, kolikor je hotel. Serce se jima je topilo v kervi, ko sta slišala, da je Potočinova reč že prišla tako rekoč do gostega. Govorilo se je celó po Černi vasi za terdno, da se bode Potočinu slabo godilo. Vsakdo si misli skerb in žalost uboge žene in nesrečnega sinú.

Da sta se pa tako hudo žalostila, vedela sta tudi za kaj. Postavimo, naj bi zdaj sodniki izrekli, da je Potočin kriv, kar je bilo sicer pri takih okoliščinah prav lahko pričakovati, revež ne bi bil samo službe izgubil, ampak moral bi še v ječi sedeti Bog vé koliko let. In kakor je povedano bilo, pričali so zoper njegovo nedolžnost zeló tehtni dokazi. Po tem takem kako strašna prihodnot bi čakala žene in otroka, ako bi morala toliko časa pogrešati skerbliivega reditelja? Grozne misli! Vedno sta imela pred očmi sramoto, ki bi ju utegnila preganjati od nemila do nedraga. Verh tega bi bila morala stradati daleč od svojega ljubljenca. Nikdo bi se ju več ne usmilil, kajti Potočin je hudodelnik. Ni torej čuda, da ju je groza spreletavala, ko sta vse to prevdarjala.

Černovaščani so Potočina milovali, ali vsaj ga niso opravljali, kakor se sploh godí po svetu, da ne najde več milosti nesrečnik, naj ga pa sodijo po krivem ali ne, vse eno. Samo Tone se je serčno veselil Potočinove nesreče, in ni ga bilo sram, da je na očitnem kazal svoje hudohno veselje.

„Aha, zdaj ste pa vidili?“ pravil je svojim tovaršem. „Ali vam nisem večkrat pravil, da je poni-glavec ta Potočin? Zmirom se je muzal okoli vikših, da si je nadzorniško službo prisladkaril. Eh! človek mora, kakor more, in da rečem po pravici, meni se nikoli ni dopadel. Zdaj pa je srečo zapasel, ta gerdin. Ni toliko vode na svetu, da ga opére, tega ubijavca! Ne htel bi na njegovem mestu biti!“

Kdor ga je slišal tako govoriti, namerdnil se je od skrite nejevolje nad opravljevcem, ker poznalo je vse hudobnost Tonetovega jezika; toda nihče se ni upal ugovarjati ali ga vsaj kako prijeti, ker žalibog ni se dalo dosti govoriti na hvalo ubozemu Potočinu, in Tone je to dobro vedel; zató je skusil na vse kraje svojega sovražnika černiti pred svetom.

Tako se na zadnje približa pomembni dan, kateri bi imel določiti Potočinovo osodo — prostost ali pa ječo, eno ali drugo odvisovalo je od tega dneva. Strašno! In po vseh dosedanjih preiskavah, kaj dobrega bi bil mogel pričakovati, čeravno si je v sve-sti bil, da je nedolžen? Ali se ni zdelo celó, da je grozno prekletje nad njim in nad njegovo ubogo družino? Kaj mu je pomagalo, da je uveroval sodnike svoje nedolžnosti? Nesrečni kernir ga je izdal, po krivem ali ne, tega ni mogel nihče vedeti ko Bog in Potočin sam. Se vé, ko bi mu bili mogli pogledati na dno serca, tedaj bi bili tudi njegovo ne-oskrunjeno poštenost spoznali in ga oprostili; toda to človeku ni mogoče. Sodniki se morajo držati dogoda, kakoršen se jim prikazuje po dotičnih okoliščinah, oni morajo postavo dopolniti. To je vse do-

bro čutil in vedel ubogi Potočin. Neznano hudo mu je to stiskalo serce, vendar neko upanje ga je še držalo in krepilo, ker zanašal se je na božjo vsepravičnost in na svojo nedolžnost. Bog ravna vse človeške reči in nikdo ne vé, kaj mu je On odredil. To mu je bila še edina tolažba.

Ta dan se je vse terlo v sodnici. Gnječa sočutnih ali zvedavih poslušavcev je bila taka, da bi drobna hruška ne bila mogla pasti na tla. Vse je htelo viditi, kako se bode izmotala Potočinova reč. Deržavni pravdnik, sodniki in priseženci se vsedejo, tudi Potočin stoji že na svojem mestu kot zatoženec. Končna obravnava se prične.

Zbledela barva na Potočinovem obličji je kazala sicer jasno, da je revež dosti preterpel te dni; vendar ni se tresel, marveč se mu je vidilo, da je v resnici pripravljen na vse, kar ima priti. Vedel se je moško. Glavo je nosil še vedno po koncu, in kaj bi tudi ne? Vsaj mu je bila vest čista, kakor popred. On je bil zmirom tisti pošten Potočin, samo s tem razločkom, da je bil zdaj pravičen le pred Bogom, in da so ga ljudje samo iz nevednosti izpraševali kakor hudodelnika, ker niso mogli v njegovo nedolžno serce pogledati. Potočin je imel svoje oči večidel vperte v sodnike, in če jih je zganil, ozerl se je ravno tako neboječe na zvedavo množico poslušavcev, ki so komaj dihali od radovednosti.

Zdaj pride marsikaj na versto, tudi poglavne reči se še na novo obravnajo, kakor je navada pri takih pravnih; toda vse to in pa nič. Vse se je motalo okoli rokodelčevega ronca. Potočin si ni bil nič na boljšem. Na zadnje mu še rekó sodniki, naj pové svojo misel: „Ali se čuti krivega ali ne?“

„Jaz nisem kriv,“ odgovori Potočin mirno pa odločno; „tako mi Bog pomagaj, da sem nedolžen. To terdim na moje poštenje!“

Te besede od Potočina tako odkritoserčno izre-

čene so vsem poslušavcem globoko v serce segale, ganjenje je bilo veliko med zbranimi ljudmi in tudi sledivnim pogledom izpraševajočih sodnikov se je Potočinovo moško obnašanje močno dopadalo. Nekterim je to dajalo novo upanje, da se oberne zatoženčeva reč na bolje; ali to lepo upanje jim je moralo koj spodleteti. Resnični dogod je bil jasen kakor beli dan, in tudi Potočin ni mogel več preklicati, kar je bil že tukaj povedal in priznal v svojo škodo. Ta reč je bila pri kraju. Samo priseženci so imeli še svoje opravilo. Povedati jim je bilo, ali imajo zatoženca krivega ali ne? Bleda lučica upanja je še berlela v Potočinovi duši. Zdaj zdaj bode njegova prihodnost določena: Svoboda in povernjena čast, ali ječa in sramota, to je bil zapopadek njegovega serca, Priseženci se na to pozgubijo v svoje izbe, da to reč še enkrat dobro pretehtajo. Pol ure prejde Potočinu v strašnih stiskah, na zadnje se odpró pomembna vrata. Priseženci se ustopijo zopet na prejšnem mestu v sódnici; ali njihovi temni obrazi nič dobrega ne obetajo. Zdaj premolkne vse v sodnijski dvorani, da je tiho kakor v grobu.

Priseženci izustijo svoj: kriv.

Poslušavci to slišati, se močno prestrašijo, in marsikteri žalostni pogled oberne se proti ubozemu zatožencu. Potočin sam, ki je bil sicer mož pogumnega serca in je svojo serčnost do današnjega dne pokazal, obledi pri tej obsodbi, kolena mu utripljejo, da se mora oprijemati, glavo nagne na persi in dve debeli solzi mu zalijete oči.

„Oh ti uboga žena! Moj Janezek, kaj bo z vama?“ tako vzdihne obsojeni Potočin iz globocega serca.

V resnici se je revež vsem smilil, ker ga je tako grozna nesreča zadela. Je, ali ni kriv? Tako so se ljudje med seboj popraševali. Ubog človek, kako dobro službo je že imel, in zdaj da bi ga bila hudoba na enkrat premotila? To je težko verjeti, v

tem germu je gotovo kaj družega. Tako so mislili malo da ne vsi poslušavci. Samo Tone, ki je bil do- slej v prvi versti med ljudmi, kazal je očitno veselje nad Potočinovo nezgodo. Kdor bi ga bil izmalal v tem trenutku, ko so priseženci svoj „kriv“ izrekli, namalal bi bil podobo peklenškega nevošljivca.

„Zdaj se ti je pa sreča enkrat skerhala!“ mermral je sam pred sé, „zdaj si pa shranjen in preskerbljen, prijatelj Potočin. Dobro se počuti — v ječi!“

Zdaj se sodniki še nekaj posvetujejo, in ravno hoče predsednik vstati, da naznani zatožencu storjeno sodbo, to je, sklep kratkega posvetovanja, kar nastane na unem koncu dvorane pri vratih velik šunder. Vsi pogledajo na to stran. Ljudjé se umikajo stari ženi, ktera sili z vso močjó noter v sodnico. Poslušavci in sodniki se komaj iz osupa zberó, kar zakriči stara ženica:

„Stojte, gospôda! Za božjo voljo stojte! Verli Potočin je nedolžen. Jaz zamorem to dokazati in tudi povedati, kdo je pravi hudodelnik. Le pustite me tje. Jaz bodem vse na drobno povedala. Prosim, gospôda, dovolite mi!“

„Stara Šcirna!“ zašeptajo ob enem vsi poslušavci, in marsikdo je začel na novo upati, da se skrivnost reši k pridu nesrečnega Potočina. „Kaj neki hoče? Kakšno novico je prinesla? Mati Šcirna je verla in poštena žena! Že dolgo je nismo vidili! Njo je treba zaslišati in to reč obravnati. Ona ne laže!“

Tako je šumelo po dvorani.

„Tiho!“ zavkaže predsednik. „Pustite ženo, ki je ravno govorila, naj pristopi, in naj se usede tam le na klop k unim pričam.“ Ljudjé se koj razmaknejo, kolikor se je v tesnobi dalo in malo časa potem sedela je mati Šcirna na klopi, ki je bila pričam odmenjena. Na to jo vzame predsednik v pri-

sego, kakor je navada pri pričah, da govoré čisto resnico. Naposled jo vpraša: „Kaj mislite povedati o tej reči?“

„Jaz imam povedati, da je uni mož le, gospod nadzornik Potočin, čisto nedolžen pri tem hudodelstvu, zavoljo kterega stoji tukaj pred sodniki. Tako mi Bog pomagaj, gospod Potočin je nedolžen; ali ta-le tukaj, namestni ogleda v oglenici, Tone Pušnik, ki ga vidite spredej med poslušavci, on je rokodelca potolkel na tla, in ga okradel, on in nobeden drugi ne!“ Tako je odgovorila mati Ščirna s krepkim glasom. Vse se je začudilo nad tem nepričakovanim odgovorom, pa tudi veselili so se vsi zaradi verlega Potočina, kajti vedeli so poslušavci, da Ščirna ne laže.

„Kaj regljá ta stara sraka? Meni tat!“ zarevsa zdaj Tone pri Ščirninih besedah prihajaje zmirom bolj bled in bled. Zdaj začne delati, kakor bi bil ves nedolžen, pa ker vidi, da mu to ne gre, poskusi jo potegniti in se tako rešiti nevšečnega zasliševanja in gotove kazni. Vendar tudi to mu spodleti. Okoli stoječi možjé ga koj brez obotave popadejo. Tudi predsednik ukaže na to sodnijskim hlapcem, naj obdolženca pri tej priči zgrabijo in deržé, dokler bo treba. Ko se to zgodi, oberne se predsednik zopet k stari ženi, ter jo tako-le nagovori:

„Žena! vi ste zdaj obdolžili tega moža groznega hudodelstva. Njegovo življenje je pa bilo dozdej brez vsega madeža. Ali zamorete tudi dokazati, kar ste tukaj govorila? Glejte, da se niste zmotila v osebi ali da mu česa ne podtikate.“

„Jaz se nisem zmotila, tudi mu ničesar ne podtikam“, povzame mati Ščirna, „vse na drobno hočem povedati in dokazati, kakor se je od prvega začetka prigodilo; zakaj bila sem zraven, ko se je hudodelstvo doprinašalo. Slišala in vidila sem vse, vsaj jo

temu hudobnežu v zobe povem. Potler pa naj reče, da ni res, če more!“

„Gospoda! nikar je ne poslušajte, ona je lažnjivka!“ zarohni zdaj Tone proti sodnikom. „Ničesa ni vidila, jaz sem nedolžen, kakor je Bog v nebesih. Le sovraži me tako hudo, ta gerda potepinka; zato pa mi to podtika in priča zoper mene. Da da, iz zgoli sovraštvu bi me rada na vislicah vidila, toda boste koj vidili, kako jo bom na laž postavil, to gerdo jezičnico.“

„Obdolženec, ne obnašajte se tukaj tako po otročje, in tiho, dokler ne bodem vas prašal,“ zavrkaže predsednik Tonetu ostro ga gledaje. „Vi pa, mati Šcirna, kaj vas je zadrževalo, da ste prišla še le zdaj pričat, zdaj ko je bilo že vse obravnave konec. Tega ne razumem in čudno je to, prav čudno!“

„Oh, gospod predsednik, tega nisem jaz kriva!“ odgovori na to mati Šcirna. „Ko sem vidila Toneta mahnuti z debelo gorjačo po zatemenu mladega rokodelca, tedaj sem se tako ustrašila, da sem zbolela. Dolgo nisem mogla ne besedice spregovoriti. Mravlje so me obsule pri tem groznem pogledu, in neki strah mi je stresel vse ude. Treslo me je kakor merzljica, da nisem smela od tistega časa iz postelje, še manj pa iz hiše iti. Tudi ni živa duša marala za-me. Stara Šcirna je ležala doma brez vse pomoči in zapuščena od vseh ljudi. Taka je bila z menoj do današnjega dne. Bog sam vé, veliko sem preterpela v tej dobi. Nič nisem mogla vedeti, kaj se je še nadalje zgodilo z napadenim mladenčcem. Da je pa verli Potočin tega hudodelstva obdolžen in da je tukaj vjet, tega nisem mogla misliti. Pa kako neki bi mi moglo to tudi priti na misel? Prej bi bila to od tega človeka pričakovala. Kar zagledam danes pod mojim oknom Potočinovega sina, milo se je jokal in skrival je obraz v svojih rokah. Odleglo mi je bilo

namreč toliko, da sem mogla se prigugati do okna hladnega in čistega zraka uživati. Slišati malega Janezka, da se joče, zbode me v serce, ker dobra sem mu bila od nekdej. Na to ga koj pokličem, naj pride k meni. Janezek koj uboga. Ko pride, poprašam ga, kaj se mu je kaj tacega pripetilo, da se tako milo joče. Rečem mu, naj mi pové, morda mu v čem pomagam. Na to mi res pové, v kakšno veliko nesrečo da je prišel njegov oče po nedolžnem, in kako da se njegova mati žalosti v groznih težavah. Pri teh besedah se začne zopet jokati v pričo mene, da bi se bil kamnu smilil.“

„Zdaj pa še nekaj, gospod predsednik,“ tako nadaljuje mati Šcirna, „ravno tistega popoldne, ko se je Tone Pušnik pregrešil z omenjenim hudodelstvom pri gozdu, blizo sem tam sedela na kamnu. Opešala sem bila, ker me je huda lakot terla. Gotovo bi me bilo takrat konec, ko bi mi ne bil Janezek, ki je po tej cesti k meni prikoral, svoje južine podelil, da sem si glad utolažila. Od tistihmal pomilil in priljubil se mi je ta fant še več ko poprej, in močno me je danes veselilo, da sem ga mogla potolažiti in upokojiti. Da da, nekaj posebnega me veže na tega pridnega fanta, odkar mi je morda življenje otel. Zató sem mu hitro rekla: Le pojdi domú, Janezek! Ne boj se. Za tó sem ti jaz porok, da se ta reč oberne kmalo na dobro. Pozdravi tudi mater in reci jej v mojem imenu, da jo prosim, naj se nikar več ne žalosti zavoljo očeta. Povej jej, da pridejo oče še danes domú, in to tako res, kakor se nisem še nikoli zlagala. Veš, to reci jej, Janezek!“

„Janezek mi je verjel na besedo in odšel je že bolj veselega serca k svoji materi. Jaz sem pa hitela, kolikor so me le nesle noge, da sem prišla še za časa v sodnico. Tukaj sem zdaj, gospoda! Le izprašujte me, jaz vam bom odgovor dajala čez vse,

kar sem vidila in slišala. Vse bom povedala, kar vem o tej reči.“

„Že prav, mamka!“ reče na to predsednik. „Zdaj pa naravnost povejte, kar veste; toda čisto resnico tirjam od vas, to je, da poveste čisto vse kakor je bilo, ne več ne manj. Tudi ne smete ničesa zamolčati, kar bi utegnilo to reč pojasniti. Spomnite se prisege, ki ste jo ravno kar prisegala Bogu v lice in nam sodnikom. Zdaj pa govorite.“

Pri teh predsednikovih besedah je nastala popolnoma tihota v sodnijski dvorani. Ljudje si niso upali dihati, ampak upirali so svoje oči v sključeno podobo stare ženice. Mati Šcirna začne pa svojo povest tako-le:

„No tedaj pa poslušajte zvesto, gospod predsednik! Čisto resnico bom povedala, kakor se je bilo prigodilo. Stara Šcirna ne laže, to dobro vedó vsi, ki so tukaj, naj že pravi kdo, kar mu drago. Jaz ne lažem; Bog vé, da ne. Toliko od tega, zdaj pa naj začnem. Kakor sem že povedala, kruh, ki mi ga je bil Janezek podelil, odpravil je moja lakot. Povernile so se mi zopet prejšnje moči, da sem si zopet upala v gozd iti, borovnic iskat kakor po navadi. Janezek je šel svoj pot naprej do Hudega mlina, kamor sem mu bila povedala, jaz sem pa lazila po gozdu sem ter tje, kakor je ravno prišlo in kjer je borovnic naj več bilo najti. Še nisem pa menda celih dveh ur po gozdu hodila iskaje najobilniših germičev, začel me je herbet boleti, da sem se morala kviško zravhati. Ko tako svoje oči povzdignem, zagledam na enkrat tega Toneta. Hodil je proti meni. To ni bilo sicer nič posebnega za-me, ker vidila sem ga že mnogokrat po teh krajih sprehajati se. Nekaj pa se mi je pri vsem tem čudno zdelo. Še ni bil namreč prav daleč od mene, kar na enkrat postojí, pogleda pazljivo okoli sebe, kakor bi se htél prepričati, ali ga tudi nihče ne vidi in se potem za hrastovo deblo skrije.

Kaj neki to pomeni? To se mi ne zdi samo po sebi! tako si mislim ter obrnem svoje oči na to čudno prikazen, da jih dolgo od nje ne zganem. Jaz nisem vedela, pri čem da sem; vendar toliko se mi je pozdevalo, da jo je Tone na kaj nastavil, ker zastonj bi ne bil delal tako. Za nekoliko trenutkov se mi ta reč pojasni, ko zagledam Potočina, ki je ravno prihajal ob gozdu in tih mimo drevesa šel, za katerim je ta hudobnež čepel. Zdelo se mi je, da ga Potočin ni zapazil. On gre naprej in ne daleč od hrasta zadene na nekaj dervarjev in delavcev, ki so tam stare šture rovali; tu jim dober večer voši, dervarji se mu zahvalijo in odzdravijo. To so ravno tisti dervarji, ki tukaj na klopéh sedé. Naj povedó, ali ni vse to res? Ko je tako Potočin odhajal, vzdigne se Tone izza debla, pa začne stopati za njim. Jaz sem dobro vidila, kako si je na vso moč prizadeval, da ga dervarji ne zapazijo. Lezel je tiho in počasi kakor polž, oziraje se na vse strani. Se vé, dervarji ga niso vidili, ali jaz sem ga, jaz stara Ščirna sem ga dobro vidila.“

„Aj aj! sem si mislila“, ta Tone je hudoben človek, Bog vé, kak skriven naklep ima že zopet v glavi. Ne mara celó na Potočina namerja? Zakaj pogledava tako skrivnostno za njim? Ej, stara Ščirna, tu bo gotovo kaj. Torej hajdi za Tonetom, da odverneš še za časa kako grozno nesrečo!“

„Na to pogledam za njim. To vam rečem, na vsako njegovo stopinjo sem pazila. Še precěj sem pritiskala za njegovimi petami, toda njemu se še ni sanjalo od tega. Jaz poznam vsako drevo in vsak germ v tej okolici, in tako mi je bilo prav lahko prikrivati se mu. Tako sva se nekoliko časa skrivala, on za Potočinom, jaz pa za Tonetom, da naju nihče ni mogel viditi. Kar pride nadzorniku Potočinu prav čeden rokodelček naproti. Lepo je bil opravljen in na herbtu je imel nabasano torbo, kakor jo imajo ro-

kodelski popotniki. Pred Potočinom postoji ter ga nekaj popraša. Kaj, ne vem, ker sem bila še precej daleč. Zdaj se Tone vstavi, jaz pa za njim. Potem ko sta se Potočin in ta mladeneč, ki je tudi tukaj med pričami, nekoliko pogovorila, gré ta naprej in pride tako nama naproti, Tonetu in meni. Tone se pa zdaj spremisli. Vsa podoba je bila, da neče več za Potočinom laziti. Še predno ga je namreč ta mladeneč mogel zapaziti, se skrije spet. Zdelo se mi je, da ne bode nič dobrega; ali kaj sem hotla jaz stara reva? Skrijem se tudi jaz v leskovo germovje. Kacih pet korakov od Toneta sem čepela za germom, torej sem ga dobro vidila. Bog mi ne zapiši greha, če nisem že mislila gerde pošasti pred seboj imeti, tako čuden in spremenjen je bil njegov obraz. Za božjo voljo, kaj bo to? sem si mislila. Jaz nisem vedela, ali bi tukaj ostala ali ne, ker strah me je že začelo biti. Vendar kmalo sem izvedela, kam je Tone merril. Groza me je povedati. Mladeneč je bil komaj par korakov proč od Tonetovega skrivališča, kar šine ta kviško, udere jo za njim ter udrihne ga z debelo gorjačo, ki jo je pri sebi imel, da se revež pri tej priči opoteče in na tla telebi. To viditi, sem hotla na pomoč klicati, pa nisem mogla, ker sape mi je zmanjkalo od strahu. Vendar pazila sem še verno, kaj bo ta nesrečnež še počel. Tone zgrabi potem rokodelčevo truplo, ter ga zavleče v stran v goščo, da ubozega mladenča oropa. Tu mu vzame zlato uro in verigo, tudi težko mošnjo sem vidila, ki jo je Tone v žep vtaknil. Na to mu sname kernir ter si ga operta. To vse storivši, pusti rokodelčeka na tleh ležati ne maraje za-nj, kakor za tistega, ki ga ni, ter jo ubriše po gozdu meni nič tebi nič. Odhajaje mermral je še: „To je še dobro, da me nisi vidil, ako spregledaš, pa menda ne boš več trave tlačil, ker je bila menda že pregorka za te. Z Bogom!“

„Rekla sem sama sebi: „Le teci, saj vem, kje

te zopet dobim, tam pa boš vidil še le, kaj ti stara Šcirna naprede, ti gerdi malopridnik ti! Na mostu se vidi va spet, to je gotovo, tod moraš iti, ako greš v Černo vas. Ali boš debelo gledal!“

„Toda prevarila sem se v tem oziru misleča, da pojde naravnost domu. Vendar čujte: Pred vsim tečem k dervarjem, v hitrici jim povem, kaj in kako gledé na rokodelca, potlej pa jo ulijem po stranpoticah proti mostu, ker vedela sem, da srečam ali najdem tukaj Toneta. Toda noč je že bila, ko pride. To je tudi prav, sem si mislila, tako ne bodeš zapazil stare Šcirne, ki za teboj lazi. Glavo bi bila zastavila, da pojde zdaj domú. Njemu so pa vse druge misli rojile po glavi. Za mostom se on zdaj proti Potočinovi hiši oberne. Ko pride tje, začne vohati okoli nje kakor slediven pes, leze in leze, nazadnje pa vendar skoči čez plot v vert in od tod v dvorišče Potočinovo. Vidila sem tudi tukaj vse dobro. Tu je začel gledati okoli sebe kakor tat, in ko se je nagledal, zgrabi lojtro ter jo na streho nastavi. Na strehi mi je zginil izpred oči. Mislila sem od začetka, da hoče Potočina okraštiti; toda ogoljfala sem se. Ni kradel ne, samo rokodelčev kernir je pustil v Potočinovi hiši. Ko se je zopet prikazal, ni bilo več one torbe na njegovem herbtu. Zdaj sem mislila to in uno, vendar prave nisem mogla še uganiti. Opravišiši vse, pobere se Tone, kakor sem mislila domú; toda spet ni šel tje, ampak zivil jo je v kerčmo. Tudi tje sem sledila za njim. Tukaj se pa stisnem v kot, da me ni mogel viditi. Gledala sem le na-nj, kaj bo počel. Z uro se je pečal, ki je visela na steni. Ne vem, zakaj je drezal v njo, toliko pa vem, da je jeziček pomikal nazaj in naprej. Zakaj je to delal, tega si ne vem tudi zdaj ne razložiti. Na to se spravi iz kerčme ter se napoti proti domu. Kakor je kazalo vse, bil je zeló vesel, in jel je teči, kakor bi mu za petami gorelo, ko je prišel na cesto.“

„Le teci, sem si zopet mislila, uideš mi že ne. Da-si imam le malo moči, vendar pridem že za teboj. Sklenila sem za njim iti, ker vse se mi je zdelo, da bo še kaj. Ko pridem tje do njegovega doma, skrijem se v bliži ter začnem prislušati in paziti. In res, nisem dolgo čakala, kar zaškripljejo vertne duri in Tone s svetilnico v roci stopi zdaj na vert. Tu začnem še bolj streči na-nj, da vidim vse. To sem vidila z lastnimi očmi. Tam sred verta stoji visoke hruševo drevo. Tone gre naravnost proti njemu, tu postavi svetilnico v stran ter začne kopati jamo s prineseno motiko. Naredivši zadosti globoko jamo, verže nekaj v njo, da je zarožljalo. Potem zmeče izkopano zemljo zopet v jamo, da jo napolni; z roko jo pogladi, da ne bi se poznalo.“

„Tako, zdaj pa ostani tukaj, dokler se vsa reč ne pozabi“, slišala sem Toneta mermrati pred sé. Na to pogleda še enkrat okoli sebe, ter se poda v hišo.

„Mikalo me je izvedeti, kaj da je zakopal, čeravno se mi je pozdevalo, da bodo berž ko ne ukradene reči, namreč ura, veriga in mošnja pobitega rokodelca. Že sem htela na vert pogledat, ali na enkrat me groza zvije, da nisem mogla naprej. Tako slabo mi je jelo prihajati, da sem se komaj na nogah držala. Torej se spremislím in odidem domú. Tu sem morala koj v posteljo, tako me je merzlica tresla. Drugi dan sem hotela vstati, da povem gospodu sodniku vse, kar sem vidila in slišala, toda to mi ni bilo mogoče, kakor že veste, gospod predsednik! Rada bi bila komu svoje serce razodela, ali nikdo ni prišel, in tako je bilo do današnjega dne. Davi mi je še le nekaj odjenjalo, da sem smela na hlad. Hvala Bogu, da sem po Janezku to žalostno novico izvedela. Zato sem koj odrinila, in naj bi me bilo tudi življenja stalo. Tako tedaj gospod predsednik, zdaj pa veste vse natanko, kakor se je prigodilo, in tako ne bo druga, kakor da mi verlega Potočina

izpustite in na njegovo mesto tega Toneta v zaslišbo vzamete.“

„Se vé, se vé, mamka, to se bo koj zgodilo“, povzame predsednik; „pred vsim pa bomo tega obdolženca izpraševali. Rudarijski ogleda Anton Pušnik, kaj imate na te povedbe odgovoriti?“

Tone je bleдел in se tresel kakor kaplja na veji pri teh besedah; vse je očitovalo na njem, da se krivnje zaveda. Gledal je kakor hudo vreme; ali vendar v groznem obupu še zakriči, da ga je bilo strah slišati:

„To je laž, to je laž! Nič, prav nič ni vidila. Ta gerda nevošljivka se je zlagala, in rada bi me v nesrečo pripravila. Na vertu pa nisem ničesa zakopal.“

„Kar to zadevlje, tega se bomo kmalo prepričali, ali je res ali ne“, odgovori predsednik z mirnim glasom. Na to izvoli nekoliko sodnijskih prisednikov ter jim zaukaže, naj gredó brez zamude na vert, da poiščejo tam na omenjenem mestu pod hruško, kakor je bila mati Šcirna povedala.

Ustanovljena komisija se hitro poda na vert Tonetov, v tem času pa prejenjajo vse preiskave v sodnijski dvorani.

Željno pričakuje vse odpravljenih poslancev, ker je dobro vedel vsak poslušavec, da zavisuje vsa reč od komisijnega preiskovanja. Ako res najdejo znamenjane reči na Tonetovem vertu, je gotovo po Tonetu, in Potočin zadobi zopet svojo svobodo in čast. V novih skerbéh so hrepeneli sodniki in ostali ljudjé, v tem nemiru prejde blizo pol ure. Ali vse se spogleda radovedno v tem trenutku, ko se odpró sodnijska vrata in komisija noter stopi. Prišli gospodje denejo zdaj zlato uro, verigo in polno možnjo na mizo. Pri tem pogledu dajo zbrani poslušavci svoje veselje glasno na znanje, gromovitih klicev zadoni po dvorani. Tudi Potočinove oči se zasvetijo, samo

Tone sterma pred-se gleda, kakor bi ga htelo jeze in obupa konec vzeti.

Šunder ni hotel dolgo potihniti, tako so se ljudje veselili, da se je Potočinova reč na dobro obernila; na zadnje pa predsednik vendar mir zaukaže. Zdaj vleče vse na uho.

„Priča Sitar“! in s tema besedama se oberne predsednik proti mlademu rokodelcu. „Ali poznate te reči, namreč to uro, verigo in mošnjo, in spoznate vse to za svojo lastnino? Za svojo lastnino, ki vam je bila siloma vzeta na cesti pri gozdu? To je treba, da poveste; toda bliže stopite, da se kaka pomota vmes ne vrine. Poglejte te reči dobro in natanko, potlej pa govorite.“

Mladi rokodelec se ustopi pred gospod predsednikom in pogleda enkrat zaznamovane reči. Na to z odločnim glasom odgovori:

„Tako mi Bog pomagaj, gospod predsednik, to je moja ura, veriga in mošnja. Da da, to je vse moje! Le tako dobri bodite in pogledjte na urini pokrov; odznotraj stojé te besede in čerke: Brata L. J. C. Pri tem urarji sem uro ukupil.“

Predsednik pogleda zdaj na povedano mesto.

„Prav tako je, tu stojé čerke: L. J. C.,“ povzame na to predsednik, ter poda uro ostalim sodnikom, da jo pregledajo.

„Zdaj pa, Sitar, ali zamorete tudi povedati, koliko denarja je bilo v mošnji, ko vam je bila ukradena?“

„Tudi to vem še precej natanko,“ odgovori nagovorjeni rokodelec. „Če se popolnoma ne motim, bilo je v mošnji deset tolarjev, dva cekina, osemnajst šestic in kacih štirideset krajcarjev.“

Predsednik izsuje na te besede denar na mizo in ga prešteje. Res je toliko našel, kakor je bil mladeneč povedal.

„Po tem takem,“ spregovori zdaj predsednik s slovesnim glasom, „ni več nobene dvombe v tej reči,

izjasnilo se je vse. Obdolženi Potočin je nedolžen, popolnoma nedolžen. Potočin naj se torej pri tej priči izpusti, ali rudarijski ogleda Anton Pušnik naj stopi na njegovo mesto!“

Pri tej razzodbi zagermé zopet veselja klici med poslušavci, da ni bilo šundra ne konca ne kraja, samo Tone je renčal in škerpentil z zobmi v divji togoti. Revež se je penil.

Tako je Bog nedolžnost v mogočno svoje okrilje vzel in hudobijo kaznil.

Po storjeni razzodbi odpeljejo Toneta beriči v zapor, kakor je zaslužil. Od njega povemo za zdaj le še toliko, da so ga sodniki za več let v ječo obsodili.

Potočin pa in stara Šcirna se podasta na dom v družbi veselih prijateljev. Vse se je v resnici veselilo s Potočinovo družino, da je Bog odvernil tako grozno nesrečo od nje. Vse je bilo srečno prestano in tudi kmalo pozabljeno. Potočin je terdil, da je bil ta dan skoraj eden najlepših v njegovem življenji, ko so prišli prijatelji mu srečo vošit in se z njim veselit.

S Tonetom pa ni imel nobeden nobenega sočutja, zakaj hudobija je gerda pred Bogom in pred ljudmi. Vsi so rekli: „Kar je skuhal, to naj sné zdaj, gotovo nič boljšega ni zaslužil.“

Četerto poglavje.

Vernitev.

Mnogo let je bilo prešlo od tistega časa. Potočina so vsi ljudje spoštovali kakor vselej in Janezek je zrastel, da ga je bilo lepota viditi. Zdaj je bil že

precèj močen mladeneč. Njegove telesne moči so se že toliko razvile, da je mogel v rudniku delati, ter si s svojo pridnostjo vsakdanji kruh služiti.

Nekega večera, ko se Janezek ravno na dom vrača, primeri se, da dojde staro Ščirno, ki je počasno stopala po široki cesti.

„Dobro srečo in dober večer, mati Ščirna,“ jo prijazno nagovori, stisnivši jej staro gerčavo roko. „Ali ste kaj dosti borovnic nabrali?“

„Lepa hvala in dobro došel, moj ljubeznjivček!“ odgovori mu starka. To rekši mu roko pomoli, stisne njegovo z vso prijaznostjo ter pristavi rekoč: „Da da, mladi prijatelj, borovnic sem iskala, pa tudi sem si jih nabrala vse polno; toda še nekaj družega sem našla, da bi tako ne! Kako sem bila vesela, kar mi nekaj vse moje veselje stare! To je strašno!“

„Kaj mi pravite! Hm, hm! — To mi pa že morate povedati, dobra mamka!“ zaprosi jo Janezek ter vpre svoje višnjeve oči v staro Ščirno. „Vendar ne spodobi se, da grem tako z vami; dovolite mi vsaj, da nesem vam ta košek. Ker grem do vaše hišice, lahko mi medpotoma poveste, kaj vas je tako hudo prestrašilo. Aj, aj! Košek pa res ni tako lahek, kakor sem si mislil. Še precej vaga to! Le čudim se vam, kako da morete pri toliki starosti še tacih bremen prenašati. To ni za vaša leta. Mati Ščirna, presneto ste še močni, da bi človek ne verjel!“

„No, hvala Bogu, še me je nekaj!“ nasmehljá se stara ženica, „vendar ni to toliko sama moč, ampak marveč navada. Ej, moj dragi, navada, navada! Ona dosti pomore človeku. Odkar me je zadnjič merzlica tresla, da si nisem upala še celo iz postelje iti, nisem več obolela. Verh tega mi pošilja, kakor veš, tvoja verla mamica vsaki dan dobrih in tečnih jedil. Se vé, to krepi moč in zdravje, da mi je vedno bolje. Bog daj njej in vsem vam srečo in blagoslov, da se tudi več let spomnite revne Ščirne.“

„Eh, mamka, to še ni vredno, da govorite,“ segne jej Janezek koj v besedo. „Kaki nehvaležneži bi pač bili, ko bi mogli pozabiti, koliko ste nad mojim očetom dobrega storili. Grozna nesreča ga je bila zadela, trepetali in žalostili smo se vsi zastran nas in njega. Res je res, mati Ščirna, brez vašega spričevanja bi moj oče še zdaj v ječi vzdihoval; Tone pa, ta gerdi hudobnež, bi svoboden svojo glavo nosil po koncu.“

„Ah, da ravno od tega malopridnika govoriš. Skoro bi bila že pozabila!“ reče zdaj mati Ščirna globoko vzdihnivša. Veš li, kdo mi je danes veselje tako hudo opelinil? Ravno ta Tone! Bog mi ne zapiši greha, če nisem že mislila peklenščeka pred seboj imeti.“

„Kako je pa to le mogoče?“ začudi se Janezek z glavo majaje.

„To ne more biti, ker on je še v ječi. Ne ne, to ni res, mamka; takrat ste se zmotili v osebi, gotovo je tako.“

„Janezek, jaz sem se zmotila? O da bi se bila, toda te stare oči so ga vidile. Če ni res ta slepar že tako prost, kakor jaz in ti, reci mi, kar hočeš“ pristavi Ščirna kakor v lahki nejevolji. „Res sram jih bodi, da takega hudobneža iz zapora puščajo. Bog vé, kaj bo še počel. Pač nobena škoda bi ga ne bilo, ko bi bil vse svoje žive dni čepel ob kruhu in vodi, ta gerdež! Druzega ni zaslužil.“

„Prosim malo poterpljenja, stara mamka! To bi se dalo lahko preračuniti,“ reče na to nekaj preplašeni mladi premogar, kajti novica, da bi bili Toneta že iz ječe izpustili, jela mu je šumeti po glavi dobro vedočemu, da dihtí ta gerdi človek maščevanje proti vsej Potočinovi družini, čeravno si mora krivnje sam svest biti. „Obsodba se je takrat glasila na štiriletni zapor, po tem takem bi bil moral štiri leta v ječi sedeti. Tedaj je bilo leta 1824, zdaj pa pišemo

1828! — Sveta nebesa! To se res vjema. Da da, mamka, pa že zopet imate prav, odtistihmal je štiri leta; ta potuhnjenec jo je izčepel. Vendar ne verjamem, in tudi nihče bi ne verjel, da bi se bil vernil v ono deželo, kjer mora vsak človek s persti kazati na-nj. Ta hudobnež se ni menda toliko sprevergel, da bi se ničesa več ne sramoval. Kaj hoče neki tukaj? Jože, njegov sin, je lansko leto za merzlico umerl, in drugih sorodnikov in prijateljev pa tukaj nima, kakor veste.“

„In vendar je tukaj, da bi tako ne!“ odgovori mati Šcirna. „Človek bi prisegel, da ni mogoče, in ko bi ga z lastnimi očmi vidila ne bila, rekla bi tudi jaz: to je laž! toda vidila sem ga, še ni pol ure od tega, po gosti šumi semtertje hoditi. Ravno tako hudobno in potuhnjeno gleda izpod čela, kakor je takrat. Zdaj pa mu je kuštrava brada obrasla rujavi obraz, da se mu samo nos in oči vidijo. Lokavo kakor lisica je gledal ta zvičajnik okoli sebe; pomnila bom njegov pogled, dokler bom živa. Menda k sreči me ni zapazil ali ne spoznal. Jaz sem ga pa pri tej priči spoznala, zatorej sem se mu umaknila v gozd. Trepetala sem spoznavši gerdobnika. Ko bi ga bil ti samo vidil, kako so se mu od same hudobije oči lesketale in kako je v tla cebal godernjaje. Temu pisanemu sleparju ni več upati ničesa, in Bog vé, kaj bi se bilo z menoj zgodilo, ko bi me bil vidil ali spoznal. Da da, od njega se je vse nadjati.“

„Pa to ni mogoče, verjemite mi; tu je kaka pomota. Kakor sem živ, to ne more biti!“ zakriči ubogi Janezek v novih serčnih stiskah. „Pokaj neki bi bil sem prišel? Pokaj, prašam, bi se bil vernil k ljudem, ki ga vsi poznajo in zaničujejo. Ne verjamem, da bi ga grizeča vest tukaj več ne pekla, kakor kje drugej, toliko mora sam vedeti bolje od nas vseh. Verjemite mi, ni druga, za zdaj ste se premotili, mati Šcirna!“

„O nikar tega ne misli, ljubi moj Janezek! Tone je tako res tukaj, kakor je Bog v nebesih“, odreže se stara žena odločno. „Te moje oči res dobro in natanko vidijo. Ti misliš, ker sem že stara, da ne vidim. Verjemi stari Ščirni, še bolje vidi ona od marsikake deklina. To pride odtod, ker sem skor vselej pod milim nebom in na čistem zraku. Ti prashaš: Pokaj je ta gerdobnik sem prišel, pokaj se ni kam drugam obernal, kjer bi bil morda manj sramotno živel? Pokaj? Ali je nisi še uganil? To je pač jasno kot beli dan. Maščevati se hoče, ta potepuh! Rad bi nas pod zemljo spravil, očeta tvojega, tvojo mater, tebe in mene. To to, samo to ga je sem pri gnalo. Vse bo poskusil, in kakor kaže, popade zdaj enega, zdaj družega, dokler si žejo maščevanljivosti popolnoma ne ugasi. Žalibog, nobena reč ni temu gerdežu več tako sveta, da bi je ne oskrnil, in tako se prav bojim, da jo nam takrat takošno naprede, kakoršno si poželuje njegovo hudobno serce. To mi lahko verjameš, moj Janezek. Tega človeka jaz bolje poznam kakor samo sebe. Hu, še zdaj me mravlje obsipljejo, ko se le spomnim njegove prikazni v gozdu. Za božjo voljo, kako gerda pošast! Bog mi ne zapiši greha, če nisem mislila viditi rogatega. Misli si tolovaja, kateri preži na skrivnem, da bogatega popotnika zdaj in zdaj popade in ugonobi; ne, še hujšega si misli, in to je bil tisti Tone, sovražnik tvojega očeta. Ti boš pač rekel, to je dolgočasna zvérga, ki toliko govori od tega človeka; vendar ne zameri, groza govori iz mene. Kakšen je bil! Bledih in upadenih lic je stal pod hrastom kakor ropar in njegove vderte oči so čudno migljale na vse kraje. Od časa do časa je zagodernjal sam za-se, da sem le nekoliko razumeti mogla. Morda je bil pa tudi strah vzrok, da nisem vsega natanko slišala, kar je govoril. „To mi morajo plačati — tako je godernjal. — Naj ne živim jutro ta dan, če jih ne bo vseh

konec. Da, to jih bo zbolelo, to!“ Izgovarjaje te in enake besede vzdigoval je pestnice in škripal je z zobmi v strašni togoti. Zató, ljubi moj Janezek, varuj se, da ti kaj hudega ne prizadene. Opomni pa tudi očeta in mater, da jim kake ne skuha, kakoršnih je že navajen. Da rečem po pravici, za-se se toliko ne bojim, ker sem stara. Samo prvi pogled me je bil prevzel, to si lahko sam misliš. Kar mene zadevlje, nisem si več v nobeni sili; saj ne bom tako več dolgo živela, ali me je zdaj konec ali pozneje, na tem ni toliko več ležeče. Pripravljena sem na vse, pridi kar hoče. Ali ti moj Janezek, ki si še tako mlad, tvoj oče, ki more še toliko dobrega storiti in tvoja mati, ki jo vse časti zaradi njenega blagega serca, za vas bi res velika škoda bila. Oh, če le mislim na to, da vam utegne ta Tone v kako škodo zahajati, tresem se po vsem životu. — Oh, to je mogoče, moj Janezek! Jaz se za vas bojim!“

Janezek je hodil nekoliko časa molčé vstric z materjo Šcirno; ni mu htelo biti do dobre volje, kajti marsikaj ga je opominjalo, da utegne biti vendar kaka nevarnost. Mati Šcirna mu je bila resnico dobro dopovedala, da bi jo bil tako rekoč lahko z roko otipal. Vrelo je v njegovem mladem sercu, nejevolja in skerb ste se borile v njem. Toda spomnivši se zopet božje dobrote in previdnosti, pogladi se mu spet od tuge zgerbančeno čelo.

„Nikar ne mislite toliko na to, in ne žalostite se več. Soditi po vsem, kar ste mi tukaj povedali, je to že mogoče, tega ne tajim. To čutim v svojem sercu: toda ne bojmo se preveč!“ spregovori mladeneč z odločnim glasom. „Denimo, naj se je tudi vernil Tone, kakor mislim zdaj, da se je, pri vsem tem naj nas to toliko ne straši. Ali nismo v božjih rokah? Kaj neki zamore vsa Tonetova hudobija proti božji vsegamogočnosti? On, revni červi in še tako hudoben človek proti Bogu? Nič, prav nič se ga

ne bojim, dokler vem, da je Bog mogočnejši ko ves svet. Ne ne, jaz upam na Boga, brez kterega ni padel še noben vrabec s strehe, da bi on ne vedel, in kateri je vse moje lasé na glavi seštel. Mati Ščirna, jaz se Toneta ne bojim.“

„Janezek! to je lepo od tebe, da upaš tako terdno na Boga!“ reče stara Ščirna. „To je lepo, vendar ne bode vam nikakor škodovalo, ako tega človeka pridno pasete in se pred njim kakor pred najhujšim sovražnikom varujete, kakor je treba. Res je sicer vse dobro, kar Bog nakloni; toda drug resničen pregovor pravi: Kdor se v nevarnost poda, ta se z nevarnostjo konča. To si dobro zapomni, Janezek!“

„Eh, kar se tega tiče, dobra mamka, ne bojte se!“ pristavi Janezek. „Pasti ga hočemo z vso previdnostjo, da nam kake ne nagodi. Tudi očeta bodem svaril, naj se ga skerbno varuje. To bodem storil, vendar ni vreden, da se ga tako bojimo. Mi dopolnujemo svoje dolžnosti, kolikor je v naših močéh, in vse drugo zaupamo božji previdnosti; On nas ne bo zapustil in ne bo hotel, da ta vlačugar svoje grozne naklepe doverši v našo škodo, ali aj, aj! že sva pred vašo hišico, mati Ščirna. No pa zdaj vzemite košek, in lepo, prav lepo se vam zahvaljam, da toliko skerbite za nas. To je lepo od vas, pa tudi ne bodem pozabil, kar ste mi povedali; paziti je treba. No pa, Bog vas spremlja; lahko noč in sladko spite!“

To izgovorivši jej Janezek stisne roko ter se posloví od nje, kakor vselej, s serčno prijaznostjo. Janezek se zdaj oberne proti domu za terdno sklenivši, da hoče staršem vse in brez ovinkov povedati, kar je slišal od matere Ščirne.

Ko je domá pripovedoval, se je mati njegova močno prestrašila. Samo oča je bil mož, gospod Potočin je vse mirno poslušal.

„Česa bi se neki bali?“ rekel je Potočin. „Zato da se je vernil, naj bi se ga bali? Vsaj nismo mi

njemu, on je nam krivico storil. Tudi nismo mi krivi, da je sedel toliko časa v ječi. Da so ga sodniki v zapor obsodili, tega je on sam bil kriv. On je pa nam škodil, ali nam je mislil grozno škodo napraviti v svoji hudobiji. Prav za prav se za nas toliko ne bojim, samo zastran stare Ščirne sem si v skerbéh; da da, ona se ima res za kaj bati tega človeka, ker to vé dobro tudi on, da ne bi bilo njegovo hudodelstvo morda nikoli prišlo na dan, ko bi ga ona ne bila vidila v gozdu in ne pričala zoper njega. Le recite jej, naj se ga skerbno ogiblje. Vendar ne verjamem, da bi bil v stanu nad tako staro ženo se maščevati. Kaj tacega bi ne storil največi hudobnež na svetu, in tudi Tone ne, čeravno mu sicer ni dosti upati. Torej pustimo to reč in ne nakladajmo si novih skerbí brez potrebe. Bog čuva nad nami, in On bode tudi to izpeljal k dobremu koncu.“

In s tem je bilo konec govorjenja o Tonetu. Na videz ni očitoval nobeden, da ga je kaj strah tega hudobneža; toda skrivaj sta Potočin in njegov sin vendar sklenila, oči odperte imeti in se ga varovati. Rekla pa nista, koliko se ga v resnici bojita zato, da matere po nepotrebem ne strašita, zakaj ona bi si ne bila dala mirú zastran moža in njenega sina.

Peto poglavje.

Hudodelstvo.

Minulo je več dni, minulo je nekoliko tednov in mescev; za poletjem nastopi zopet jesen in že jame zeleno listje po gozdih rumeneti ter malo po malem

odpadati. Veseli letni časi so bili že prešli po oni za Potočinovo družino žalostni novici, in vendar nihče ni mogel še zapaziti ne sledú ne tirú za Tone-tom. Samo mati Ščirna ga je bila tedaj tako iznenadi zagledala, pa tudi od tistihmal nič več ne. Sicer se je verjelo, da se je kaznjeneec vernil, kajti vedel je vsakdo, da Ščirna ne laže. Govorica o njegovem neugodnem povratku se je bila koj povsod razšla, in očitno se je vgnjezdil v serca Černovaščanov; čutili, so, da to nič dobrega ne pomenja. Ko bi se bil v resnici skesal, čemú bi se mar skrival? Ne mara ga je sram? Tudi to ne, kajti tako bi ne bil več prišel v Černo vas. Žlahta mu je bila pomerla, in prijateljev še nikoli ni imel. Toda njega sram! Ne ne, le dvoje je mogoče. Ako je res prišel, zopet jo je potegnil Bog ve kam in zakaj; ali pa se skriva po gozdih tako previdno, da ga nihče ne more zasačiti ali ugledati. Take in enake misli so šumele po glavah v Černi vasi.

Samo neki lovski fant, ki je služil pri gozdnarju kake pol ure od Černe vasi, povedal je enkrat v kerčmi, da razsajajo zverinski tatje zopet po gozdu. Kaj tacega se pa že dolgo ni slišalo, ker mladi gozdnar je bil kaj natančen v svoji službi, pa tudi malo tako nepoštenih ljudi je bilo v vsi okolici, da bi bili gozdnarstvu v škodo zahajali. Na dalje je pravil lovski fant, da ne prejde teden, da bi ti zverinokradci kakega jelena ali kake debele serne ne ustrelili in odnesli. Ali je pa bil tudi Tone med njimi, ali ne, tega ni mogla živa duša vedeti, tudi fant ne, da-si je izpuščenega pokorjenca dobro poznal, ker ga je od mladih nog zmirom vidil med premogarji. Oseba njegova mu je bila tedaj popolnoma znana, vidil pa ga ni nič več, odkar so go bili v ječo odpeljali.

„Ako vam pa tako hudo zabavljajo ti neporedneži, kakor praviš, zakaj neki ne strežete bolje na nje, da jih enkrat v pest dobite?“ oglašil se nekdo v

kerčmi. „Naj sem jaz na vašem mestu, ej kako bi jim vodo skalil, da bi se jim za vselej stožilo po gozdu stikati.“

„To je že dobro, ko bi le bilo mogoče,“ odgovori fant. „Z lepa še nismo vidili tako zvitih sleparjev, kakor so ti. Sama zvijska jih je. Gospod logar in mi lovski fantje pazimo sicer vsako noč na nje; ali pomagaj, kdor je živ, vse naše prežanje je zastonj. To so vam tički, da ni koj tacih. Ni se nam še posrečilo, koga zasačiti, še vidili nismo nobenega. Ako pazimo pri Hudem mlinu, derži je vrag ravno nam nasproti unstran Bistrice. Ako se skrijem tam, pokajo njih puške v Lisičevji; ako tje prisopemo, najdemo res kerv ustreljene zverine, ali tudi nič družega ne. Logar se že peni od jeze, da mu noče to delo izpod rok iti. Vendar to nas še nič ne straši, še bolj ostro bomo pazili in prislušali; toda, kakor sem rekel, ti potepuhi so grozno prekanjeni in še mnogo vode bo preteklo, predno se jih polastimo. Enkrat pa jim jo bomo že zasolili, prej ali poznej pridejo že na versto, potlej pa usmili se jih Bog, gladili jih gotovo ne bomo.“

Povedal je lovski fant vse, kar je vedel; ali čeravno se je to le malo vjemalo s Tonetovo prikaznijo, raznesle so se vendar njegove besede z neznano hitrostjo po vasi. Nekteri bi bili že zdaj prisegli, da je tudi Tone med zverinskimi tatmi, nekteri so pa še dvomé z glavo otresali, češ, da to ni kaj verjetno. Berž ko ne, so djali, je ta gerdež šila in kopita pobral ter se preselil v kako drugo deželo, kjer ga ne poznajo. Toliko je pa bilo terdno, da so ga iz zapora izpustili, ker čas je že bil pretekkel. Ako ni umerl, moral je kje biti. Odmerjavalo ga je vse, ali prav za prav bali so se ga vsi, zakaj vedeli so, da ni prišel čisto brez nobenega hudega namena, ako je prišel. Odsihmal so skerbno pozvedavali po vseh krajih, ali dozvedeti niso mogli

ničesa in marsikdo, ki bi bil od začetka prisegel, da se je Tone vernil v Černo vas, potegnili je zdaj z unimi, kateri niso hteli tega verjeti. Tako so malo po malem zginovali iz spomina Černovaščanov zverinokradci in ž njimi vred tudi Tone. Na zadnje ni več živa duša mislila na nje.

Med tem pride čas mesca oktobra. Ravno pretekli september je bil za čudo lep, samo jasni dnovi so se verstili v njem, in ves ta čas ni bilo ne najmanjšega oblačiča na sinjem nebu, ko ravno sicer ta mesec rado dežuje, kakor skušnja učí. Ali na enkrat, to je o novi luni, se vreme spreverže. Kakor je bilo poprej prijetno, tako neprijetno je jelo zdaj biti. Černi, dežapolni oblaci so se kopičili na sinjem nebu, skrivaje čisto lice prijaznega solnca, in strašen veter je zbiral megle in oblake nad černovaško dolino v černe grozeče kupe. Od vseh krajev so se pripodili oblaki hudourniki, gnani od silnega viharja, in serce stiskajoča tmina je plašila uboge prebivavce černovaške okolice. Vsa podoba je bila, da se zdajci strašanska ploha udere. In res, gonjenje oblakov ni dolgo terpelo, kar se vlijó dereče reke merzlega deža z neba. V grozno gostih stebrih pada deževnica na zemljo. Zdelo sa je, da je vesoljni potop. Kakor iz škafov je lilo. Med nebom in zemljo ni bilo družega, kakor merzla zimska voda je vladala po zraku. Dan je otemnel, ker goste megle so se vlačile po dolini kakor duhovi, da ni vidil človek ne deset korakov pred seboj. Noč in dan sta se borila po dnevi. Kjer so te sicer pozdravljali prijazni homci, zeleni hribi in gozdi, zdaj nisi vidil družega kakor sivi plašč nezdravih megel, ki so pokrivalo hrib in dol. Z vsacega listička je curljalo v debelih jagodah, vsako drevo je lilo raz sebe obilno reko na veli mah ali na pusto kamenje. Na hribih so se zbirale vode in odtod je germelo v dolino. Majhni žlebički so se zedinjali v potoke, potoci v reke in te v te-

koča jezera. Sicer majhna rečica, ki je pohlevno rezala černovaško dolino, navstala je mogočna reka, dereče tekoče morje. Valovi so se zaganjali čez bregove. Nemirna povodenj je razgrajala po poljih in cestah.

In dež vendar ni htel še jenjati. To je žlepetalo in plivskalo v eno mer. Plahitalo in penilo se je glasno vodovje, kedar ga je bičal vihar z vso svojo močjó. Neznano hud veter je raznašal padajočo deževnico na vse kraje. Drevesa so se uklanjala njegovi oblasti, močna debla so škripala in okoli njih je ležalo veliko lomače, ki jo je bil ljuti vihar odčesnil in na mokra tla treščil. Kjer je sicer krotek potok šumljal s svojo bistro vodico, valila se je zdaj gosta rujava plojdra, namešana s perstjó bližnjih njiv, ki jih je skoro do golega izlizalo obilno deževje. Vse se je majalo, tulé je silila voda na vse strani, in kar ni veter polomil, to je obilna moča izpodlizala in premakala, da se je na zadnje posulo v prah in pesek. Tam si vidil veliko visocih pečin, ki so se bile utergale in šterbunknile v vodo, da so zdaj mračno šterlele proti sivemu nebu. Tu so ležale cele rajde tert in dreves na tleh, ki jih je tekoča voda s korenikami vred s seboj unesti htela; ali ker to ni bilo povsod mogoče, jih je vsaj zmirom zibala in vznemirovala. Mnogo vejevja in celo pahišnega orodja je priplavalo iz viših krajev. Strašna povodenj je bila.

Kamor niso še prisilili zaganjajoči se valovi, ali kamor ni mogel dež, tam je pa merzla megla gospodarila, da je bilo tudi od nje vse premočeno in izjedeno.

Kamor si pogledal, bilo je vse pod vodó, po razorih na polji si je napravila struge, po voznih cestah in stezah dereče lijake in v vsaki globeli se je zibalo nemirno jezerce. Vse je bilo razrito in spremenjeno. Uboge tice, posebno vrabci, kar jih ni še vihar potolkel, dregetali so po strehah in vežah od

mraza ali od lakote pocepali. Nekteri so se tako podomačili, da so celó po hišah ferfoleli živeža in zavetja iskaje.

Vendar pri vsem tem niso v rudniku prenehali z delom; šlo je kakor prej vse po redu. Pridni premogarji so po blatu in vodi vsako jutro priplungali v jamo, in ravno tako serčno so brodili zvečer proti domu. Delali so kakor pri najlepšem vremenu, pa se ve da so bili pri tolikem delu vsi zdelani in opleti več kakor po navadi. Tudi Potočina ni strašila ne povodenj ne huda ura. Kedar je prišla versta na-nj in na njegovega sina Janezka, šla sta brez straha, kamor ji je klicala dolžnost.

Tako prideta nekega jutra iz hiše na cesto, ki jo je za palec na debelem pokrivala gosta kalovina. Morala sta v Jurjevo jamo. Tu ju je danes delo čakalo. Z velikim trudom pribredeta po globocih mečavah na neko mesto, od koder je peljala steza v rov. Še nista bila prav na stezi, kar zagledata na ovinku majhno v černo plahto zavito podobo, ki se jima približuje. Podoba na to obstoji ter se na zadnje pred nji ustopi. Morala sta hod ustaviti.

„Stojta!“ oglasi se zdaj črna podoba pahaje ju z rokama nazaj; „vernita se na dom, prosim vaju, ne hodita danes v jamo, vsaj danes ne; bode k vajinemu pridu, ako me poslušata. Serce mi pravi, da žuga vama strašna nevarnost, in moje serce me ni še nikoli ogoljufalo. Če imata še kaj ljubezni do sebe in do svojih, pojdita domú, tu ni danes vajinega opravila.“

„Kdo pa ste vi, da se derznete naju v takem vremenu tukaj ustavljati?“ upraša jo Potočin ne ravno prav židane volje. „Vsaj menda vidite, da je sila. Če sva še deset minut tukaj, naju premoči do polti in tako še kako bolezen nalezeva; tudi se nama mudí in pot je gerda.“

„Kdo pa vam pravi tukaj ostati? Jaz sem le

rekla, da nimata v jamo iti," odgovori zavita podoba razgernivši nekoliko skoz in skoz mokro plahto, da se jej je vidilo obličje. „No, ali me pa ne poznata več? Jaz sem stara Ščirna, in nalašč sem prišla semkaj, da vaju počakam in domú odpravim. Domu, domu pojdita, za božjo voljo! Prosim vaju, ne hodita v jamo. Ali me hočeta poslušati?“

„To so kvante, stara mamka!“ ugovarja nadzornik Potočin; „kvante, in pa ne veste, da morava svojo dolžnost spolniti? Bog obvaruj, ko bi se pravilo od naju, da sva se dala kvantom premotiti in se od praznega straha vernila domú, ko je nama iti v jamo. Ne ne, mamka, ne mudite naju in bodite pametni.“

„Nikarte, za vseh svetnikov voljo ne! rotim vaju pri živem Bogu, ne hodita,“ poprosi ju še enkrat stara žena. „Nekaj mi serce teži ko mora, in neki strah me stiska neznano hudo. Ako gresta danes v jamo, gotovo bo vaji kaka strašna nesreča zadela.“

„Kaj vam je neki prišlo v glavo, in kdo vam je povedal, da se bo nama nesreča godila, ravno danes, ravno tam v jami?“ vpraša jo Potočin že nekoliko nemirnega serca.

„Tega bi ne vedela povedati, zakaj me zdaj toliko skerbí zastran vaju,“ odgovori Ščirna; „vendar to čutim živo, in moje serce mi je vselej resnico povedalo. Zato vaju prosim še enkrat, pojdita domú. Storita se bolna, ali kakor hočeta, da le ne gresta v Jurjevo jamo. Zagotavljam vaju, resnično je po vama, ako me ne poslušata.“

„Kvante, mamka, to so gole kvante. Ako mi ne znate veljavniših vzrokov povedati, kakor so ti-le, dovolite nama vsaj v božjem imenu naprej iti. Domú! to bi se mi še manjkalo. Ali bi mi jo ljudjé v škodo obračali! Ne ne, nikoli ne bo res, da bi se zdaj vračal na dom. Alo, Janezek! Še trikat se prestopiva, pa sva tam, in tam ne bo tako huda. No,

pa z Bogom, mati Šcirna! Pojte domú pod streho, tukaj tako ne morete ostati, to lije kakor iz škafov. Za božji čas, kaj takega še nisem doživel. Čuda, da je človek še zdrav pri takem vremenu. Pojdi Janezek, in srečen pot, stara mamka!“

To rekši htel je Potočin iti, ali stara žena ga prime za roko ter ga z vso svojo močjó nazaj derži.

„O ne, ne podajajte se v gotovo nevarnost, gospod nadzornik!“ nagovarja ga ženica v grozni sili. „Samo danes spolnite mi to željo, doma vam ne preti nobena nesreča, ali tam. . . Ali ste Toneta že pozabili?“

„Pa, Tone! Kaj mi more neki ta človek tam doli v jami? Ali ne veste, da imam toliko delavcev okoli sebe? Naj se le podstopi — . . vendar kaj bi to? Kakor sem rekel, to vse nima nič v sebi, in vi ste se le zatelebali v to reč, da nimate pokoja“, odgovori Potočin znebovaje se polahko stare roke, ki ga je skoro kerčevito držala. „Prosim vas, ne jemljite mi tega več v misel, dobra mamka! To je naša dolžnost, in dolžnosti gredó čez vse, kakor veste. Premislite pa tudi, da smo povsod v božjih rokah, bodi-si nad ali pod zemljo. Bog je povsod in brez njegove vedi ne zgodi se nič na svetu. Z Bogom!“

Tako govore se oddalji, vzdigne svoje oči proti nebu ter odrine, da pride dalje, ker zdelo se mu je, da lije okoli razpotja še nar več. Tudi Janezek zagledavši očeta v terdnem sklepu, prikimlje stari Šcirni z vso prijaznostjo, zbere se iz prejetega straha in hoče dalje; toda mati Šcirna se ga polasti in kakor očeta njegovega, tako je tudi njega vzderževala. Vendar ni ji obveljalo.

„Ho, pa tako spremi vaju Bog, kodar bota hodila“, vzdihne stara svarivka vsa žalostna. „Pojdita v božjem imenu, ker vaju ne more odvracati moje svarilo. Bog sam vé, kako mi serce poka, pa ker me nočeta poslušati, naj se zgodi vajina volja. Ven-

dar to vzemi, Janezek! V tem košu je kruha in teletine, tudi sklenica dobrega vina je zraven. Zadnjo nedeljo so mi bili to gospod fajmošter poslali. Le vzemi, iz serca ti je privoščeno, ljubi Janezek! Jaz imam še obilno takega blaga doma, lahko sem brez tega.“

„Bog obvari, da bi jaz kaj od vas jemal. To vince se bo vam bolje prileglo, kakor nama,“ spregovori hitro mladi premogar ves ginjen od tolike dobrote. „Kako bi vam plačala že samo skerb, ki jo imate za naji, in da bi vam še to izpred ust kradel? Lepa hvala, pa tega ne bodem vzela.“

„Nikar mi tako ne govôri!“ segne mu zdaj stara Šcirna v besedo z odločnim glasom in malo da ne razžaljena. „To moraš vzeti. Če nisem dosegla svojega prejšnjega namena, kakor sem želela; vendar tega mi ne boš odrekel, da bi te malenkosti ne vzela. Vsaj mi pa tudi vse lahko drevi poverneš, ako teh jedil ne porabiš v oglenici. Zdaj pa mi ne ugovarjaj več. Idi z Bogom! Jaz bom med tem molila, da se vama kaka nesreča ne zgodi v Jurjevi jami, Bog ne daj in mati nebeška!“

Da bi stare žene po nepotrebem ne žalostil, vzame Janezek ponujeni koš, vendar ga je terdna volja, ničesar se dotakniti in jej na povratku zvečer vse poverniti, kakor mu je bilo dano.

„Ker ni druga, vam se prav lepo zahvaljam, mamka!“ reče Janezek s serčno prijaznostjo. Zdaj pa moram hiteti, da dojdem očeta in da ne pridem prepozno v rov. Aj aj! Očka so mi že zginili izpred oči. Presneto so jo urezali. Z Bogom, z Bogom, mati Šcirna!“

Po teh besedah odteče kaj lahkih nog, in stara Šcirna gleda s solzami v očéh za njim.

„Vendar nekaj sem dosegla, čeravno ne toliko, kakor sem upala“, govori sama s seboj v tem, ko je Janezkova podoba čedalje bolj zginovala v gosti

megli, ki je krog in krog pokrivala zemljo. „Ne vem sicer, kaj se bo zgodilo, ali nekaj se bo, in da bo grozno, to mi pravi moje serce in merzla zona, ki me spreha, ako le mislim na to. Bog daj, da bi se mi bilo serce zlegalo; toda vsa podoba je —. Eh, kaj pomaga tudi vse to besedovanje, tu je treba kaj početi. Domu tako ne grem, naj le reče gospod Potočin, kar hoče. Zdaj domú! Čuvala bom, če drugega ne morem. Morda se revni starki kako usreči, da odverne nezgodo. Pri tem bodi; jaz ostanem tod okoli, pozneje pa grem lahko v Jurjevo jamo. Ako se kaj pripeti, sem vsaj blizo. Bog vé, morebiti ne bom tam zastonj, ker nekaj bo, to čutim dobro. Da bi tako ne!“

In res — stara Ščirna ni šla domú, da-si je vreme prihajalo čedalje huje. Oblaki so lili potoke in reke z neba. Ako se je kje na nebesni tverdini pobeliti htelo, berž je pritisnil kak oblak hudournik, gnan od urnega vetra, da je zatemnelo nad ubogo černovaško dolino, in novi še bolj dereči lijaki so se udirali znad verhov bližnjih hribov, pohlepno se zedinovaje z deževničnim morjem. Z velikim trudom je čofotala stara žena po vodi in po gosti žviglji, ki se je bila napravila iz vode in zemlje. Da-si jej je ustavljala gošča staro nogo, vendar silila je naprej, kakor kdor si bođi. Na zadnje prisopiha do neke male bajtice pred Jurjevo jamo. Tu postoji hliptaje, kajti težavni hod jo je bil utrudil. Na omenjenem mestu je stala namreč že od davna revna kočura, ki ni imela drugega na in v sebi kakor trohlo streho in štiri stene iz desk. Odpertina, kodar so premogarji noter in ven hodili iz jame, bila so vrata tega večí del zapuščenega ostreška, ki ni bil za nobeno drugo rabo, kakor da so delavci puščali kakošenkrat svoje orodje čez noč v njem.

Stara Ščirna zleze va-nj ter si poišče mirnega in kolikor mogoče nemokrotnega kotička. Od tod je

virila z odpertimi očmi v vhod jame. Vidilo se jej je, da pazi skerbno na nekaj. V najdenem kotičku torej počene, zavije se v mokro plahto še tesneje, potegne jo čez glavo, da je bila več kakemu pokritemu orodju podobna kakor človeku ter opre še bolj pazljivo svoje oči skozi vrata v temno dolino. To dela s čudno stanovitnostjo, čeravno jej premirajo udje od mraza in mokrote.

Zunej ni bilo žive duše. Človek in žival sta se poskrila togoti hudega vremena, vsaki po svoje: ta v zavetje matere prirode, uni v okrilje hiš in koč. Nič ni bilo slišati družega, kakor neprestano šumenje padajočega deža ali votli piš silnega vetra, ki je debele deževne kaplje razprašal in bližnji lijak pretepal in bičal, da je glasno čopljal in se penil ter se v svoji dereči jezi čez nizke bregove zaganjal. Njegovi nemirni valovi so segali že daleč na obe strani in vsa podoba je bila, da zalije v kratkem še viša stajališča. Komaj kacih 15 korakov od vzhoda v Jurjevo jamo razsajala je že precejšna povodenj omenjenega lijaka, in kakor je vse kazalo, htela se je še čedalje več razširjati, ker dež je lil v eno mér in iz vseh krajev so germeli novi in večji valovi. Jami je torej protila nevarnost, kajti bati se je bilo, da ne bi se ta divji tok, vedno se naraščaje, v njo izlil in tam velike škode ne napravil. Samo na sebi bi ne bilo to delavcem kaj velika nevarnost; le veliko truda bi jim prizadjalo, ker bi morali nepotrebno vodo s sesaljkami ven spraviti in se dolgo muditi pri tem delu, ako bi hteli kakor po navadi brez nobenega zadržka delati po rovih. Tudi je bilo mogoče, da pribobni voda kam v kateri oddelek, kjer bi bilo gotove škode pričakovati.

To je dobro vedela tudi mati Ščirna, ki je zdaj zraven vhoda v jami čepela. Premišljala je to reč na vse kraje, vidila je zunaj nevarno guganje kipečega vodovja, in ker je koj presodila, da se utegne

zdaj in zdaj kaj strašnega naključiti v škodo ubozih premogarjev v globoki jami, hoče že za zvon prijeti ali vsaj na pomagaje zavekati, da naznani ljudém pretečo nevarnost, kar se zgrudi komaj vstavša stara žena zopet v kot, in kakor mertvaški pot jo na enkrat po životu oblije. Uboga žena se ni tresla več od naravnega mraza, ampak le od prejetega strahú. Ko je bila namreč vstala naznanjat z zvonom popisano nevarnost, zagledala je zunaj blizo jame moža, ktereга se je njeno serce že davno balo, in ktereга je iz vse duše odurjavala ne samo zavolj sebe, toda marveč zavolj nadzornika Potočina in njegovega sina. Ta mož je bil Tone, njen in vseh poštenih ljudi sovražnik v Černi vasi.

„Kaj išče ta človek tukaj?“ šepeta sama s seboj. „Kaj ima tukaj opraviti? Človek bi prisegel, da snuje že zopet kako zvijačo, ta gerdež! Dobrega še nikoli ni mislil, torej že spet kako prede. Sveti božji križ, če me zagleda!“

Ali Tone se ni kaj dosti menil za ono temno beznico, v kateri je stara Šcirna trepetala; tudi mu ni moglo priti na misel, da se zdaj kaka živeča stvar v njej skriva. On je vse druge reči premišljeval. Od časa do časa je pogledoval na bližnji lijak, s hudobnimi očmi je meril majhni prostor, ki je ločil veršeči hudournik od jame, češ, da mu je tukaj delati ali kaj izračunati. Ko vidi, da se vse lepo vjema, zasije mu na ustnah grozen namuzljeje, da je več hudobi kakor človeku podoben. Na to pospeši svoje korake proti koči. Tu se pripogne, da zleze skozi nizko odpertino va-njo. Stara Šcirna viditi zdaj hudobnega moža pred seboj, strese se od groze in strah jo tišči v gerlu, da komaj sope; vendar ima še toliko zavednosti, da se mu ne ovadi s kakim gibanjem svojega telesa. Previdno kinkne ona zdaj v klopek ter se skrije pod svojo plahto še bolj, kakor je bila poprej skrita. Tone se vé, da je ni mogel za-

paziti, še manj pa spoznati v večernem mraku, ki se je ravno na dolino pogrezoval. Ko bi je bil pa tudi opazil, imel bi jo bil brez dvombe za kup starih oblačil, ki so je morda delavci tam pustili, da se ne premočijo. Tone pa ni potreboval oblačil, in zato se tudi nič staral ni za nje, čeravno je bil že ves razcapudran in raztergan. Ravno vstopivšega je mislila pa Šcirna duha Tonetovega. Kar ga ni bila zavist izglodala, to je pridjal post v zaperici. Viditi je bil še zdaj lačen, kakor da bi se duša v njem lovila. Toliko da se jej nesrečnik ni smilil, tako prepaden je bil. Toda Tonetove oči so vse druge lovile, nego usmiljenje. Maščevanljivost se je bliskala iz njih. Tudi Šcirna je opazila pri vsem strahu, ki ga je čutila, da se nekaj posebnega v njem kuha. Prišedši v kočuro, oberne svoje oči na vse kraje; on išče česa, trepavnici se mu povzdignete in serce mu glasno bije kakor tistemu, ki hoče v hitrici kaj zagledati. In res, kmalo najde v nekem kotu veliko težko motiko. Tone jo koj zagradi in v-š, ni ga več v kočici. Tako ga je sililo ven.

„Čaki, gospodine Potočin, to ti jo bom pa tako napletel, da jo boš dolgo pomnil, če se tam doli ne stegneš. Zdaj mi ne uideš, za to sem že poskerbel!“ zagodernja Tone sam pri sebi.

„Ti in tvoji delavci boste vlačili vodo, da vas bo vse bolelo po životu. Vode pa vam toliko privošim, da se zadušite v njej, ali da je vsaj tako z lepo ne ustavite. Ha ha ha, to bo pač prava kolobocija doli v jami. Ha ha ha!“

Zdaj postoji še nekoliko pred omenjeno kočjo. Predno kaj počne, ozre se previdno še na vse strani. Na široko in daleko ni vidil človeka; živega očesa ga ni, si misli, ga ni, da bi ga ovadilo. Na Boga se ve da ni mislil. Tone zauka v svoji škodoželjnosti, na to se ozre še enkrat okoli, in ko se prepriča, da se mu ni ničesa bati, habne serčno z najdeno

motiko v zemljo. To delo ponavlja tako hitro in krepko, da se motika iskri od silnih mahljejev. Požlepica začne na vse kraje leteti, in voda se udere po ravno narejenem žlebu do Toneta. Zdaj ji odpira pot do jame. Tone maha z motiko, da se mu znoj cedi po životu, in ker je bila zemlja jako premočena, napravi se koj hitro zaželeni žleb. Po storjenem tem delu se po hudičevo posmehne ta neugodni delavec, kakor bi bil Bog vé kaj dobrega učinil.

Še ni bilo pol ure preteklo, in delo je bilo dokončano; samo še ena kepica zemlje je branila vodi, da ni tekla po žlebu. Tone jo spravi proč, kar se izlije v tem trenutku divji tok proti jami nosé seboj vso premočeno rahlo perst, ki jej je stala še kje na poti. Zlohotež je svoj gerdi namen dosegel, nova reka je derla naglo v globočino omenjene Jurjeve jame, da se je njeno veršenje daleč okrog slišalo.

To pa ni še bilo zadosti, le veči in veči prihaja novi potok. Komaj se je bil namreč spustil po narejenem žlebu, kar pritisne voda v še obilniši meri, žleb se širi, na široko liže hudournik perst in kamenje ter je seboj dervi. V kratkem se napravi široka in globoka struga, koder se lovijo hitri valovi proti jami. Tone gleda nekoliko časa razsajanje novega lijaka, potem zahrohota v divjej zloradosti ter zabrusi motiko v kočó nazaj, kjer jo je bil vzal. Človek bi se ga bil ustrašil, tako čudno je obračal hudobnež svoje oči po valovih. Zdaj natakne klobuk na oči pa odide mermraje:

„Zdaj le vlačite vodo, ako se nočete zadušiti. Menda pa vam bodo sesaljke malo pomagale; to ni pohleven dežek, lijak, dereča reka je. Ha ha, brate Potočin! Zdaj pa te bo konec. To je tudi kakor nalašč, in nihče me ni vidil. Tako se mi ne more dokazati, da sem jaz to delo storil. Kdo neki?“

Nekaj minut potem zgine v megli in dežju.

Tone bi bil pa prisegel, da ga ni razun Boga

nihče vidil. Bil je torej popolnoma prepričan, da ga ni nobeno človeško oko gledalo, ko je novo to hudodelstvo doprinašal. Zató se je tako védel pri delu: toda revež, zmotil se je zopet. Stara Ščirna, ki je čepela v bližnjem kotu, vidila in zapomnila si je vse, kar je počenjal v svoji hudobiji. Spoznavši grozni namen njegov, htela je že vsklikniti; ali še o pravem času potlači naglico in ustavi glas, ki jej je bil v gerlu. Ko bi jo bil hudobnež zaslišal, po njej bi bilo, ker skernoben jej je bil že od tistihmal, ko ga je bila pravici ovadila, da je moral zaslužen kaznen v ječi preterpeti. Kako bi bil po tem še le zarevsal v njo vidé, da ga že zopet pase pri enakem hudobnem delu. Stara žena prevdari novo nevarnost, pa se tudi ob enem prepriča, da ne gre delavcem prav za prav za kožo, čeravno je toliko vode v jamo teklo. Torej se potolaži, počene spet v kot in tukaj čaka, dokler Tone svoje hudobno delo dokonča in odide. Ko vidi pa Toneta šila in kopita pobrati, plane kviško, potisne težko mokro plahto od sebe, popade motiko in hajdi ven tudi ona. Tukaj si vse prizadene, da zaruje rov, ktereга je bil Tone skopal, in da tako vodo zastanovi. Toda čeravno je vse moči napela, ni htelo ji delo nikakor odsedati. Vodotok se je bil že tako razširil in reka je postala tako dereča in močna, da je vse seboj pobirala, kar je skerbljiva starka v njo zmetala. Perst in kamenje, vse se je sipalo v jamo.

Vendar stara ženica ni še obupala. Kar zasliši na enkrat iz jame strašen ropot. Ona nategne ušesa, votlo germenje in veršenje se sliši iz globočine, ljudje kričé, voda bobni čedalje močneje; zdi se, da se je doli v jami kaj groznega pripetilo. Mertvaško bleđa prisluša nekaj trenutkov. Od groze se jej koža ježi in roke jej začno derkljati, da ji motika v vodo pade. Ta jo pobere in jo odnese z drugo šaro seboj v temno globočino.

„Tu se je nesreča zgodila!“ tako govori stara Ščirna sama seboj. „Bog se usmili ubozih ljudi doli v jami; toda kaj morem jaz uboga stara reva? Rada bi jim pomagala, ali kako? Grozno, grozno!“

Žena se globoko zamisli, potlej pa nekaj sklene, kar se ji vidi na obličji. Ščirna steče v vas nazaj, in hiti, kolikor jej starost in pičle moči dopuščajo, naravnost k rudarijskemu mojstru, kterege po sreči ravno doma naleti. Urno mu pové vse, kar se je zgodilo, kar je sama vidila in slišala. Mojster zbledi, pa časa nikakor ne zgublja. Hitro zavkaže ljudém, da gredó pomagat. V kratkem je vse mergolelo prišlih delavcev. Prihajali so z lopatami, pikoni in motikami. Prej ko bi si mogel človek misliti, zastanovili so vodo in odvernili jo v staro strugo nazaj. Vendar pri vsem tem, v jami ni jenjalo bobneti in bučati. Možjé to vedno še slišaje niso vedeli, kaj bi počeli, neprestanega ropotanja si niso mogli razložiti.

Šesto poglavje.

Pod zemljo.

Zdaj pa naj se ozremo tudi na Potočina in na njegovega sina Janezka, ktera sta nam zginila izpred oči, odkar sta bila srečala staro Ščirno na razpotji pred jamo.

Janezek, poslovivši se pri stari Ščirni, tekkel je, kar so ga nesle mlade noge, za očetom, ki je kaj berzo stopal že precej daleč pred njim. Še le prav blizo tako imenovane Jurjeve jame ga dohití z veliko težavo, da-si je hitel kakor jelenček po mehkem blatu. Tu je stalo 18 móž v ta namen skupljenih

da gredó v jamo, kakor hitro pride Potočin in njegov sin. Kakor smo že večkrat vidili, bil je Potočin kaj natančen v spolnovanji svojih dolžnosti in tudi danes, čeravno je tako hudo deževalo, niso imeli dolgo na-nj čakati. Kedar pride Potočin, stopi pred delavce rekši na glas: „Dobro srečo Bog daj!“ Ravno tako mu odgovoré tudi premogarji. Na to se nadzornik odkrije in delavci za njim. Po njegovem izgledu sklenejo vsi svoje roke pa izmolijo krepko molitev, s katero se priporočé božji vsegamočnosti, naj jih vsake nesreče obvaruje, ker nevarno je današnje početje. Po tej molitvi se spravijo nekteri izmed premogarjev v prostorno na verigah in vervéh visečo kibljo, ki je bila navlašč za to pripravljena, ostali spusté je z vitlom v globočino. Kar jih namreč ni šlo enkrat v kibljo, ti so pa z vitlom delali. Tisti oddelek pa, ki je bil že spodej, dal je znamenje, in na to znamenje so zopet prazno posodo kviško vzdigavali. To delo se je tolikrat ponavljalo, dokler so bili vsi na mestu. Delavci se pa tam doli ne mudé, ampak brez obotave odrinejo po rovih, da se kolikor mogoče hitro neprestanemu dežju umaknejo. Ko je prišla stara Ščirna do jame, bili so se premogarji že razkropili in se pozgubili v gosti megli. Celó slišati ni bilo več nobenega.

Nadzornik in njegovi delavci stopajo pa med tem zmirom globokejše in globokejše v temne rove, dokler ne pridejo na pravo mesto, kjer bi se imeli dela lotiti. Pri jamski luči, ki je le po malem razširjala svoj blede žar, začnó delati, in v kratkem se sliši neprestano pikanje in kopanje za to pripravljenega orodja, s katerim so tergali velike kose oglja iz več čevljev debelih verst. Tako odbito oglje so potem na vozičke nakladali, in je po ozkih železnicah naprej gonili, od tod pa s pripravljenimi mašinami na dan spravljali. Delo to jim je šlo hitro od rok, ker so bili navajeni delavci.

Nadzornik Potočin je hodil gori in doli, on je le nadgledoval, da se je delo pično in po pravilih premogarstva doverševalo. Ali na enkrat obstoji, obraz se mu nekoliko straha spremeni. Zdaj nastavi ušesa in pazi, da si še sopsti ne upa. Dolgo ne posluša, kmalo pojasnilo dobi o tej reči. Zdi se mu, kakor da dere voda doli po jami, koder so bili prišli v rov. Hitro se poda tje, da se z očmi prepriča, ali ga je uho goljufalo ali ne. Tukaj se pa spremeni njegov strah v grozo, in strese ga po udih, ko vidi, da je resnica, kar se mu je poprej le pozdevalo. Mogočno se je lila in gnala voda po omenjeni od-pertini in ravno tako hitro in silovito se je valila na vse kraje, kakor bi htela zdajci vse potopiti.

„Hajdite, podvizajte se, dobri ljudjé!“ zakriči zdaj Potočin z germečim glasom; „na stran krampe in motike, le hitro k sesaljкам, alo alo! Gotovo je potok čez bregove udaril, in zdaj žene svojo vodo po jami doli v rove. Hitro hitro, da se je prej ko prej polastimo!“

Na ta nenavadni klic popusté delavci svoje delo pri oglji. Kakor se je bil Potočin, tako se tudi oni prestrašijo zaslišati votlo bobnenje derečega potoka. Ali se ni bilo kaj dolgo spogledovati. Razvidili so tudi oni, da se je treba pri tej priči dela poprijeti, preden se voda ne umnoži. Zdaj gre vse, kakor v vihar, koj se pumpna mašina začne gibati, gnana od čverstih rok. Da pred časom ne opešajo delavci, so se čredili pri delu. Delo je šlo nepretergoma od rok, in Potočin se je kaj veselil, ko je vidil, da se jim tako lepo speši in da pridno odpravljajo neugodno vodo. Sesaljke so pile in bljuvale, da jih je bilo veselje gledati. Upati je torej bilo, da se tudi v prihodnjič vode zavarujejo.

„Ako se le ne motim, nima to kaj veliko v sebi; nevarnosti pa celó nobene ni!“ spregovori Potočin s tolaživnim glasom. Znalo se je tudi Potočinu, da se

mu je težki kamen odvalil s serca. On nadaljuje: „Menda pa bodo tudi gori zapazili, da je lijak v jamo stopil, in vsakakor si bodo berž prizadjali, vodo kako zajeziti, da nam tukaj nepotrebni trud prihranijo. Potlej pa, možjé, ni nam še treba misliti na kako nevarnost.“

Pa kakor pred, je hlopelo in hahljalo čedalje glasnejše doli po stenah; toda voda se je dala z lahkoto v stran spraviti, ker mašina je delala v eno mer in delavci so jo pridno zaganjali v tek, kar reskne nad njimi z grozovitim pokom, da je glušilo in kakor bi se bile jamne stene naenkrat uderle nad glavami ubozih premogarjev. Vse stermi kakor opanjeno nad strašnim treskom. Glasi nepotolažljivega obupa in groze zadoné po rovu kakor iz enega gerla. Potočin pa zažene strašen vek:

„Sveta nebesa, to je grozna nesreča! Za božjo voljo, zbežite, rešite se ljudjé! Mašina se je utergala in pogreznila. Kakor se mi zdi, je tudi steno seboj pobrala, ki nas je dosihmal varovala divjega toka. Čujte, s stotero močjó se vali vse podirajoča reka. Urno proč od tega strašnega mesta; dajte poiščimo si poti skozi rove, da pridemo, če je še mogoče, v Martinovo jamo. Ta leži veliko više in ponuja nam tedaj gotovejše zavetje. Naprej hajdimo! Hitro hitro, tu gre za kožo. Janezek, moj sin, kje si?“

„Tukaj sem, oča!“ odgovori znani glas mladega premogarja, ki se zdaj oprijema o životu Potočinovem. Janezka je bilo zares močno strah, ker takih reči ni bil še navajen.

„Ali si tu? Bogu bodi hvala!“ spregovori skerb-ljivi oča. „Zdaj pa le naprej, tu nas gotovo smert doleti, le hitro!“

Tako je naganjal nadzornik delavce k urnemu begu, kajti je dobro vedel, zakaj. Tok je zdaj veršel in se penil s tako divjo oblastjo in toliko vode se je že valilo noter v jamo, da so bila tudi njena

tla v malo minutah na čevelj visoko z vodo pokrita.

Zdaj se zakadi vse v strahu proti onemu rovu, koder se je dalo priti do Martinovega rova. Groza je dala premogarjem peroti, da so leteli, kakor bi imeli perute; ali za njimi so skakali merlizgajoči valovi kakor besnega plesa, da so jim lasje po koncu vstajali.

Premogarji prisopihajo srečno do omenjenega rova. Tukaj pa naleté na drugo nevarnost, ktere si še niso mogli domišljati poprej. En sam pogled jih namreč prepriča, da je čisto nemogoče se preriti skozi ta rov v Martinovo jamo, ker je bil že blizo dva vatla na visokem z vodo napolnjen. Valovi so rastli in rastli in strašno je razgrajal prosti element. Nikdo ni mogel več upati, da more skozi ta rov v Martinovo jamo. Po njem bi bilo gotovo, ko bi se prederznil va-nj stopiti.

„Izgubljeni smo!“ zamerirajo možje videči, da jim je izhod zapert od vseh strani. Drugega si ne upajo spregovoriti, kakor bi se ne hteli še bolj zavedati preteče jim nevarnosti. Stermo tje v en dan gledajo od groze, ali pa merijo z izbuljenimi očmi tuleče vodovje. Kdor je še največ poguma obderžal, bil je Potočin.

„Možje, ne obupajmo, še nismo izgubljeni!“ S temi besedami jim serce dela. Glas njegov je donel krepko in odločno, da se jim kopneče serce zopet nekoliko očversti. „Še eno upanje nam ostaja, prijatelji! Za terdno vem, da se odtod pride v Elizabetino jamo, ki je pa med vsemi najbolj na visokem. Zavoljo tega terdim, da je voda še dolgo ne zalije. Preden tje pritisne, zna se kaj drugega primeriti v našo korist. Vidite torej, da ni še po nas.“

„To je res,“ oglasi se nekdo iz trume;“ toda Elizabetina jama nima nobenega izhoda odz gorej. Ker že za kacih 10 let je ta jama zasuta in zamašena,

ker je nismo potrebovali. Se vé, ko bi bil ta izhod prost, bi se nam zdaj prav nič bati ne bilo. Ako se pa v to jamo podamo, tedaj se sami ulovimo. Jaz menim tedaj, ne kaže, da bi tjekaj šli.“

„Tudi jaz vem dobro, da je tamošnji izhod zapert,“ poprime Potočin besedo; „vendar, kaj hočemo zdaj storiti? Še najbolj pametno bo pri takih okoljščinah, da zaupamo svoje življenje temu zadnjemu zavetju. Tukaj ostati bi bila gotova smert, tam pa vsaj še eno upanje miga. In pa, ali nismo možjé? Ali nimamo še krepkih udov, pikonov, motik in lopat. Zakaj bi neki tukaj roke križem držali in se z lenim strahom še več plašili? Zdaj moramo še to poskusiti, da si odpremo pot skozi zasuto jamo. Možjé! to je moje mnenje in menda je tudi najboljše.“

„Nadzornik ima prav,“ začuje se zdaj mnogo glasov. „Naprej v Elizabetino jamo in k delu brez odlašanja. Naprej, naprej!“

„Tedaj za menoj, vredite se drug za drugim, da ne bo kje kake nepotrebne gnječe, ker vhod v ono jamo je še precej ozek,“ reče Potočin upotivši se nemudoma po neki stranski poti. Za njim bredejo do kolen njegovi delavci. Pot se vije nekoliko zmiraj v tisti visokosti; ali na enkrat prigazijo do nekega mesta, kjer se je jel klanec vzdigovati. Ne kobacajo dolgo po vodi in blatu, da pridejo na suho. Pot je bila zdaj brez mokrote, samo po stenah je še kaj malega curljalo. Premogarji videči, da so za zdaj iz vsake nevarnosti, zaukajo od veselja.

„Ne veselite se prezgodaj!“ opominja je Potočin. „Voda bo še rasla više in više. To vem, da ne upada še, in tudi tako precej ne bode. Hvala Bogu, da ni še tega kraja dosegla, ki je zdaj na suhem!“

„Pa kdo nam brani zazidati ta-le rov; tako bi voda več ne mogla dalje, in ne do nas. Moja misel je, da postavimo zid vmes,“ oglasi neki delavec.

„Kdo nam brani? Nihče nam ne brani, in lahko

bi se to dalo opraviti; toda v našo lastno pogubo bi se zajezili s tako steno, ker bi morali potem zavoljo pomanjkanja čistega zraka brez dvombe poginiti," odgovori skerbljivi Potočin. „Ali si že pozabil, Tomaž, da ne bi mogel zrak nikoder do nas, kakor ravno po tem rovu, in sicer od ravno tiste strani, odkoder nam voda žuga?“

„Res je, res!“ reče na to prejšni govornik. „Jaz nisem mislil na to, da je zgornja jama zasuta. To je pač res strašno! Tako nam smertna nevarnost od obeh strani žuga. Tukaj preobilnost tekočine, tam pa pomanjkanje zraka, ali ostanemo tukaj, ali se pa tam zadušimo. Gorjé, kdo bi si bil kaj takega domišljal? Bog se nas usmili, to je strašno!“

„Vendar pri vsem tem obupati še nikar, Tomaž!“ tolaži nadzornik Potočin na videz nekako mirnega obraza, čeravno se tudi njemu serce v persih trese med dvomom in upanjem. „Kolikor večja je nevarnost, toliko več se morem pognati, da jej kako uidemo. Zdaj je čas, da se jej pogumno zoperstavimo. Borimo se za svoje življenje kakor serčni možjé. To smo sebi in svojim družinam dolžni. Zdaj je pri nas, torej ne obupajmo pred časom.“

Molcé prikimljejo delavci, da-si jim je Potočin tako krepko na serce govoril. Na to odrinejo s prihuljeno glavo dalje za nadzornikom v Elizabetino jama. Tudi na tem potu ne zine nihče besedice, ker gotovo smert je imel vsakdo pred očmi. Poslednjič pridejo do jame. Zdaj se truma nekoliko oddahne, kajti jama je bila še precej na visokem, in nevarnosti se ni bilo bati vsaj za zdaj ne. Potočin preterga zdaj terdi molk s sledečimi besedami:

„Hvala Bogu! čujte, še daleč klompajo in žlompotajo valovi po jamah. Preden segnejo sem gori, bo treba še nekoliko časa. Ako nas ima konec biti, bi sodil, da poginemo prej zarad pomanjkanja zraka kakor pa v vodi. Vendar tudi ta nevarnost ni ravno

tako velika, kakor bi ji kdo prišteval. Na to se smemo zanašati, da nam pridejo tudi od zunaj na pomoč; da pa le lijak zastanovijo, že je pol nevarnosti pri kraji. In to mora biti, tudi jaz bi to storil, in saj veste, naši tovarši so vsi zvedeni možjé, ki ne počenjajo ničesa narobe. Gotovo, oni bodo vse overe in zaderžke odpravili, da nas le rešijo. Res da vode še naraščajo, pa le tako dolgo, dokler hudournika ne zajezé; tako imenovane divje nenapeljane vode iz starih jam nam pa malo škodovati morejo. Jam in rovov ne napolnijo, in zato bomo zraka imeli, ako Bog da, še zmirom zadosti. Česar se pa v resnici bojim, to je lakota; ta nam zna še nagajati. Morda še preteče kakih šest sedem dni, predno se skozi Elizabetino jamo prerijemo. Zategadel moram vas vprašati: Koliko živeža ima vsak pri sebi?"

Delavci odgovoré vsi enako. Nikdo izmed njih ni imel več, kakor samo za en dan, se vé, kakor po navadi. Samo eden ni odgovoril, in ta je bil Potočinov Janezek. Ubogi mladeneč, nenavajen takim nevarnostim, točil je solze v nekem kotu.

"Tako je prav za zdaj, možjé!" povzame Potočin zopet. "Tudi boste sami previdili, da moramo to reč na vse kraje premisliti in vse storiti, kar nam utegne služiti k pridu in v rešitev; tù gre za kožo. Pervo je, da se preživimo ves ta čas, ko nam je tukaj ostati; drugo pa, da se prej ko prej iz te nevarnosti izbavimo. Zato, nasvetujem vam, da spravite ves živež, kar ga imate, vkup in da se ta zaloga v primerne dele razdeli. Vsaj tri dni moramo s tim prestati. Ali ste vsi s tem predlogom zadovoljni?"

Enoglasno odgovoré premogarji, da jim je to po godi. Na to potegnejo iz žepov vse, kar imajo v njih. To spravijo v kot. Tudi poprosijo gospod Potočina, da čuva nad tim blagom in da jim on vsak dan jemlje razdeli.

„To bodem tudi zvesto opravljaj; na moje poštenje, ravno tako, kakor bi imel svoje lastne otroke pred seboj!“ pristavi Potočin. „In še danes bomo začeli.“

Pri merlihanji jamskih luči razdeli zdaj Potočin vso zalogo v tri enako velike kupe, vsak kup pa v dvajset manjših jemljejev, od katerih dobi vsak izmed premogarjev enega. Molcé pojé vsak premogar svoj delež; da-si ni veliko, vendar potolažijo vsaj za zdaj želodec. Nekteri si prihranijo še od tega majhen košček kruha za vsako potrebo ali kakor se sploh pravi, za božji strah. Vsaka drobtina jim je bila zdaj zlatá vredna.

„Zdaj pa,“ začne Potočin na dalje, „zdaj pa, prijatelji moji, moramo se porazumiti zastran dela. To je treba, kakor vidite. Tukaj nas je dvajset. Moja misel je, naj nas na enkrat samo deset dela, ostala polovica pa tedaj, kedar se prvi upehajo. Tako si ohranimo moči, in delo pojde izpod rok brez odlašanja, odlašati pa tukaj ne smemo. Jaz in moj sin bova začela, in še osem mož naj se oglasi za ta začetek.“

Kakor je nadzornik nasvetoval, tako se tudi zgodi. Osem mož se jih koj ponudi, ki kar k Potočinu in Janezku pritisnejo. Ta hip popadejo motike in pikone ter se dela brez obotave lotijo, dobro vedeči, da se poganjajo za lastno življenje; ali Potočin je ustavi rekoč:

„Prijatelji, le še malo poterpljenje! Tu imamo samo dvajset jamskih svetilnic, vsak ima svojo. Ako pustimo vseh dvajset luči goreti, smo v dvanajstih urah v popolnej temoti, v temnem pa se ne dá delati. Po tem takem bo najbolj pametno, da pogasnimo jih sedemnajst; tri luči dajo že toliko svitlobe, da vidimo. Kaj se vam zdi, ali bi ne bilo to dobro?“

„Za žive dni!“ Gospod Potočin ima zopet prav. To je pametno in gotovo, kakor je amen v Očenašu!“

spregovoré premogarji. „Gospod nadzornik, do zobca vse naj se spolni, kar nasvetujete. „To izgovorivši pogasé koj sedemnajst luči ter je denejo na varno mesto. Ostale tri svetilnice pa tako obernejo, da svetijo samo delajočim premogarjem. Na to povabi nadzornik vse delavce k molitvi. Malo pa gorečo molitvico odmolijo, prosé Boga za gotovo pomoč pri tako težavnem početji.

Nadzornik je bil uro seboj vzel, ko je bil v rudnik namenjen; tako je mogel vsaki čas povedati, koliko je ura in kdaj da je, po noči ali po dnevi. Šest ur neprenehoma je delal s svojim oddelkom; potem jih prevzame delo družih deset premogarjev, ki so bili že čili in spočiti. Šlo je delo urno kakor po pošti; roke, motike in pikoni so se gibali, da je bilo kaj.

Možjé, ki niso več delali, poiščejo si zdaj primernega počivališča. Nekatere je trud tako zvil, da niso mogli s svojimi udi nikamor, nekteri se usedejo na kamne ter zabingljajo z nogami veselé se, da so kaj k rešitvi pripomogli, nekteri pa pobesijo glave misleči na hudo nevarnost, na sebe in ubogo svojo družino.

Prebivanje posutja je bilo zeló težavno in nevarno ob enem. Samo previdnosti zvedenega nadzornika so se imeli zahvaliti, da se jim ni kaka škoda napravila. On je delavcem vedno v roko stregel s svojim razumom, napeljevaje je pri delu.

Pri vsem tem pa, da so neprestano se pehali in trudili, delo se jim je vendar počasi odsedalo, in marsikteri med premogarji je jel dvomiti nad izpeljivostjo tako ogromnega početja, marsikteri je vzdihoval in se izgubljenega imel. „Bog in vsi svetniki!“ so šepetali med seboj, „nikoli več ne bomo vidili sinjega neba, nikoli več nas ne bo solnce obsevalo. Pomagaj, kdor je živ!“ Tako so mermrali možjé. Pa da-si ravno so tiho govorili, Potočin je vendar vse uganil iz njih-

vih obličij. Na očéh jim je bral pobitost in klaver-nost, ko so z žalostnimi pogledi pomerjali mali vspeh štirindvajseturnega neprestanega dela.

„Za božjo voljo, možjé! Meni se zdi, da vam že serce upada. Nikar mi ne obupajte, rotim vas pri živem Bogu!“ Tako je tolaži in nagovarja nadzornik delé med nje drugi jemlje z vso skerbjó hranjenega živeža. Bog je blizo, in tudi človeška pomoč ne bo menda daleč. Da-si gré naše delo počasi izpod rok, vendar ni nikakor dvomiti, da so naši tovarši nam na pomoč prihiteli. Zdaj res ne vemo ne kod ne kam; ali kmalo bomo rešeni, ako Bog da!“

„To je pač tanko upanje, in berž ko ne se goljufamo v tej misli!“ seže mu v besedo Matevž, že postaren in zveden premogar žalostno majaje z glavó. „Kako hočete, da vedó naši tovarši tam gori, kje smo in da smo tukaj in ne kje drugej? Rudnik je dolg in širok. Ne ne, gospod Potočin, vi nas samo tolažite. Bog daj, da bi se bil jaz zlagal; ali vsakdo izmed nas je prepričan, da mu bo v vodi konec storiti. Tu ne gre družega pričakovati. Oh, tukaj jo sklenemo!“

„Kaj še, ljubi moj Matevž! Nikar mi tako ne govôri!“ reče Potočin. „Na tem ni ravno toliko, kakor ti misliš, verjemi. Lepo te prosim, ne misli in ne govôri tako napčno; tako bi žalil vikšo našo gosposko in tovarše. Si pač pameten! Da bi nas ne iskali, zdaj ne iskali? Gotovo se že davno pehajo, da nas rešijo. Da da, naši prijatelji ne bodo pred odjenjali, da nas iz smertne nevarnosti izbavijo. K večemu zna to dalj časa terpeti, kakor se jaz nadjam; ali da nas iščejo, to je gotovo, moj Matevž!“

„Denimo pa tudi, da nas iščejo,“ odgovori Matevž; „tega si vendar ne morem razložiti, koliko bi nam to pomagalo. Kdo jim pové, da smo zdaj ravno v Elizabetini jami? Kje naj bi začeli kopati?“

„Če tega tudi prav za terdno ne vedó, toliko se jim bo pa pozdevalo, da smo tukaj;“ pristavi nadzornik Potočin na te besede. „Naši jamomerci, rudarijski mojstri in nadzorniki vedó to ravno tako dobro kakor jaz, da leži Elizabetina jama najbolj na visokem izmed vseh jam v tem rudniku. Oni vedó tudi še bolje od mene, da je bila ta jama pred toliko in toliko leti zasuta in da, ako jo prekopljejo, najberže in nagotovejše do nas pridejo. Nadalje so jih morale skušnje izučiti, da so vsi rovi, kar jih z jamami v zvezi stoji, že z vodó zaliti. Iz vsega tega sledi to: Oni morajo vedeti, da smo v tej jami zavetja iskali. Ali ne razumete tega, prijatelji?“

„Ravno tako mora biti, kakor gospod Potočin pravi!“ oglasé se zdaj delavci. Pri teh besedah zablisnejo jim oči, ki so se malo prej izgubljene mislili, kakor blisek iz černih oblakov. Samo Matevž otresa dvomé z glavo.

„Naj je tudi vse tako, kakor vi pravite, gospod Potočin! vendar kaj nam bo vse to pomagalo. Nič, gotovo nič!“ tako začne Matevž spet. „Nič nam ne bo pomagalo; naj nam tudi pridejo na pomoč, ali pa opravem času? To je važno vprašanje. Ne ne možjé; pomoči ne doživimo in rešitelji, ako pridejo, ne najdejo družega za nami kakor černe od lakote zgrudene merliče. Kaj pa da, tako precej ne pridejo! Najmanj še kacih štiri ali pet dni je treba, da se skozi Elizabetino jamo prerijejo, če ne še več. To ne gré tako hitro, kakor bi človek mislil; delo je mudno in težavno. Oh, lakote bomo umerli! Vode se vé ni se nam več bati, ker prepričal sem se do dobra, da voda 12 ur več ne raste. Od tega časa se ni še za palec več povzdignila, to vem za terdno, ker sem jo dobro opazoval; ali kaj smo si na boljem? Umreti tako ali pa tako, umreti pa moramo!“

„Kaj smo si na boljem? Če voda upade, smo na konji!“ segne mu hitro Potočin v besedo s to-

laživnim in krepkim glasom. „Le serčno, serčnost velja, prijatelji! Le pridno rijmo naprej. Ako naši tovarši tam gori rok križem ne deržé — in da jih ne deržé, to vem — smemo se na gotovo rešitev zanašati. Naš verli Matevž vidi vse černo; jaz pa terdim, da ni še take sile. Še imamo živeža za dva dni, in, ako Bog da, se v dveh dneh veliko opravi. V tem času se pa tudi lahko kaj primeri v našo korist in hasen. V božjo previdnost moramo zaupati, v Boga, ki vse vodi. On skerbi za najmanjšega čer-vička, za najmanjšo stvarco, kamor človeška skerb več seči ne more, in da bi nas zabil in puščal tukaj revno poginiti? O ne, možjé! Terdno upanje naj nas še navdaja, dokler igrajo še dihljeji na naših oslabelih ustnicah. Le premislite, koliko terpé naši ljudjé, ker nas morda že mertve menijo. Kako mora neki našim ženam pri sercu biti! Toliko skerbljivih žen terpi, one vzdihavajo, se jočejo zastran nas. Ko bi pač vedele, za gotovo vedele, da smo še živi tukaj v temotni globočini z vodó zalitega rudnika, kako težek kamen bi se jim odvalil s serca! Morda so naše žene in otroci ravno zdaj nad nami, željno pričakovaje, kdaj da se zadnja plast udere, ki nas od njih loči. Jaz terdim, da se bo to kmalo zgodilo; rešitev ni daleč, čeravno še nobenega pokanja ne slišimo, moje serce mi to pravi. Tedaj, komur še moško serce v persih bije, zasučé naj roke; motike in pikoni naj delajo kakor pred, tu ni odlašanja. Alo, Bog je z nami, on vidi našo revo.“

Te krepke besede navdajo može zopet s prejšnim pogumom. Omamljenost, ki se jih je bila tako močno polastila, da se niso skoro svojih ljudi več spominjali, zbežala je iz njihovih serc in misli. „Zdaj veljá!“ tako je germelo po jami. Motike in pikoni se znova zaganjajo v terdno sutje, da bi ga razrušili in prostor si naredili. Potočin in njegov sin Janezek tudi zdaj v izgled služita. Ni bilo tako nevarnega

mesta, da bi dela tam ne začela in doverševala. Kakor dva pretepana sužnja sta se potila.

V tem preide en dan, noč pride in preide. Z delom je šlo le počasi, in od rešitelja ni bilo ne duha ne sluha. Groza namala svoje strašanske podobe na obrazih obupnih delavcev, čelo se jim zgerbanči v mertvaške gube. Kakor sence tavajo po jami — lačni in brez nobene nade. Zdaj se zberó kakor po nekem nagibu od gládú terpinčenega želodca okoli Potočina z votlimi pogledi tirjajoči poslednji odmerek pičlega živeža.

Poslednji — Oče nebeški!

Pomoč, kje si? Ako kmalo ne prideš, pomerje dvajset ljudi v temni zaperici nesrečnega rudnika. In kje je še toliko zaželena pomoč? Delavcev ušesa ne slišijo nobenega znamenja rešivne roke, nad njimi je še vse mertvo kakor v grobu; k večemu da se siplje z motikami načeto sutje, še to le po malem. Toliko časa so že delali, in tako malo so storili pri toliki težavi. Gotovo smert pred očmi imeti, stradati, in med tacimi okoljščinami še misliti na uboge zapuščene sirote nad zemljo, to je zdaj opravilo njihovih duš. Tirjave telesa so silneje in prederznejše od dušinih, torej je lažot razgrajala po črevih kakor razdirjajoči strup. Čversti so bili prišli v jamo, izpite, zmeršene, namergojene in skoro breztelesne pošasti bi gledal zdaj beli dan v njej. Obup je sejal svoje spake po obličjih sestradanih premogarjev.

Kakošne podobe! Pri pojemajočem merlenji jamskih luči so se zvijala še človeška hrodja, da bi groza bilo je pogledati. Serčnost je popolnoma pobegnila od njih, pa tudi strah se jih več ni lotil, ker udali so se v osodo; ali prav za prav strašna omamljenost se jih je polastila, da niso več slišali ali poslušali Potočinovih besedi, s katerimi jih je še tolažiti skušal; danes se mu ni htelo spešiti. Možjé so molčali, če je še tako žarno govoril. Snedši zadnji odmerek

kruha, hočejo se pogumnejši zopet dela lotiti, ali ko vidijo tovarše brez dela, podajo se tudi oni v kot čakati gotove smerti.

Zopet preide dan, zopet pride in preide noč; vspeha pa malo ali nič!

Delavci ne delajo več. Čemú bi se pa tudi zastonj trudili, saj ni k nobenemu pridu? Úpa ni več, da jih kdo reši, to je nemogoče. Želodci se jim z novo togoto oglašajo. Možje se vlačijo kakor megle brez vetra sterma pred sé gledaje; prejšni žar v očéh je ugasnil, in tudi sapnik se jim je kakor zalopnil, ker nobene besedice ni bilo več spraviti iz njih, čeravno jim je nadzornik Potočin z vso zgovornostjo prigovarjal, da bi jih k prejšni tvornosti obudil. Toda vse zastonj. Duševne moči so bile jim do cela omamljene in poderte, obup je neusmiljeno tlačil serca njihova in misli se jim niso mogle više povzdigniti kakor do strašnega jamskega stropa.

„Vsaj vemo, gospod nadzornik, da je vam na sercu ležeče nas te brezupnosti rešiti,“ povzame stari Matevž, ki je enako unim brez moči in ves potert na tleh ležal v groznic serčnih stiskah. „To vemo vsi, da nas tolažite, vendar kaj to pomaga! Umreti nam bo vendar le. Nad nami se nič ne giblje, in zdaj je, kakor veste, poslednji čas. Vsak up je šel po vodi. Toliko je gotovo, ta reč je tedaj pri kraji in po nas je.“

„Uboga moja žena!“ vzdihne zdaj na tihem nadzornik Potočin dobro vedoč, da bode blizo tako, kakor jo je Matevž povedal. „In ti ubogi Janezek! Tako mlad, še ne v cvetji svojih let, in moraš že tako revno poginiti! Oh, moj Bog, to je pregrenko za-mé! Ko bi že bil sam, tedaj bi toliko ne maral.“

V tem, ko Potočin te zadnje besede pošepetá, prime ga nekaj za roko. Pri tej priči se Potočin oberne in kaj vidi? Njegov Janezek mu z roko maha in z očmi miga, naj je tiho in naj hitro za njim gré.

Janezek odpelje potem svojega očeta v stranski kot slabo razsvitljene jame. Tú postoji in pošepetá mu na uho nekako skrivnostno, ozrevši se poprej na vse strani, ali kdo ne prisluša.

„Ne obupaj, očka; vsaj za naju je poskerbljeno, da ne bó tako prec po nama. Lej, tu potipaj, to je nekaj!“

In s temi besedami podá očetu odperti jerbas, ki mu ga je bila stara Ščirna tako rekoč vsilila, predno sta prišla v jamo. Potočin bi ne bil več svojim lastnim očém upal, ali pogled in potip ga koj prepričata, da je v jerbasu polna sklenica dobrega vina, pol hleba črnega pa tečnega kruha in cela kepa pečene teletine. Potočin zauka na ves glas od veselja. Pa kaj bi tudi ne? Tu je bil živež za vse njegove ljudi.

„Za božjo voljo!“ Janezek očeta skerbno opominja bojé se, da bi delavcem tega ne ovadil. „Da zapazijo, da imamo ta zaklad v pestéh, pomagaj kdor je živ potlej, iz rok nam ga izpulijo, in —!“

„In?“ izrekši to besedico pogledá Potočin svojega sina z debelimi očmi, kakor bi ga htel nekaj poprašati — „in midva, si htel reči Janezek, midva bova sita ter gledala meni nič tebi nič na nesrečne tovarše, ko bodo lakote in žeje pojemali in umirali? Kaj ni tako? Se vé, oni niso še ničesa preterpeli z nama. To je pač po šegi velike gospode. Oni večidel svojega revnega bližnjega pozabijo. Njim je že zadosti, da so sami zadovoljni in siti; za to nimajo časa, da bi porajtali nadlog družih ljudi, ki blizo okoli njih stradajo in Boga hitre pomoči prosijo, katero jim bližnji sosed odreka. Da ti povem, če bi ne vedel, da si to iz zgolj ljubezni do mene govoril, kakor je Bog živ, kaznil bi te.“

„Óh moj oča!“ prestriže mu Janezek besedo s trepetajočim glasom. „Prosim te, ne misli kaj takega od mene. Saj veš, da sem tvoj pravi sin tudi po

občutkih. Jaz nisem mislil na-se, ko sem skrival to blago; ampak le na-te in na mater. Je li to taka pregreha? Človek misli najpred na to, kar je blizo njega. Kruh pa, meso in vino s teletino vred je naša lastnina.“

„In ti-le, ali niso celó poslednje grižljeje med nas razdelili?“ praša Potočin. „Sicer pa le stori, kar ti je ljubo in drago; jaz pa, to si dobro v možgane vtisni, jaz se tvojih jedil nikakor ne dotaknem, ako se med vse ne razdelé, kakor tirja to kerščanska ljubezen. Si me razumel?“

„Tako le razdéli, kakor veš, da je prav, oča!“ spregovori Janezek vzdignivši jerbas od tal. „Za vès svet bi ne htel, da bi se mi samopašnost očitala.“

„Zdaj govoriš, kakor sem pričakoval od tebe, od verlega sina svojega. Tako je prav!“ reče Potočin objemaje in poljubovaje kaj serčno ginjenega Janezka. „Pojva, povejva ubogim tovaršem to preveselo novico. To jih bo pač zopet na noge spravilo, žarek novega upanja jim bode posijal v obupna serca. Vendar, povej mi hitro, kako je prišlo to v tvoje roke?“

Janezek pové vse s kratkimi besedami.

„Bog daj blagoslov stari materi Ščirni!“ dé Potočin jako ginjenega serca. „Ako se rešimo, in da se bomo, to upam od božje dobrote in vsegamogočnosti, imamo se posebno tudi njeni ljubezni do nas zahvaliti. Zdaj pa nikar se tukaj več ne mudiva; hajdiva, Janezek!“

„Hej hej, prijatelji!“ zakliče z veselim glasom nadzornik Potočin stopivši v sredo svojih nesrečnih tovaršev. „Če Bog če, ni še celó po nas. Ali ne vidite? Le sem pogledjte, ako vas še kaj mika. Tù so jedila in dobra pijača, da zda vsaj za vès ta dan. No, ali ni to kaj vredno? No, tovarši, vstanite!“

Nekteri molché kakor zid v strašni omamljenosti; oterpnjenje jih je že pogospodarilo toliko, da niso skoro več misliti ali prevdarjati mogli, ker možgani

so jim bili opredeni z mērzlo mrežo obupa; nekterim — in ti so bili večina med delavci — zaigrá prisiljen ali maloupen nasmehljaj ob ustnah; povzdignili so glavo tako reči po nekem živalskem nagibu; ali ker so se že več dni dali pitati z lepimi besedami Potočinovimi, mislili so tudi ta poziv novo komedijo in zopet glavo nagnili. Kar jih je bilo kaj več krepkodušnih — in teh je bilo prav malo — ti so se Potočinu vendar približali, ker človek se pri vsem tem težko od tega sveta loči. Potočin pokaže jim hleb, velik kos mesa in sklenico vina. Pri tem pogledu zadoni kakor iz enega gerla gromovit klic po jami, razuzdano veselje zapodí leno kri po žilah premogarjev v bliskolet, oči se jim zopet bliskajo in hrumé nepoterpežljivo gnjetejo se okoli Potočina.

„Enmalo poterpljenja, in pri miru bodite,“ tako je Potočin resno pa rahlo upokojuje. „Kar nam je tukaj Bog poslal, to bomo pošteno in enako med seboj razdelili tako, da se ne bo imel nikdo za kaj pritožiti. Vendar enmalo saksebi, da morem rezati in deliti.“

Na to rahlo posvarilo storijo mu delavci potrebni prostor; ali ko bi mogli, z očmi bi mu bili sladkodišeče kose iz rok snedli. Potočin razdeli vso novo zalogo na tanko v dvajset delov. Vsaki del še razpoloviči, da zamorejo s to jedjó še dva dni shajati.

„Ne boste mi zamerili, da delam tako; ali to je treba. Vsaj me razumete? En pridobljen dan je morda življenje.“

„Je že prav tako!“ odgovoré mu premogarji prikimljaje zadovoljno. Potočin podá vsakemu svoj del kruha in mesa. Delavci so jedli s pravo kerščansko pobožnostjo.

„Zdaj pa, verli moji prijatli, še nekaj, kar vam bode serca okrepčalo,“ povzame Potočin zopet. „Poglejte, v tem jerbasu imam še polno sklenico vina; tudi to si bomo po bratovsko razdelili.“

Na te besede zaukajo vsi kakor iz enega gerla,

da se je strop tresel. Potočin pa vzame izpraznjeno leščerbico, jo skerbno osnaži, vlije nekoliko vina v njo, ter jo podaja vsakemu zaporedoma. Se vé da je bilo vina le malo, ne dosti več kakor za en perstan; vendar jih je vino pokrepilo, da so čutili zopet nekaj poprejšnih moči. Iz prej pobešenih in skaljenih oči se je zabliskal zopet žar novega življenja. Premogarji zgrabijo kakor na dano povelje motike in pikone, ki so jih bili v nejevolji in obupu proč vergli. Nov up jih je oživil, dela so se spet lotili.

Potočin in njegov sin Janezek sta bila tudi zdaj najperva pri delu, kakor vselej. Že se vzdigne deset motik, da se koj zasadé v terdo stlačeno sutje, kar zadoni na enkrat iz ust Potočinovih gromovit: „Stojte!“

Motike šterlé še kviško, zdaj pa jih derzé oterpnjene roke osupnjenih premogarjev. Na Potočinov klic obstojé kakor opanjeni ter gledajo z votlimi očmi in začudeni v Potočina. Perva njihova misel je bila, da je Potočin morda kako nevarnost zapazil.

„Sveti križ, ali ne slišite ničesa?“ spregovori Potočin po majhnem prenehleji. Glas se mu je tresel. „Tako vendar poslušajte. Jaz slišim nad seboj rožljanje motik in pikonov. Rešitelji se bližajo. Bog bodi počeščen!“

Premogarji si ne upajo več sopsti, tako pazljivo so prislušali; ali Potočin se ni prevaril. Še od daleč pa vendar slišljivo je prediralo skozi sutje votlo pikanje do ušes pazljivo poslušajočih delavcev. Nekaj je rožljalo in ropotalo nad njimi, toliko so že zdaj mogli presoditi. Še nekaj minut so nastavljali ušesa, potem pa se zglasí veselja vrisk po temni globini zasutega rudnika. Solze radosti zalijó oči premogarjev. Nekteri se objemajo in poljubujejo, nekteri pa padajo na kolena in — molijo.

Od tega trenutka je bil vsakdo prepričan, da je rešitev blizo. Novo upanje je polnilo vse serca. Toda premogarji niso rok križem deržali, ampak po-

padejo zopet orodje, kakor hitro se veselja prvi vihar uleže. Zdaj je veljalo rešiteljem v roke seči.

Čeravno so pa od obeh strani delali hitro, kolikor je mogoče bilo, vendar je prešlo več kakor 24 ur, preden so jamo poderli. Komaj je predor narejen, zasliši se glas rudarijskega glavarja:

„Bog z vami, možjé! Ali ste vsi živi?“

„Vsi, Bog bodi zahvaljen!“ zakliče Potočin.

Pri teh besedah se sliši odzgoraj glasen vrisk. Ko to ukanje nekoliko poneha, kliče rudarijski glavar zopet: „Pazite možjé, zdaj vam pošljemo kruha, mesa in vina, da se okrepcate. V tem pa bomo mi predor toliko razširili, da se lojtre nastavijo.“

„Hvala, velika hvala, gospod glavar!“ reče Potočin na glas.

„Vse se nam bo prileglo, ker lačni smo. Živel, gospod glavar!“

„Živel, živel!“ prilaga gromoviti klic premogarjev.

„Že prav, že prav! Toda pazite, in dobro naj vam tekne!“ odgovori rudarijski glavar.

Po teh besedah prikažejo se precej nabasane cule, sladkodišeči zavitki in nekaj jerbasov s polnimi sklenicami. Ukaje sprejmejo premogarji podarjena darila. Potočin razdeli med nje kruh, teletino in vino. Kakor da bi žgal, pojedó vse ter si tako silni glad potolažijo. Potem začne Potočin zahvalno molitev na glas moliti, za njim vsi delavci.

Zgoraj so se trudili in delali, da je bilo kaj. Pikoni in motike so se čversto zaganjale v kamenje in perst. Kar se zopet rudarijski glavar oglasi: „Možjé! zdaj stopite v stran, da koga kaj ne poškoduje. Zdaj zdaj se bode zadnja plast razrušila in vsula v jamo. Samo ta nas še loči od vas, v stran!“

Možjé se koj ognejo po danem povelji, in Potočin naznani rudarijskemu glavarju, da se je zgodilo. Še kopljejo in kopljejo; ali na enkrat se zasliši grozno treskotanje in germenje. Kakor iz širocega dim-

nika se vsuje in udere debelo kamenje in perst v jamo. To ni bilo drugače, ko kedar se gora pogrezne.

Leteči prah je še branil, da ni dan posijal v temno globočino. Pa komaj se nekoliko poleže, že prideró prijazni solnčni žarki v jamo. Premogarji je z glasnim vriskom pozdravijo. Ne dolgo potem se spusti odzgoraj velika kibla, in iz nje stopijo rudarijski glavar, mojster in še drugi oglenični uredniki. Serčno se pozdravljajo v jami.

„Dobro srečo vam vošim!“ nagovori je rudarijski glavar, in s temi besedami vsakemu zaporedoma roko podá. „Hvala Bogu, da vas še vse žive in dobre volje nahajam. Vsi vaši znanci, očetje, matere, sestre, žene in otroci, ki vas zgori čakajo, so mi naročili, naj vas prav serčno pozdravim v njihovem imenu!“

„Zahvaljamo se vam v živo za te pozdrave, gospod glavar!“ povzame Potočin. „Pred vsim se pa vam zahvaljamo za pomoč, ki ste jo nam prinesli. Bog vam to stotero poverni zdaj in vekomaj!“

„Tiho, tiho, gospod nadzornik!“ segne mu v besedo glavar. „Mi smo le svojo dolžnost izpolnili, ravno tako, kakor bi bili vi na našem mestu storili. Hvala gré samo Bogu, ki nas je na pravo mesto napeljal, da smo tukaj kopati začeli. Šaj nismo mogli vedeti, ali ste tukaj ali ne, dozdevalo se mi je to, ker vem, da leži Elizabetina jama najbolj na visokem. Tudi sem si mislil, da vé ta ali uni za zasuto jamo. Vendar smo si bili v velikih skerbéh zavoljo vas, dokler nismo vaših motik in pikonov zaslišali. Še enkrat: Hvala Bogu, da nas je Njegova modrost na pravo mesto napeljala. Zdaj pa nadzornik Potočin povejte, kako je prišlo, da so skoro vse jame in rovi zaliti?“

„Sisalka se je utergala, in tako se je divjim potokom pot odperla,“ odgovori Potočin. „Torej smo morali urno na to stran, ako nismo se hteli zadušiti.“

„Ravno tako sem si tudi jaz to nesrečo razložil,“ nadaljuje glavar. „No, škoda se da lahko popraviti, in kedar bodo nove sisaljke zaigrale, hočemo tudi vodo iz jam iztrebiti. Za zdaj je zadosti, da ste le vi rešeni. Pa kaj ste jedli v tem času? To je vendar čudno, da niste lakote pomerli. Ali ste morda kaj več živeža pri sebi imeli?“

Potočin odverne na to s kratkimi besedami, da so vse med seboj razdelili, kar so pri sebi imeli; toda premogarji niso bili s tem odgovorom zadovoljni. Povedali so rudarijskemu glavarju, kako blagoserčna sta se pokazala Potočin in njegov sin Janezek, da se imajo samo njima zahvaliti za življenje, sicer bi bili lakote umerli. Potočin je htel ugovarjati, pa rudarijski glavar mu rahlo veli, naj molči. Zdaj si da vse na tanko dopovedati, kako in kar se je bilo dogodilo. Vse zaslišavši podá rudarijski glavar roko Potočinu in Janezku rekoč:

„Vi dva sta poštenjaka! Zdaj je pa moja dolžnost, da sporočim našim vikšim vse na tanko, in to bodem, kakor resnica tirja od mene. Tudi verla stara Šcirna je zaslužila našo serčno zahvalo. Toda za zdaj je zadosti. Lojtre so že nastavljene. Tedaj kviško možjé, Bog je z nami. Tudi ne smemo vaših ljubljencev preveč v tem nemiru puščati. Vsakrat jih gré v kiblo, kakor veste.“

V eni uri so bili vsi gori. Objemanja, jokanja in vriskanja ni bilo ne konca ne kraja. Ta prizor naj si ljubeznjivi bravec sam ~~izgleda~~, ker manjka besedi vse to živo popisati. Odkar je stala Črna vas, ni bilo toliko veselja v njej.

Ko se navriskajo in najočejo, gredó premogarji in tam zbrani ljudjé v cerkev molit in se Bogu zahvaljat za rešitev dvajsetih mož. Po opravljeni molitvi se ločijo za ta dan. Premogarje pa, ki so bili toliko časa zakopani v globokem rudniku, odpeljejo znanci in sorodniki na dom veselé se iz vsega serca, da so

rešeni in družinam povernjeni bili. Ni bilo menda v vsej Černi vasi človeka razun Toneta, ki bi se ne bil ž njimi veselil.

Sedmo poglavje.

Konec.

Drugi dan po popisani rešitvi se je jelo misliti na Toneta, ki je bil vso škodo v rudniku vzročil, pa tudi življenje toliko mož v smertno nevarnost pripravil. Kako bi ga bili mogli tudi pozabiti? Hudobija je bila prevelika. Sploh se je mislilo, da se hudo delnik v bližnjih gozdih skriva; zato jih je dala gosposka natanko preiskati. Pa tudi to delo je bilo zastoj, čeravno so tako rekoč vsak germ, vsako drevo in votlino pridno pregledali. Nihče ga ni videl več, odkar je bil zadnjič vodo v rudnik napeljal. Ni čuda torej, ako so verjeli, da se je že iz dežele pobral, kjer je bil vedno v nevarnosti ujet in kaznjen biti. Torej niso nič več mislili nanj.

Potočina pa Janezka in stare Ščirne niso tako pozabili. Rudarijska gosposka ni pozabila blagoserenosti teh oseb. Glavar je napravil pismeno sporočilo, v katerem je ves prigodek na tanko in na drobno popisal, pa tudi nadzornika Potočina, njegovega sina in Ščirno s posebno pohvalo omenil. To sporočilo je odposlal na vlado. Na to pride iz kabineta odpis, ki je vsa poštena serca v Černi vasi z veseljem navdajal. Vladar je namreč z gorečimi besedami pošteno in nesebično obnašanje Potočina in njegovega sina pohvalil ter jima podelil veliko zlato svetinjo v spomin rešitve. Verh tega je dobil glavar povelje, da jima poviša plačo na dvojno za vse žive dni. Kar se pa stare Ščirne tiče, ki je prav za prav vso nesrečo odvernila, naj se jej obilna pokojnina odmeri za vse njeno življenje.

Odkar se je bila ta nesreča v oglénici prigidila, prešlo je več tednov in mescev. Deževati je sicer jenjalo, ali hud mraz je nastopil, kakoršnega niso Cernovaščani še pomnili.

Kar pride nekega dne lovski fant bližnjega logarja v pisarnico rudarijskega glavarja, ter mu naznani, da je našel v gozdu ostanke človeškega trupla. Tem besedam pristavi še to, da je ta merlič najberže truplo hudobnega Toneta, ki je bil že davno izpred oči Cernovaščanov zginil. Berž ko ne, da je padel znad sterme pečine, nad katero je kakih 100 čevljev temotna in obraščena votlina. Vhod v to votlino je močno nevaren, vendar gré misliti, da se je Tone v njej skrival, ogibal se gosposkih preiskav. Ni druga, ko da mu je spodletelo, ko se je po gladkih stenah gori in doli plezal ter v globočini hudobno življenje sklenil.

Ta novica se s čudno hitrostjo po Černi vasi razširi. Ljudjé deró kupoma na omenjeno mesto. Tudi komisija z zdravnikom in župnikom vred se tje podá. Celó stara Ščirna se ni ustrašila tje iti, čeravno ni več lahko hodila; toda videti je htela, ali je res.

Kakor je bil lovski fant povedal, tako je tudi bilo. Zdravnik preišče ostanke nesrečnika in se pripriča, da mu je bila čepinja in mnogo kosti zlomljenih. Mnogi dokazi so jasno govorili, da je to truplo Tonetovo. Njegova oblačila in veliko spričeval, ktera je vedno seboj nosil, pravila so še bolj očitno, da imajo pobitega Toneta pred seboj.

Pogledi očitne groze so se obračali z nekakim strahom na truplo mertvega hudodelnika. Vse je molčalo.

„Človeški pravici je sicer ušel,“ spregovoré župnik s slovesnim glasom, „božjemu sodu pa ni mogel uiti. Lejte ga, tukaj leži; kakor je delal, tako je umerl. Božja roka ga je kaznila. Grešnika pa, kterege je strela božje pravice tukaj treščila, priporočajmo milosti nebeškega Kralja. On naj se usmili njegove duše!“

KAZALO.

	Stran.
Pervo poglavje: Hudobni mož v Černi vasi	3
Drugo poglavje: Potočin in Tone	18
Tretje poglavje: Nedolžnost in krivica	29
Četerto poglavje: Vernitev	55
Peto poglavje: Hudodelstvo	62
Šesto poglavje: Pod zemljo	77
Sedmo poglavje: Konec	99

KAZALO

Založba društva sv. Mohora.

Književno naznanilo.

Po gg. bukvarjih: J. Leonu in E. Lieglu v Celovcu; J. Giontinitu, J. Lerherju in M. Gerberju v Ljubljani; K. Soharju v Gorici; J. Tarmonu v Celju; Fr. Lejrerju v Mariboru; J. Schimpfu v Terstu; J. Vepusteku v Novem mestu in J. Rešu v Kranju se dobivajo sledeče družbine bukve:

	gld. kr.
1. Slovenske večernice 1. in 2. zvezek vkup 1860	— 30
2. " " 3. zvezek 1861 . . .	— 20
3. " " 4. zvezek 1861 . . .	— 20
4. Zgodbe sv. pisma starega zakona 1860 . . .	— 40
5. " " novega zakona 1860 . . .	— 40
6. Marije rožen cvet. Molitevne bukve s premišljevanjem v počesenje narsvetejših serc Jezusa in Marije	— 60
7. Humbertove resnice sv. vere v premišljevanje 1859	1 —
8. Šola vesela lepega petja. Z napevi vred . . .	— 40
9. Pesmarica za šolo in dom. Z napevi vred . . .	— 40
10. Božidar. Pripoved za mladost	— 15
11. Elizabeta ali pregnanci v Sibiriji. Povest za mlade in odrasčene ljudi	— 15
12. Ogledalo čednosti v povestih	— 20
13. Kraljedvorski rokopis, poslovenil Fr. Levstik . . .	— 10
14. Zgodbe sv. cerkve. Spisal A. Lesar 1863 . . .	— 40
15. Deteljica ali življenje treh kranjskih bratov francoskih soldatov 1863. Spisal J. Cigler . . .	— 36
16. Jezus Kristus devicam svojim nevestam na serce govori itd. 1864. Spisal A. Lesar	— 36
17. Hudo brezno ali gozdnarjev rejeneec. Povest za mlade in odrasčene ljudi 1864. Spisal Fr. Erjavec	— 20
18. Juri Kozjak, slovenski janičar. Povest iz XV. stoletja. 1864. Spisal J. Jurčič	— 36

Ravno po teh bukvarjih se morejo tudi dobiti po pri-
stavljeni ceni:

	gld. kr.
1. Lavretanske pridige 1863	1 —
2. Viljem Tell; spisal M. Schiller, poslovenil Fr. Cegnar 1862	— 80
3. Babica. Obrazi iz kmečkega življenja; spisala Božena Nemcova, poslovenil Fr. Cegnar 1862	1 —
4. Platonov Kriton in Apologija; poslovenil J. Božič 1862	— 30
5. Ksenofontovi spomini na Sokrata; poslovenil P. Ladislav Hrovat	— 54
6. Na sv. večer v treh spevih; zložil Gr. Krek 1863	— 24
7. Virgiljevo Poljedelstvo ali Georgikon; poslovenil Dr. J. Šubic 1863	— 40
8. Sofoklov Ajant, poslovenil M. Valjavec 1863	— 36
9. Kitica Andersenovih pravljic, poslovenil Fr. Erjavec	— 30
10. Veronika deseniška v 15 spevih; zložil J. Frankolski	— 36
11. Ciril in Metod; prigodbe in povesti v spevih, zložil A. Umek 1863	— 24
12. Družina Alvaredova; povest iz kmečkega živ- ljenja; poslovenil J. Parapat 1864	— 50
13. Pervenci; zložil J. Bile 1864	— 50
14. Lermontov Ismael-bej; poslovenil J. Vesnin 1864	— 30
15. Agapija, obraz iz jugoslovanskega življenja; spisal E. Chocholoušek 1864	— 30
16. Cvet slovenske poezije, sestavil A. Janežič 1863	— 35
17. Zivalstvo, spisal A. Pokorny, poslovenil Fr. Er- javec 1864	— 75
18. Rastlinstvo, spisal A. Pokorny, poslovenil J. Tušek 1864	— 65
19. Marija Stuart, zložil Fr. Schiller, poslovenil Fr. Cegnar	— 80
20. Kirdžall. Podonavska povest. Poljski spisal M. Čajkovski, poslovenil Podgoričan	1 20
21. Pesmi. Zložil A. Umek Okiški	— 70